

Дослідження стану участі молоді в процесах ухвалення рішень з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний та повоєнний період

Проект звіту, травень 2026 року

*«Основна мета діяльності нашої
молодіжної ради — створити
можливості для активної участі молоді
у житті громади, дати їй голос у
процесі ухвалення рішень і сприяти
розвитку молодіжних ініціатив...»*

[цитата з опитувальника]

МІНІСТЕРСТВО
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

УАМР
родина молодіжних рад України

Дані дослідження базуються лише на відповідях респондентів і респонденток, які взяли участь в опитуванні та фокус-групових дискусіях, і виключно на їхньому сприйнятті обставин, у яких вони працюють. Тому результати дослідження мають ймовірнісний характер щодо відображення реальної ситуації. Рада Європи, Міністерство молоді та спорту України, Українська асоціація молодіжних рад і дослідницька команда не несуть відповідальності за правдивість отриманої під час дослідження інформації.

Погляди, висловлені в цій публікації, є відповідальністю автора (авторів) / авторки (авторок) і можуть не збігатися з офіційною політикою Ради Європи.

Дослідження:

Євгеній Бородін, д-р іст. наук;
Наталія Дзюба, канд. соц. наук.

Координування:

Людмила Кіндрат, фахівчиня проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза IV», канд. наук з держ. упр.

Рецензування й технічне координування:

Володимир Хаджинов, начальник відділу регіональної молодіжної політики та підтримки ініціатив молоді управління молодіжної політик;
Володимир Сонько, Голова Української асоціації молодіжних рад;
Олена Черних, керівниця проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза IV», канд. пед. наук;
Юлія Белоконь, асистентка проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза IV».

Редагування:

Юлія Вербиненко

Фото:

Проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні»

© Рада Європи,
травень 2026

ЗМІСТ

Використані у тексті аббревіатури, скорочення та позначення	4
ВСТУП	5
Міністерство молоді та спорту України	5
Рада Європи: молодіжна політика	5
Проект Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза IV»	7
Українська асоціація молодіжних рад	8
КЛЮЧОВІ ЗНАХІДКИ	12
РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	20
Загальна інформація про молодіжні ради у відповідях респондентів і респонденток	20
Стан і діяльність молодіжних рад	27
Доступ молодіжних рад до інформації	27
Інструменти участі молодіжних рад	30
Результати та досягнення роботи молодіжних рад	40
Визначення ролі та мети діяльності молодіжних рад	42
Вплив молодіжних рад	46
Бар'єри/перешкоди/виклики для участі молодих людей та ідеї, пропозиції як їх подолати	48
Підвищення змістовної участі молоді	54
Покращення взаємодії молодіжної ради з органами влади	57
Посилення спроможності молодіжних рад в Україні	59
Інклюзивність діяльності молодіжних рад та врахування реалій і потреб різних категорій молодих людей, зокрема в умовах воєнного та повоєнного періоду	63
Актуальні потреби молодих людей і джерела отримання інформації про потреби молодих людей	66
Співпраця	74
Рекомендації органам влади, молодіжним структурам та/або міжнародним партнерам від учасників і учасниць опитування	81
РЕКОМЕНДАЦІЇ	85

ДОДАТКИ.....	88
Додаток 1. Опитувальник для представників і представниць молодіжних консультативно-дорадчих органів (молодіжних рад) різних рівнів	88
Додаток 2. Питання для фокус-групових обговорень	94
Додаток 3. Перелік молодіжних рад, представники/представниці яких взяли участь у дослідженні	96

Використані у тексті аббревіатури, скорочення та позначення

ВПО — вимушено переміщена особа

ГО — громадська організація

ЗВО — заклад вищої освіти

МКДО — молодіжний консультативно-дорадчий орган

МР — молодіжна рада

ОМС — орган місцевого самоврядування

ФГД — фокус-груповою дискусія

[ЦО] — цитата з опитувальника

[ЦФГД] — цитата з фокус-групової дискусії

ВСТУП

Міністерство молоді та спорту України

Міністерство молоді та спорту України — це головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сферах молодіжної політики, фізичної культури і спорту, утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Рада Європи: молодіжна політика

Рада Європи є провідною правозахисною організацією на континенті. Вона підтримує свободу вираження поглядів і ЗМІ, свободу зібрань, рівності, захисту меншин. Вона проводила кампанії з таких питань: захист дітей, мова ворожнечі в інтернеті, права ромів/ромок.

Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини — договору, призначеного захищати права людини, демократію та верховенство права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за реалізацією Конвенції, якій у 2025 році виповнюється 75 років.

Україна набула членства в Раді Європи в листопаді 1995 року. Рада Європи захищає права людини за допомогою таких міжнародних конвенцій, як Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами; Конвенція про кіберзлочинність. Вона здійснює моніторинг прогресу, досягнутого державами-членами в цих галузях, і надає рекомендації за допомогою незалежних експертних органів моніторингу.

[Департамент молоді](#) є частиною Директорату для демократії у складі Генерального директорату з питань демократії і людської гідності Ради Європи. Департамент несе відповідальність за реалізацію молодіжної політики в Раді Європи. Департамент розробляє керівні принципи, програми і правові документи для формування послідовної й ефективної молодіжної політики на місцевому, національному і європейському рівнях. Він покликаний узагальнювати й розповсюджувати знання і досвід, які стосуються життєвих ситуацій, прагнень і засобів вираження поглядів європейської молоді.

Стабільність демократичного суспільства ґрунтується на креативності, динамізмі, соціальній відповідальності та компетентності молодих людей. Водночас демографічні зміни, технологічний розвиток і зростання соціальної нерівності ставлять молодих європейців/європейок у важке становище. Дехто з них відчуває зростання проблем щодо повної реалізації прав людини, особистого розвитку, змістовної громадської участі та інтегрування до суспільства, а також безперешкодного переходу до самостійного життя; у ситуації особливого ризику перебувають вразливі та маргіналізовані групи молоді.

Для практичного втілення стандартів та підходів Ради Європи у молодіжному секторі працюють Європейські молодіжні центри у Страсбурзі та Будапешті. Європейській молодіжний фонд створено у 1972 році для підтримки молодіжних громадських організацій всіх рівнів.

У будь-якій молодіжній політиці провідну роль відіграє громадська участь молоді. Це знайшло відображення, зокрема у [Рекомендації Комітету міністрів про](#)

[доступ молодих людей до прав](#)¹ та Європейській хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті. Хартія була прийнята у 1992 році, вперше [переглянута у 2003 році](#)² і вдруге — [у 2025 році](#)³.

Участь молодих людей у житті громади є правом людини і водночас умовою їхньої успішної інтегрування та незалежності як активних, самостійних і відповідальних громадян і громадянок зараз і в майбутньому. У січні 2020 року Комітет міністрів ухвалив [Стратегію молодіжного сектору до 2030 року](#)⁴, яка, зокрема, містить відповіді на нові питання й виклики, з якими стикаються молоді люди в усій Європі.

16–17 травня 2023 року в Рейк'явіку (Ісландія) відбувся [Саміт глав держав і урядів 46 держав-членів Ради Європи](#). Вони домовилися зміцнити Організацію, забезпечити відповідальність за збройну агресію Російської Федерації проти України та підтримати жертв. У [Рейк'явікській декларації «Об'єднані навколо наших цінностей»](#)⁵ підкреслено важливу роль молодих людей: «... участь молоді в процесах ухвалення рішень підвищує ефективність публічних політик і зміцнює демократичні інститути через відкритий діалог».

У [Новому демократичному пакті для Європи](#)⁶ — стратегічній ініціативі Ради Європи, спрямованій на відновлення, зміцнення і актуалізацію демократичних інститутів, цінностей і практик по всьому континенту — наголошено на важливості «не винайти демократію заново, а зміцнити її основи, посилити її переваги та оновити її форму, зробивши її відчутною для всіх, особливо для молодого покоління».

В жовтні 2025 року на Мальті прийнята [Рамкова концепція інтеграції молодіжної перспективи](#)⁷, що є продовженням домовленостей Саміту в Рейк'явіку. Молодіжна перспектива — це стратегічний підхід до політики та ухвалення рішень, який забезпечує послідовне врахування досвіду, потреб та інтересів молодих людей на різних етапах політичного процесу. Він визнає компетентний внесок молоді та забезпечує її змістовну участь. Цей підхід спрямований на створення більш актуальної та орієнтованої на майбутнє політики за допомогою впровадження структурних змін у те, як рішення розробляються, ухвалюються, адаптуються, впроваджуються та оцінюються разом з молоддю та для молоді.

Молодіжну перспективу можна розглядати через чотири взаємопов'язані концептуальні елементи:

- Думати разом з молоддю — Ставлення: спосіб мислення, який визнає молодих людей активними учасниками й учасницями процесу розробки політики.
- Навчатися у молоді та разом із молоддю — Досвід: інтерактивні процеси, що сприяють міжпоколінньому навчанню, сприяють взаєморозумінню та повазі між політиками та молоддю.

¹ Рекомендації Комітету міністрів про доступ молодих людей до прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

² Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті.

URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

³ <https://www.coe.int/en/web/youth/-/adopted-the-european-charter-on-the-participation-of-young-people-in-local-and-regional-life>

⁴ Стратегія молодіжного сектору до 2030 року. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

⁵ Рейк'явікська декларація «Об'єднані навколо наших цінностей». URL: <https://rm.coe.int/4th-summit-of-heads-of-state-and-government-of-the-council-of-europe/1680ab40c1>

⁶ Новий демократичний пакт для Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/new-democratic-pact-for-europe>

⁷ <https://www.coe.int/en/web/youth/10th-ministerial-conference-2025>

- Участь разом із молоддю — Навички: компетентності, необхідні для змістовної участі молоді, що ґрунтуються на демократичних цінностях, таких як інклюзія, плюралізм та недискримінація.
- Діяти разом із молоддю та для молоді — Дія: зобов'язання активно враховувати погляди та прагнення молоді в циклі розробки політики: обговоренні, формулюванні, впровадженні, моніторингу та оцінці.

Проект Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза IV»

Проект [«Молодь за демократію в Україні: Фаза IV»](#) розпочато у межах Плану дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки. Проект побудований на результатах і досвіді проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у 2020–2024 роках.

Основною метою проекту є те, що молоді люди в Україні отримують переваги від молодіжної політики, заснованої на підходах участі, та якісної молодіжної роботи для зміцнення власної стійкості та добробуту, щоб реалізувати свої права людини у воєнний та повоєнний час і відігравати важливу роль у зусиллях з відновлення України.

Проект безпосередньо відповідає пріоритетам, визначеним Рейк'явікським самітом, зокрема Рейк'явікським принципам демократії, в яких наголошується, що забезпечення демократичного майбутнього для всіх у Європі вимагає інвестицій в участь молодих людей у демократичному житті та процесах ухвалення рішень, зокрема через навчання правам людини та основним демократичним цінностям, таким як плюралізм, інклюзивність, недискримінація, прозорість і підзвітність. Проект ґрунтується на [Стратегії молодіжного сектору Ради Європи до 2030 року](#)⁸, яка робить акцент на кількох важливих аспектах: збільшенні спроможності молодіжного громадянського суспільства сприяти розвитку демократії участі та демократичного громадянства як у межах, так і поза межами своїх членств; проведенні більшої кількості політик і процесів управління у змістовний спосіб та на підходах участі, залучаючи різноманітні групи молоді та їх представників і представниць / організації; а також зміцненні молодіжної політики та молодіжної роботи для усунення бар'єрів участі молоді. Крім того, Стратегія також визначає молодіжну роботу як один із пріоритетів, зокрема, з акцентом на: зміцненні, визнанні та просуванні політики та практики молодіжної роботи через інтеграцію молодіжної роботи в рамки молодіжної політики, покращення якості молодіжної роботи, яку здійснюють як волонтери і волонтерки, так і оплачувані молодіжні працівники і працівниці, а також розширення доступу та привабливості молодіжної роботи та неформальної освіти / навчання для ширших груп молоді.

Впровадження проекту враховує та підтримує основні напрями реформування молодіжної політики в Україні, визначені, зокрема, [Національною стратегією державної молодіжної політики до 2030 року](#)⁹, [Державною цільовою](#)

⁸ Стратегія молодіжного сектору до 2030 року. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

⁹ Національна стратегія державної молодіжної політики до 2030 року.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

[соціальною програмою «Молодь України» 2021–2025¹⁰](#) та [концепцією Державної соціальної цільової програми «Молодь України: покоління стійкості — 2030»¹¹](#).

Проект заохочує зацікавлені сторони молодіжної політики в Україні впроваджувати та поширювати Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам: [про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec\(2015\)3¹²](#); [про доступ молодих людей до прав, CM/Rec\(2016\)7¹³](#); [про молодіжну роботу, CM/Rec\(2017\)4¹⁴](#); [щодо участі ромської молоді, CM/Rec\(2023\)4¹⁵](#); [про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec\(2022\)6¹⁶](#).

Українська асоціація молодіжних рад

Українська асоціація молодіжних рад (УАМР) — це громадська організація, членами якої є молодіжні ради, а також інші молодіжні консультативно-дорадчі органи при органах державної влади та органах місцевого самоврядування (молодіжні парламенти, молодіжні колегії тощо).

Місією є розвиток всеукраїнської спільноти МКДО за допомогою всебічного представництва та підтримки молоді задля впливу на суспільно-політичні процеси та рішення в Україні та поза її межами.

Візією є світ, в якому активна спільнота МКДО спроможна посилювати участь молоді в Україні та за її межами.

Основними напрямками діяльності Української асоціації молодіжних рад є комунікація, мережування, розвиток спроможності молодіжних консультативно-дорадчих органів, адвокація молодіжної політики та організаційний розвиток УАМР. Ці напрями визначають ключові вектори роботи Асоціації та спрямовані на посилення взаємодії між молодіжними радами, підвищення їх інституційної спроможності, представлення інтересів молоді у процесах формування політики, а також розвиток внутрішньої спроможності організації.

¹⁰ Державна цільова соціальна програма «Молодь України» 2021–2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoi-cilovoi-socialnoi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>

¹¹ Концепція Державної соціальної цільової програми «Молодь України: покоління стійкості — 2030».

URL: <https://mms.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-kontseptsiiu-derzhavnoi-sotsialnoi-tsilovoi-prohramy-molod-ukrainy-2030-pokolinnia-stiikosti>

¹² Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

¹³ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7.

URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

¹⁴ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4. URL: <https://rm.coe.int/ukr-youth-work-in-the-spotlight/1680a4bd04>

¹⁵ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4.

URL: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

¹⁶ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження стану участі молоді в процесах ухвалення рішень з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний та повоєнний період реалізував проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза IV» у співпраці з Міністерством молоді та спорту України та Українською асоціацією молодіжних рад.

Мета дослідження — проаналізувати стан участі молоді, зокрема діяльність, проблеми і потреби молодіжних консультативно-дорадчих органів (молодіжних рад) різних рівнів у контексті участі молоді в процесах ухвалення рішень з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний та повоєнний період.

Завдання дослідження:

- Визначити можливості для молодих людей і перешкоди, труднощі, з якими стикається молодь, молодіжні ради та органи публічної влади в контексті забезпечення участі молоді в процесах ухвалення рішень;
- Дослідити стан діяльності та виклики, виявити потреби молодіжних рад у воєнний та повоєнний період, зокрема в розвитку компетентнісної складової;
- Проаналізувати врахування потреб і реалій різних спільнот молодих людей в процесах ухвалення рішень, зокрема в умовах воєнного та повоєнного періоду;
- Сформулювати практичні рекомендації для органів влади, молодіжних структур і міжнародних партнерів щодо посилення участі молоді в процесах ухвалення рішень з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний і повоєнний період.

Цільова група дослідження — представники і представниці молодіжних консультативно-дорадчих органів (молодіжних рад) України різних рівнів, молоді люди, представники і представниці органів влади.

Методологія дослідження заснована на методах участі (methods of participatory research), які передбачають участь у дослідженні представників і представниць цільових груп, включення до змісту дослідження поширених ідей і практик, зосередження на розширенні можливостей учасників і учасниць дослідження, відсутність ієрархізації для врахування інтересів і думок тих, хто має меншу владу чи представництво, ціннісне ставлення до різних думок і поглядів.

Методи, використані в дослідженні:

- Кабінетний огляд передбачав аналіз документів, які визначають, скеровують і регламентують діяльність молодіжних консультативно-дорадчих органів (молодіжних рад) та участь громадян, зокрема молоді, у процесах ухвалення рішень на різних рівнях. Під час дослідження було проаналізовано [Закон України «Про основні засади молодіжної політики» № 1414-IX від 27 квітня 2021 року](#)¹⁷, [Указ Президента України «Про Національну молодіжну стратегію України до 2030 року» № 94/2021 від 12 березня 2021 року](#)¹⁸, [Постанову Кабінету Міністрів України «Про](#)

¹⁷ Закон України «Про основні засади молодіжної політики» № 1414-IX від 27 квітня 2021 року.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

¹⁸ Указ Президента України «Про Національну молодіжну стратегію України до 2030 року» № 94/2021 від 12 березня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

затвердження типових положень про молодіжні ради» № 1198 від 18 грудня 2018 року¹⁹, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21 травня 1997 року²⁰; стандарти та підходи Ради Європи, зокрема Переглянуту Європейську хартію про участі молоді у місцевому та регіональному житті²¹, Європейську хартію місцевого самоврядування (ратифіковано Законом України № 452/97-ВР від 15 липня 1997 року)²², Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам: про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3²³; про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7²⁴; про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4²⁵; щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4²⁶; про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6²⁷ — серпень 2025 року.

- Онлайнове опитування (гугл-форма) для представників і представниць молодіжних рад різних рівнів, у якому взяло участь 101 (37 чоловіків і 64 жінки) членів і членкинь 66 молодіжних рад (54 місцевого рівня, 10 регіонального рівня, 2 центрального рівня) з 22 областей України. Особливістю представленого опитування є те, що воно дозволило охопити широке коло представників і представниць молодіжних рад з різними статусами: голів молодіжних рад (29 учасників і учасниць) та їх заступників/заступниць (10 учасників і учасниць), інших членів/членкинь (62 особи). Опитувальник поданий у додатку 1. Він містить як закриті запитання (учасникам/учасницям дослідження пропонують варіанти відповідей), так і відкриті (учасники/учасниці дослідження можуть написати власний варіант відповіді) — вересень-жовтень 2025 року.
- Чотири фокус-групові дискусії, в яких взяло участь 15 (6 чоловіків, 9 жінок) молодих людей та 10 (5 чоловіків, 5 жінок) представників і представниць органів влади різних рівнів — листопад-грудень 2025 року.

¹⁹ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжні ради» № 1198 від 18 грудня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text>

²⁰ Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21 травня 1997 року.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

²¹ Переглянута Європейська хартія про участі молоді у місцевому та регіональному житті.

URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

²² Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80#Text>

²³ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

²⁴ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7.

URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

²⁵ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4. URL: <https://rm.coe.int/ukr-youth-work-in-the-spotlight/1680a4bd04>

²⁶ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4.

URL: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

²⁷ Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

Представлене дослідження поглиблює аналіз тенденцій, закладених у дослідження потреб і стану діяльності місцевих, обласних і національних органів влади у сфері молодіжної політики, а також місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів, зокрема з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний і повоєнний період²⁸, яке проводив проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» у співпраці з Міністерством молоді та спорту України, Національним агентством України з питань державної служби та Українською асоціацією молодіжних рад у 2023 році.

²⁸ Звіт дослідження потреб і стану діяльності місцевих, обласних і національних органів влади у сфері молодіжної політики, а також місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів, зокрема з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний і повоєнний період. URL: <https://rm.coe.int/yfd-ukraine-iii-research-report-i-ukrainian/1680ae8108>

КЛЮЧОВІ ЗНАХІДКИ

Відповідно до визначених мети і завдань дослідження результати онлайн-опитування та фокус-групових дискусій дозволяють сформулювати такі ключові знахідки.

- Участь в опитуванні взяли 66 молодіжних рад із 22 адміністративно-територіальних одиниць України за виключенням Львівської та Тернопільської областей, м. Києва, а також Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, що були представлені 101 респондентом і респонденткою: голови молодіжних рад (29 осіб), заступники і заступниці голів (10 осіб), інші члени і членкині (62 особи, з яких 31 учасник та учасниця конкретно позначили свої функції/позиції у складі відповідної ради). Свої статуси вказали, зокрема, секретарі і секретарки, менеджери і менеджерки, фахівці і фахівчині, координатори і координаторки, куратори і кураторки, радники і радниці, голови комісій та секторів, копірайтер і копірайтерка та інші).
- Згідно з результатами опитування, спостерігались дві хвилі активного створення молодіжних рад: перша — у 2019 році; друга — у період 2022–2025 років.
- Особливістю поточного опитування є те, що представники і представниці чотирьох молодіжних рад зазначили, що здійснюють свою діяльність не тільки в Україні, але й за кордоном.
- Гендерне представництво у молодіжних радах характеризувалось переважанням дівчат і жінок, частка яких у середньому становить 7 із 10 членів і членкинь відповідних органів. Відповідний гендерний розподіл свідчить про високий рівень залученості дівчат/жінок у діяльність молодіжних рад, а також посилення їхнього голосу в контексті реалізації молодіжної політики та впливу на ухвалення рішень на різних рівнях.
- Інформація про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді, є загалом доступною для більшості молодіжних рад (75 %). Водночас близько 25 % респондентів і респонденток вказали на недостатній рівень відкритості такої інформації, що вказує на наявність системних бар'єрів у комунікації між органами публічної влади та молодіжними радами.
- Найбільш популярними каналами отримання інформації про проекти рішень органів публічної влади, що стосуються молоді, є офіційні вебсайти органів публічної влади (34,7 %), участь у засіданнях ради, виконавчого комітету та/або комісій (25,1 %), офіційна кореспонденція (21,1 %), інформаційні запити (17,1 %).
- Найбільш популярними інструментами залучення молоді в діяльності молодіжних рад є: проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, тренінгів, семінарів, форумів (87 %); проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді (81 %); участь у розробці, обговоренні та внесенні пропозицій до програм, стратегій, планів розвитку тощо (62 %); подання пропозицій органам влади (60 %); ініціювання та організація публічних консультацій, громадських слухань, місцевих ініціатив (49 %); участь у роботі органів влади (сесіях рад, засіданнях виконавчих комітетів, комісій тощо) (33 %).
- З-поміж інструментів участі молоді, що молодіжні ради рідше використовують та/або взагалі не використовують у своїй діяльності, було

- виокремлено: подання та супровід електронних петицій (не використовують 94 %); проведення громадської експертизи діяльності органів влади (не використовують 93 %); використання партисипативного бюджетування (бюджету участі) (не використовують 92 %).
- Найбільш ефективними інструментами залучення молоді з-поміж запропонованих у цьому дослідженні формально визначених інструментів учасники і учасниці опитування вказали: проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, тренінгів, семінарів, форумів (21,3 %); проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді (14,8 %); участь у розробці, обговоренні та внесенні пропозицій до програм, стратегій, планів розвитку тощо (11,8 %).
 - Основними причинами вибору інструментів участі молоді учасники і учасниці опитування назвали: участь та залучення молоді (19,8 %); ефективність і результативність (16,8 %); комунікація та діалог (16,8 %); потреби та запити молоді (12,9 %); зручність, простота, доступність (10,9 %), відповідність поточним умовам діяльності (10,9 %), законодавчі засади (6,9 %), апробація інструментів і вивчення можливостей (5 %). Аргументація їх невикористання характеризується відсутністю досвіду (21,3 %); відсутністю потреби, доцільності, актуальності (21,3 %); обмеженістю можливостей (20 %) та нестачею ресурсів (11,3 %); невідповідністю молоді (15 %); несприятливою безпековою ситуацією (7,5 %); неготовністю влади (2,5 %); виїздом молоді (1,3 %).
 - Серед запропонованих в опитуванні варіацій інструментів залучення молоді, найбільш дієвими учасники і учасниці опитування назвали: інформаційно-просвітницькі кампанії, тренінги, семінари та організаційно-масові заходи (25,9 %), а також дослідження та опитування молоді (16,2 %).
 - Учасники і учасниці опитування на основі власного досвіду діяльності ділилися власними інструментами залучення молоді, що були ефективними та/або які реально працювали в контексті їхньої діяльності. Це були, зокрема: ефективна та злагоджена комунікація між молоддю та владою; участь молоді у проєктах і масових заходах; соціальні мережі та медіа; неформальні активності; волонтерство; співпраця з різними установами й організаціями, зокрема закладами освіти тощо.
 - Досягнення діяльності молодіжних рад як консультативно-дорадчих органів публічної влади пов'язані з організацією різних заходів і подій, реалізацію проєктів та інших ініціатив молоді (22,2 %). Також з-поміж інших досягнень учасники і учасниці опитування назвали такі: комунікація, співпраця та партнерство (13,6 %); освіта та розвиток навичок (13,1 %); вплив молоді на ухвалення рішень, розробку проєктів, програм тощо (11,9 %).
 - Основною метою діяльності молодіжних рад найчастіше визначено представництво та врахування інтересів молоді (21,5 %). Водночас частина опитаних акцентувала увагу на інших важливих аспектах місії молодіжних рад. Зокрема, 17 % респондентів і респонденток розглядали їх діяльність у контексті залучення молоді до ухвалення рішень і забезпечення активної участі у житті громади. Важливими також визначено напрями, пов'язані з розвитком особистісних і громадянських компетентностей (14 %),

створенням умов для реалізації молодіжних ініціатив, проєктної діяльності та самореалізації (13 %). Дещо менша, але суттєва частка відповідей відносить основну мету до участі молодіжних рад у формуванні та реалізації молодіжної політики (11,5 %), а також до виконання ними функції механізму взаємодії молоді з органами публічної влади (11 %).

- Такі завдання, як проведення моніторингу та оцінки ефективності реалізації молодіжної політики, участь у розробленні проєктів нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію молодіжної політики, вивчення стану виконання законів, інших нормативно-правових актів, що стосуються молоді, здебільшого залишаються у багатьох випадках не реалізованими. Причинами цього учасники/учасниці дослідження вказали нестачу компетентностей і потрібного рівня експертності членів/членкинь молодіжних рад, складність бюрократичних аспектів, обмеженість доступу до документів. Труднощі пов'язують також із правовим режимом воєнного стану.
- Переважна частина респондентів і респонденток (близько 80 %) охарактеризували вплив своєї молодіжної ради на ухвалення рішень органами публічної влади як середній, достатній та/або високий із уточненням динаміки. Менша частка учасників і учасниць (близько 20 %) охарактеризували вплив своїх молодіжних рад як недостатній та/або низький, або не змогли визначити його.
- Учасники і учасниці опитування хочуть впливати на ухвалення публічно-управлінських рішень безпосередньо; здійснення впливу на інші сфери, а не тільки на молодіжну політику; здійснення впливу на стратегічні рішення громади та вирішення відповідних питань; повноцінне включення в процес публічного управління; лобювання рішень; вплив на депутатський корпус.
- Учасники і учасниці опитування бачать підвищення змістовної участі молоді як спільну відповідальність кількох сторін, а не одного актора. Спираючись на відповіді респондентів і респонденток можна виділити шість основних акторів: органи державної та місцевої влади, які можуть або створюють умови, нормативну базу, можуть надавати або надають фінансування (62 згадування), власне молодіжні ради (32 згадування), молодь чи ініціативні групи (18 згадувань), які забезпечують представництво, комунікацію або участь, молодь загалом, громадські організації, молодіжні центри і освітні заклади (38 згадувань), бізнес і міжнародні партнери (6 згадувань) — як можливість ресурсного підтримання, партнерства.
- Переважна більшість рекомендацій учасників і учасниць опитування щодо покращення взаємодії молодіжних рад з органами влади стосуються посилення горизонтальної взаємодії, діалогу та спільних ініціатив (66 згадувань), і спільні проєкти та ініціативи (61 згадування). Частина учасників і учасниць опитування звертають увагу на якісні параметри взаємодії молодіжних рад і влади — актуальними є прозорість взаємодії, зворотний зв'язок, підзвітність (31 згадування), інституалізація участі (робочі групи, комісії, участь у сесіях, регламенти, чіткі процедури та механізми) тобто взаємодія МР і влади стає закріпленою у правилах, процедурах і щоденній практиці роботи органів влади (30 згадувань). Частина учасників і учасниць наголошували на необхідності довіри та поваги, партнерського ставлення (19 згадувань).

- Учасники і учасниці опитування у своїх відповідях на відкрите запитання про бар'єри для діяльності молодіжних рад у воєнний період окреслили кілька великих блоків: внутрішні виклики самих молодіжних рад (91 згадування): обмежені ресурси та фінансування, ставлення влади та інституційна/організаційна слабкість МР, низька спроможність, досвід, навички, навчання, недостатня інфраструктура, простір, логістика; бар'єри, пов'язані з участю молоді (демографічні та мотиваційні чинники) (70 згадувань): мала чисельність, відтік, міграція, низька обізнаність про МР, низька мотивація, пасивність, психологічні бар'єри; війна та безпекова ситуація (54 згадування); низька якість комунікації між МР, владою та молоддю (15 згадувань); інституційні та організаційні обмеження з боку влади (13 згадувань).
- У відповідях учасників і учасниць опитування на відкрите запитання про джерела інформації щодо бар'єрів і викликів, з якими стикаються молодіжні ради у воєнний період, чітко простежується домінування практичного та особистого досвіду як основи для оцінки ситуації (81 згадування). Також важливим джерелом інформації про бар'єри і перешкоди в роботі МР є спілкування з молоддю, представниками і представницями інших молодіжних рад, органами місцевого самоврядування та колегами (45 згадувань). Учасники і учасниці часто спираються на колективний досвід, обмін інформацією в професійних і неформальних спільнотах, а також на зворотній зв'язок від молоді.
- Для посилення спроможності молодіжних рад в Україні у воєнний і повоєнний період, на думку учасників і учасниць дослідження, можуть бути актуальні два напрями: різнобічне посилення молодіжних рад — ресурсне (51 згадування), комунікаційне (20 згадувань), через співпрацю і мережування (35 згадувань) і навчання та розвиток компетентностей (33 згадування), та залучення молоді (51 згадування), в першу чергу соціально активної молоді. Щодо потреби у навчанні, то йдеться як про базове підвищення кваліфікації у питаннях молодіжної політики, адвокації, кризового менеджменту, так і про навчання цифровим інструментам участі, управлінню проєктами, комунікації з владою. У відповідях часто підкреслюється значення менторського супроводу, особливо для молодих людей із деокупованих чи постраждалих територій, яким потрібна додаткова підтримка для включення у процеси відновлення. З огляду на умови війни, важливим є запит на психологічну безпеку, підтримку ментального здоров'я, що також може включати відповідне навчання. Йдеться про потребу підтримувати психологічну стійкість активістів, створювати умови і розвивати навички для взаємопідтримки та адаптації, особливо в громадах, що пережили бойові дії.
- На думку учасників і учасниць опитування, основними акторами посилення спроможності молодіжних рад в Україні у воєнний та повоєнний період є кілька груп суб'єктів: молодіжні ради і сама молодь (45 згадувань), органи місцевого самоврядування (37 згадувань), державні та центральні органи влади (28 згадувань), громадські організації, міжнародні партнери та донори (32 згадування).
- За відповідями респондентів і респонденток склад МР найчастіше включає студентів і студенток ЗВО (61 згадування) та учнів і учениць

загальноосвітніх закладів середньої освіти 14+ (60 згадувань), учнів і учениць / студентів і студенток професійно-технічної освіти (26 згадувань), а також молодь, що працює (58 згадувань). Доволі помітна частка — представники і представниці молодіжних центрів/просторів (41 згадування) і внутрішньо переміщені особи (35 згадувань); молоді батьки/матері (32 згадування), молоді підприємці і підприємниці (29 згадувань), представники і представниці інститутів громадянського суспільства (23 згадування), безробітна молодь (22 згадування), молоді науковці та науковиці, військовослужбовці і військовослужбовиці (по 21 згадуванню відповідно), ветерани і молодь з інвалідністю (по 18 згадувань відповідно), національні спільноти (14 згадувань). Найменше згадувань мають репатріанти та релігійні спільноти (по 9 згадувань відповідно).

- Загалом у складі молодіжних рад, як відзначили учасники і учасниці опитування, переважають молоді люди, які навчаються або працюють, тоді як вразливі категорії молоді — молодь з інвалідністю, ветерани і ветеранки, представники і представниці національних і релігійних спільнот та репатріанти — залишаються менш представленими. Представництво цих груп молодих людей потребує спеціальних механізмів інклюзивності та залучення, особливо на локальному рівні.
- Суголосні думки щодо обмеженого представництва молодих людей з інвалідністю, ВПО чи представників і представниць вразливих груп у складі МР продемонстрували учасники й учасниці ФГД. На їхню думку, інклюзивність молодіжних рад є однією зі слабких ланок у роботі більшості молодіжних рад, хоча окремі позитивні приклади існують в МР (зокрема, є у складі люди з інвалідністю, ВПО, молоді батьки/матері, представники і представниці національних спільнот (зокрема, ромської) чи представники і представниці вразливих груп), але певною мірою більш інклюзивне представництво молоді демонструють молодіжні ради вищого рівня — рівня області.
- На думку учасників і учасниць опитування, молоді люди сьогодні потребують передусім безпечного, стабільного й підтримувального середовища для проведення дозвілля (42 згадування), а також задоволення потреб у навчанні, розвитку навичок, перекваліфікації, доступу до тренінгів, стажувань, обмінів і програм, що сприяють самореалізації та набуттю актуальних для сьогодення компетентностей (42 згадування). Інші напрями потреб стосуються безпеки та стабільності (26 згадувань), можливості участі в ухваленні рішень та громадській активності (24 згадування), психологічної підтримки і ментального здоров'я (24 згадування), а також потреб, пов'язаних із працевлаштуванням, кар'єрою та підприємництвом (21 згадування).
- Щодо джерел отримання інформації про потреби молодих людей, учасники і учасниці опитування насамперед відмітили, що орієнтуються на пряме спілкування з молоддю — це найпоширеніше джерело інформації (97 згадувань). Значна частина учасників і учасниць опитування орієнтуються на тих, хто професійно працює з молоддю — молодіжних лідерів і лідерок, представників і представниць влади та громадських організацій (76 згадувань), а також на результати досліджень і опитувань (70 згадувань). Досить часто використовуються форми зворотного зв'язку (67 згадувань) і

- інформацію зі ЗМІ, інтернет-ресурсів і соцмереж (58 згадувань), що доповнює картину потреб.
- Більшість респондентів і респонденток (85 згадувань) зазначили, що в їхніх громадах або регіонах протягом останніх двох років проводилися дослідження потреб молоді. Найчастіше ініціаторами досліджень виступали молодіжні ради (73 згадування).
 - Більшість учасників і учасниць опитування зазначили, що враховують потреби різних груп молоді, спираючись на результати досліджень та опитувань (62 згадування). Понад третина (37 згадувань) інтегрують ці потреби у планування та розробку програм і стратегій, коригуючи свою діяльність. Водночас лише четверо учасників і учасниць опитування описали «повний цикл» роботи з потребами молоді — від їх системного збору й аналізу до адвокації перед органами влади та подальшого залучення молоді до планування й реалізації проєктів, спрямованих на їхнє вирішення. Частина учасників і учасниць опитування (13 згадувань) зазначають, що займаються збором інформації про потреби молоді та включенням молодих людей до реалізації окремих ініціатив, тоді як ще 7 респондентів і респонденток збирають інформацію про потреби і передають їх владі (адвокація).
 - Загалом відповіді учасників і учасниць опитування демонструють прагнення молодіжних рад враховувати потреби різних груп молоді, адвокацію на рівні громади та залучення молоді на всіх етапах ухвалення рішень. Поточні результати радше вказують на потенціал розвитку такого підходу, ніж на його усталеність у практиці більшості рад.
 - У відповідях на питання про найбільш результативні методи залучення молоді учасники й учасниці дослідження наголосили на ефективності комбінації інструментів: від онлайн-інформування до інтерактивних офлайн/онлайн-форматів і реальних проєктів із видимим результатом, доповнених менторством і навчаннями. Важливими умовами названо інклюзивний доступ, партнерства з освітніми закладами та громадськими організаціями, а також прозорі механізми впливу МР на рішення влади. Загалом згадані інструменти можна поділити на чотири групи: інформування (83 згадування), інтерактивна взаємодія (101 згадування), проєкти та ролі з відчутним ефектом (127 згадувань) і заходи для утримання вже активної молоді (49 згадувань).
 - Майже всі учасники і учасниці опитування відмітили, що вони працюють не ізольовано, а в широкій мережі партнерств. Найчастіше вони співпрацюють з молодіжною інфраструктурою та освітою — молодіжними центрами і просторами (77 згадувань), закладами освіти (72 згадування), профільними молодіжними підрозділами органів влади (71 згадування), а також з іншими молодіжними радами того ж рівня (76 згадувань) чи інших рівнів (63 згадування). Важливими партнерами є також громадські об'єднання (61 згадування), центри культури, спорту та позашкільної освіти (53 згадування), благодійні організації (39 згадувань), міжнародні організації (30 згадувань) і бізнес-сектор (29 згадувань). Більшість респондентів і респонденток оцінюють співпрацю як ефективну, тоді як лише незначна частина вказує на обмежене охоплення чи несистемність — загалом зафіксовано близько 38 позитивних оцінок («ефективна»,

- «результативна», «має позитивний ефект» тощо) і лише 3–4 критичні згадування («малоефективна», «низьке охоплення», «поки не системна»).
- Для посилення співпраці з метою забезпечення участі молоді в ухваленні рішень найчастіше учасники й учасниці опитування наголошували на потребі регулярного діалогу між владою та молоддю та стратегічного планування спільних дій, зустрічах, консультаціях, робочих групах (32 згадування). Важливими напрямками також визначені спільні проекти, заходи, акції та форуми (18 згадувань) і розширення участі та представництва молоді в ухваленні рішень (17 згадувань). Значну роль респонденти і респондентки відводять покращенню комунікації, інформуванню, розширенню партнерств і мережуванню (зокрема, міжнародному), використанню онлайн-платформ (24 згадування), підкреслюючи важливість прозорості комунікації та сучасних інструментів взаємодії.
 - У більшості молодіжних рад (понад дві третини — 72 відповіді) немає представників і представниць зі статусом радника або радниці при органі влади чи посадовій особі. 18 респондентів і респонденток зазначили, що така практика існує, а 11 — не мають інформації про це.
 - Для посилення змістовної участі молодих людей у процесах ухвалення рішень найбільше учасники та учасниці опитування потребують поєднання «м'яких» навичок (soft skills) і «твердих» інструментів управління та участі: комунікаційні компетентності (22 згадування), що охоплюють уміння вести публічні виступи, переговори, фасилітувати зустрічі та працювати з медіа; проєктний менеджмент (21 згадування) і лідерство з командною роботою (19 згадувань), правові знання (20 згадувань) і аналітичні навички (16 згадувань), що вказує на запит на розуміння механізмів ухвалення рішень, оцінку ефективності і вміння аргументовано відстоювати позицію; адвокація та побудова партнерств (10 згадувань).
 - Серед рекомендацій, які надали учасники і учасниці дослідження органам влади, молодіжним структурам та/або міжнародним партнерам, з метою посилення ролі молодіжних рад у контексті участі молоді в процесах ухвалення рішень, досить часто згадується інституційне підсилення ролі та повноважень молодіжних рад (14 згадувань). Не менш вагомим напрямом посилення МР є розвиток регулярного діалогу та спільних майданчиків для взаємодії (19 згадувань). Важливе місце також приділяється учасниками і учасницями опитування стабільним ресурсам (17 згадувань). Окремий блок рекомендацій стосується навчання, менторської підтримки та розвитку компетентностей молодіжних рад і молоді (19 згадувань). Учасники і учасниці фокус-групових дискусій загалом підтримали згадані вище рекомендації. Рекомендації в першу чергу торкаються інституційного підсилення МР, необхідності розвивати компетентності членів і членкинь МР через навчання з акцентом на його системності і систематичності в декількох основних напрямках — робота молодіжних рад, «м'які» навички та питання, які стосуються ментального здоров'я, а також ресурсному забезпеченні діяльності МР.

- Встановлено, що сутність залученості молоді до процесів ухвалення публічно-управлінських рішень в процесі діяльності молодіжних рад має саме консультативно-дорадчий характер. Зазначена активність втілюється у передбачених законодавством формах та методах інтеграції молодіжних рад до спільної з молоддю діяльності органів публічної влади різного рівня. Відповідно до результатів опитування, всі представники і представниці молодіжних рад вказали на використання тих чи інших інституціолізованих інструментів участі, що свідчить про зростання рівня розуміння щодо того, як саме реалізовувати свій вплив у публічному секторі. Отримані результати також свідчать про активізацію стосовно використання офіційних каналів отримання інформації та взаємодії з органами публічної влади, що підкреслює зростання рівня формалізації діяльності молодіжних рад, поступове перетворення їх на дієвих суб'єктів реалізації державної політики.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Загальна інформація про молодіжні ради у відповідях респондентів і респонденток

Дослідження діяльності молодіжних рад в Україні передбачає аналіз співвідношення загальної кількості цих консультативно-дорадчих органів із показниками їх участі в опитуванні. Важливим аспектом є виявлення загальної динаміки останніх років, яка свідчить про розширення кола молодіжних рад, представники і представниці яких використали можливість бути залученими до дослідження. Одночасно є можливість визначити рівень залученості представників і представниць різних регіонів, серед яких є як представлені в цьому дослідженні, так і відсутні.

За даними Міністерства молоді та спорту України, станом на початок 2026 року в Україні функціонує молодіжна рада при Президентові України, 10 національних молодіжних рад та 653 місцеві та регіональні молодіжні ради.

Участь у цьому опитуванні взяли представники і представниці 66 молодіжних рад із 22 адміністративно-територіальних одиниць України за виключенням Львівської та Тернопільської областей, м. Києва, а також Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. У порівнянні з дослідженням потреб і стану діяльності органів влади та молодіжних рад України 2023 року²⁹, у 2025 році загальна кількість залучених молодіжних рад збільшилася більш ніж удвічі, зокрема обласного рівня — з 6 до 10, місцевого рівня — з 25 до 54. Опитування 2025 року характеризується збільшенням у 2,8 рази кількості учасників і учасниць опитування при збільшенні кількості залучених рад у 2,1 рази.

Таблиця 1.

Кількість молодіжних рад і членів/членкинь рад, що взяли участь в опитуванні

	2023	2025
Кількість молодіжних рад та членів/членкинь рад, що взяли участь в опитуванні	31 рада 36 членів/членкинь	66 рад 101 член/членкиня

У 2023 році було охоплено 17 областей. У 2025 році до числа учасників і учасниць додалися представники ще 5 областей: Запорізької, Закарпатської, Сумської (у 2023 році була залучена не молодіжна, а студентська рада), Чернівецької та Херсонської. Як у 2023 році, так й у 2025 році жоден учасник чи учасниця з молодіжних рад Львівської та Тернопільської областей не взяли участь в опитуванні. Найбільше представлено Харківську (11 рад), Житомирську (6 рад), Дніпропетровську (6 рад) та Полтавську (6 рад) області. По інших областях кількість представлених молодіжних рад коливається від однієї до чотирьох. По

²⁹ Звіт дослідження потреб і стану діяльності місцевих, обласних і національних органів влади у сфері молодіжної політики, а також місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів, зокрема з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний і повоєнний період» (2023) URL: <https://rm.coe.int/yfd-ukraine-iii-research-report-i-ukrainian/1680ae8108>

одній молодіжній раді представлені такі області: Чернігівська, Сумська, Івано-Франківська, Хмельницька, Рівненська, Чернівецька.

Молодіжні ради при Міністерствах у 2025 році долучилися вперше.

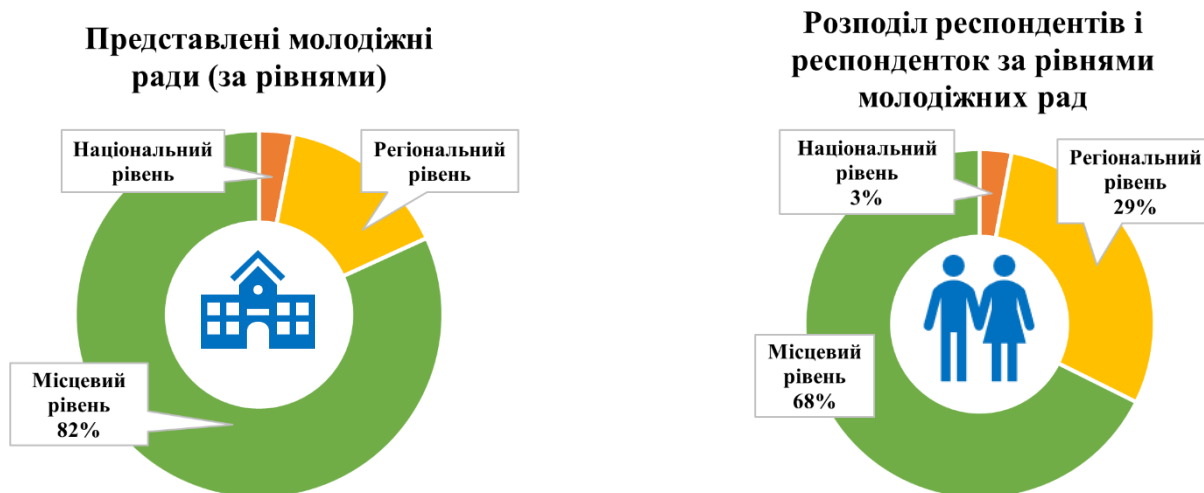

Рис. 1. Розподіл представлених молодіжних рад та респондентів і респонденток за рівнями

(N = 101 респондент/респондентка, Na = 66 рад)

Таблиця 2.

Розподіл відповідей на запитання «При якому органі влади чи посадовій особі створена молодіжна рада, яку ви представляєте?»

	кількість респондентів/ респонденток (N = 101)	кількість рад (Na = 66)
При сільській, селищній раді	39*	31*
При місцевих державних адміністраціях	30*	10*
При міській раді	18	16
При сільському/селищному/міському голові громади	6	2
При центральному органі виконавчої влади	3	2
Інше (місцевий рівень без уточнення)	6	5

* 1 респондент зазначив, що представляє молодіжну раду при обласній державній адміністрації (обласній військовій адміністрації) та при сільській раді.

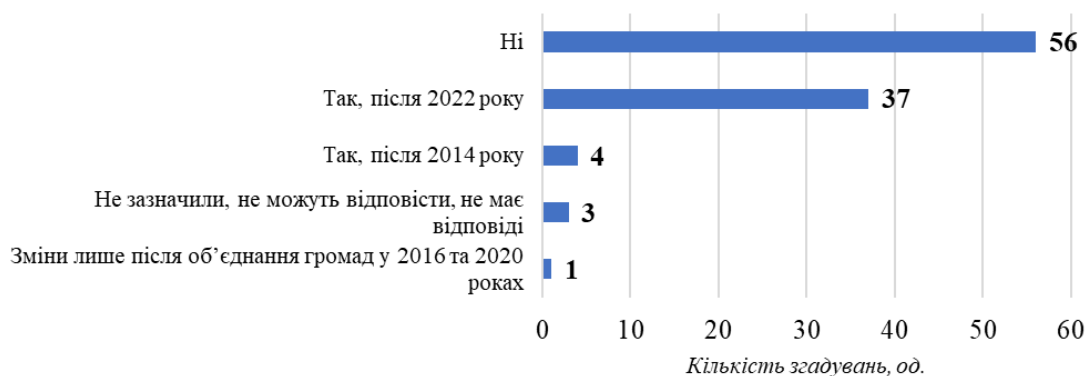
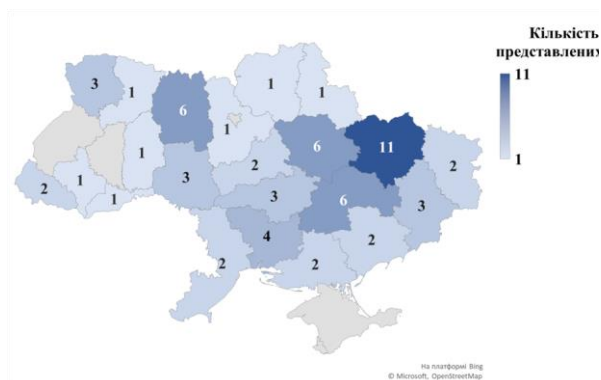

Рис. 2. Розподіл відповідей на запитання «Чи зазнала змін територія, на якій діє молодіжна рада, яку ви представляєте?» (N = 101)

Під час аналізу періоду, що зазначають учасники й учасниці як такий, на якому відбулись зміни, можна виділити такий фактор, як вплив повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України та спричинена нею тимчасова окупація українських територій.

Рис. 3. Географія діяльності представлених молодіжних рад (N=66)

* До зазначеної на карті інформації додаються 2 молодіжні ради міністерствах

Рис. 4. Розподіл відповідей на запитання «Де молодіжна рада, яку ви представляєте, здійснює свою діяльність зараз?» (N=101)

* На карті не позначено молодіжні ради, що вказали діяльність по всій території України без зазначення конкретного регіону (всього 11)

11 респондентів і респонденток зазначили, що молодіжні ради, які вони представляють, здійснюють діяльність по всій території України. Зокрема, це представники і представниці молодіжних рад Луганщини та Донеччини, а також рад, утворених при центральних органах виконавчої влади.

4 респонденти і респондентки зазначили, що молодіжні ради, які вони представляють, здійснюють діяльність не тільки в Україні, але й за кордоном. Конкретизації зазначеної інформації стосовно відповідних країн не наведено. Про свою діяльність за кордоном повідомили:

- Молодіжна рада при Міністерстві молоді та спорту України;
- Молодіжна рада при Кубейській сільській раді Болградського району Одеської області;
- Молодіжна рада міста Маріуполя Маріупольського району Донецької області;
- Молодіжна рада при Кам'янець-Подільському міському голові (Кам'янець-Подільський район, Хмельницька область).

Такий розподіл свідчить, зокрема, про намагання молодіжних рад тимчасово окупованих і прифронтових територій в умовах вимушеного переміщення зберегти вплив на молодь своїх територіальних громад та областей.

Згідно з результатами опитування, спостерігались дві хвилі активного створення молодіжних рад: перша — у 2019 році; друга — у період 2022–2025 років. Перша хвиля пов'язана зі створенням нормативно-правових засад діяльності молодіжних рад, а друга відображає адаптацію органів влади, відповідальних за питання молодіжної політики та самої молоді до умов діяльності під час повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. Зазначений період характеризується оновленням складу молодіжних рад та наявністю нових пріоритетних напрямів діяльності, зокрема реалізації волонтерських, гуманітарних, інформаційно-просвітницьких ініціатив тощо.

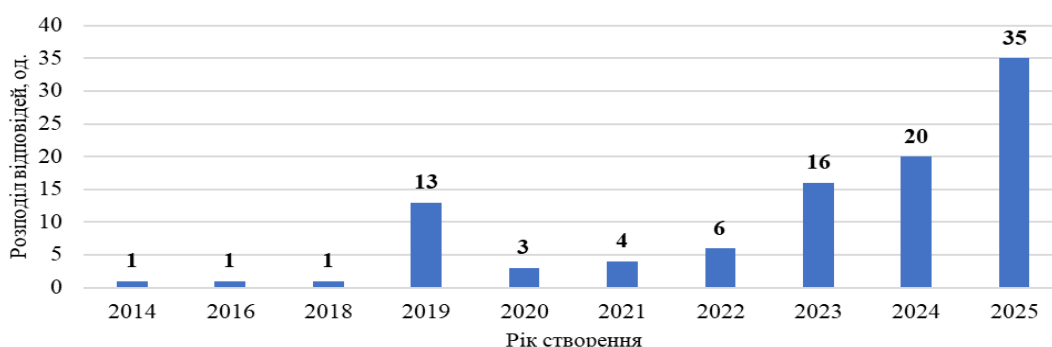

Рис. 5. Розподіл відповідей на запитання «В якому році була створена молодіжна рада, яку ви представляєте?» (N = 101)

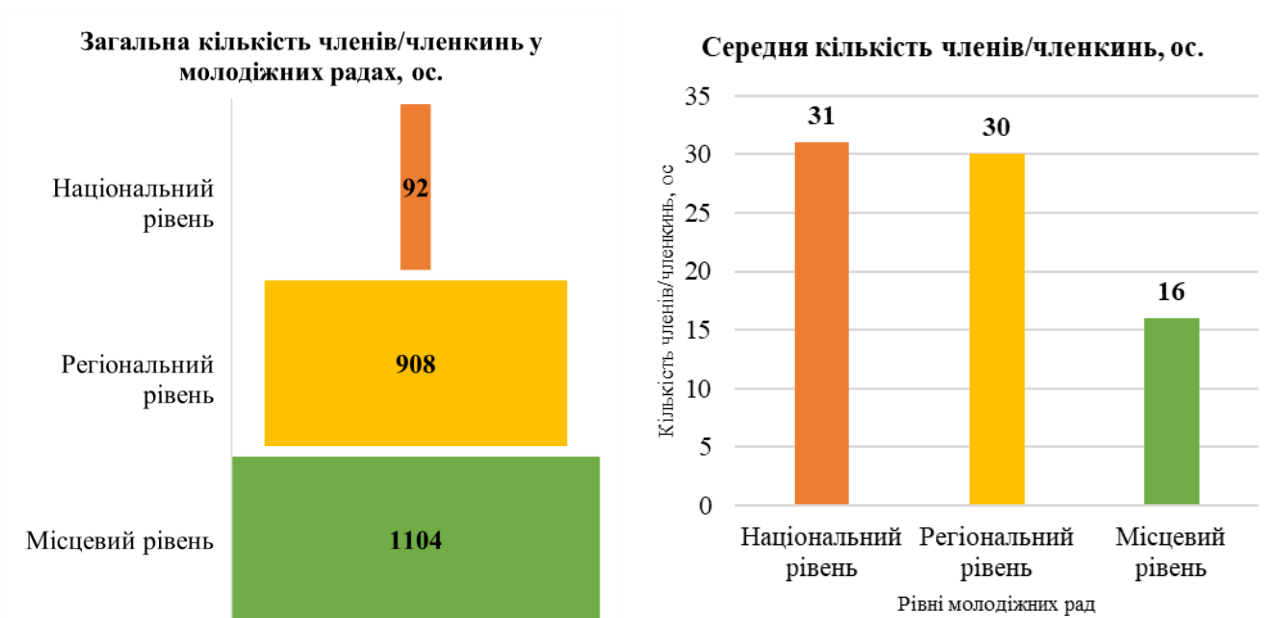

Рис. 6. Кількість членів/членкинь молодіжних рад, представлених респондентами/респондентками (N = 101)

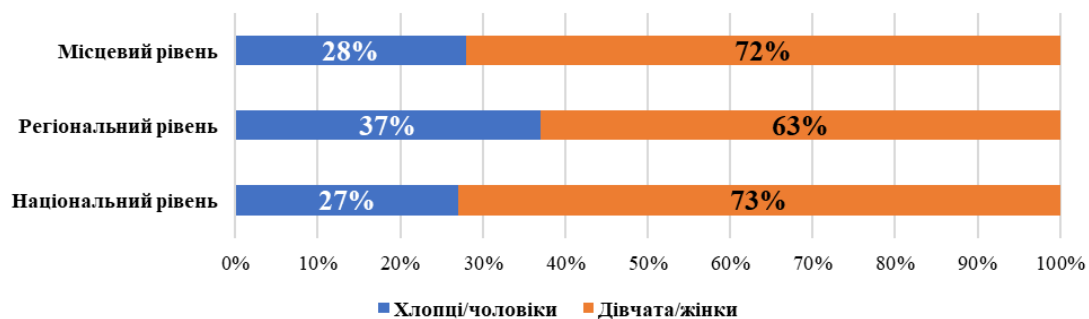

Рис. 7. Гендерний розподіл членів/членкинь молодіжних рад за рівнями (N = 101)

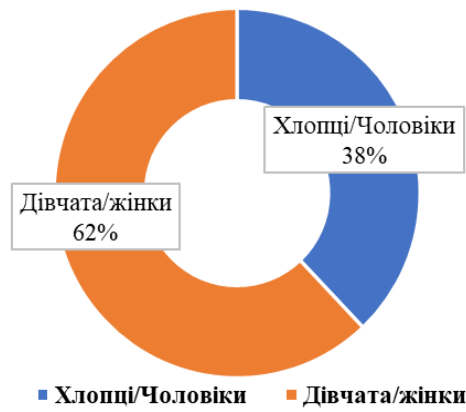

Рис. 8. Гендерний розподіл голів молодіжних рад (N = 29)

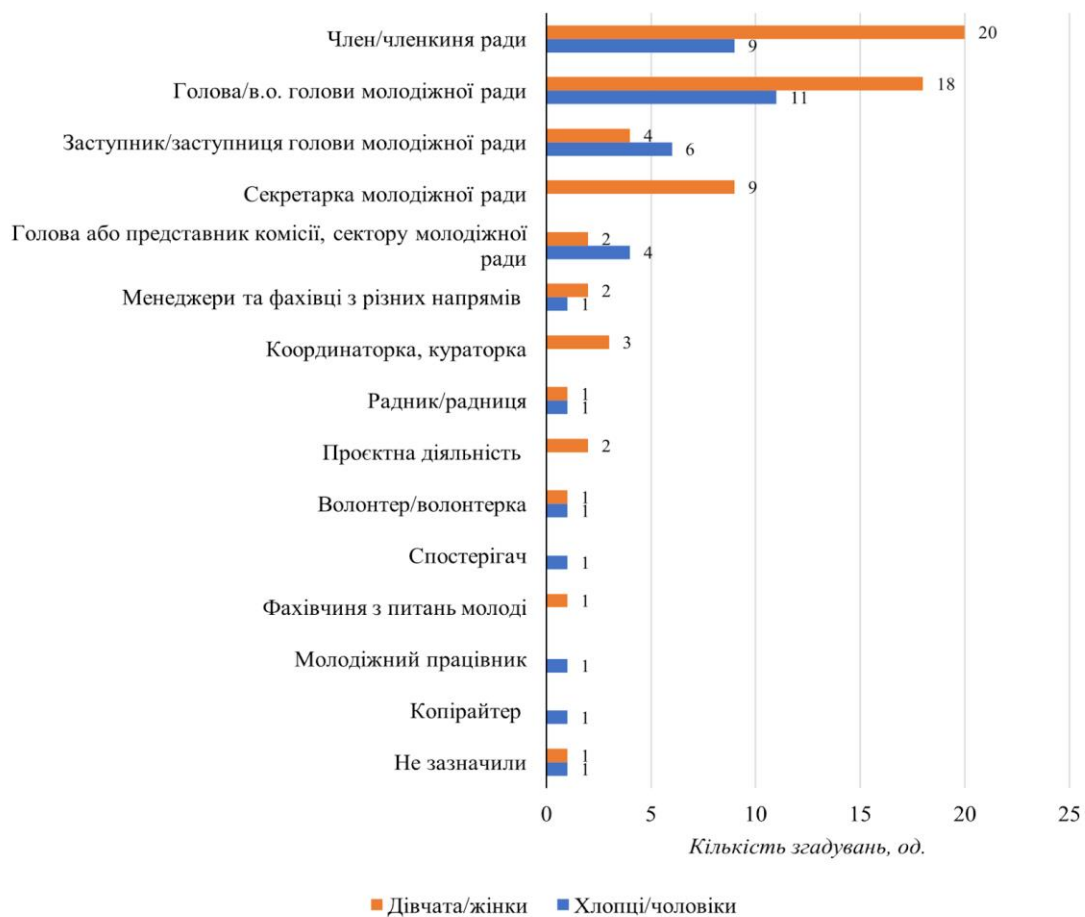

Рис. 9. Гендерний розподіл членів/членкинь молодіжних рад за посадами (N = 101)

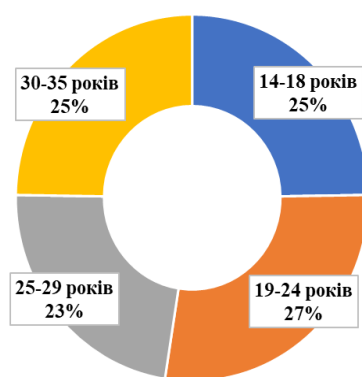

Рис. 10. **Віковий розподіл респондентів і респонденток** (N = 101)

Таблиця 3.

Гендерний розподіл респондентів і респонденток (N = 101)

Жінки	64
Чоловіки	37

У порівнянні з дослідженням потреб і стану діяльності місцевих, обласних і національних органів влади у сфері молодіжної політики, а також місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів, зокрема з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний і повоєнний період (2023 рік), частка хлопців / молодих чоловіків, що взяли участь в опитуванні, зросла з 25 % до 37 %.

Стан і діяльність молодіжних рад

Доступ молодіжних рад до інформації

На запитання «Чи має ваша молодіжна рада доступ до інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді?» більшість учасників і учасниць опитування (96 % респондентів і респонденток) відповіли ствердно, зазначивши, що різною мірою мають доступ до відповідної інформації. Лише 4 % опитаних повідомили про відсутність такого доступу.

Водночас, серед тих, хто має доступ до інформації, лише 78 % респондентів і респонденток оцінили його як достатній. Ще 22 % вважає, що доступ наявний, але він залишається недостатнім.

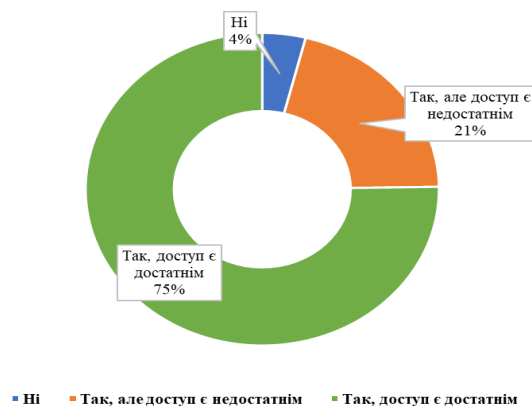

Рис. 11. Розподіл відповідей на запитання «Чи має ваша молодіжна рада доступ до інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді?» (N = 101)

На запитання «Якщо так, то як ваша молодіжна рада отримує доступ до інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді?» відповіді респондентів і респонденток розподілились на такі, що обрали один та/або більше каналів отримання інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді.

Таблиця 4.

Розподіл відповідей на запитання «Якщо так, то як ваша молодіжна рада отримує доступ до інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді?» (респонденти/респондентки могли обрати декілька варіантів відповідей) (N = 97)*		
Через офіційний сайт органу влади	17	1 канал
Через офіційне надсилання документів молодіжній раді	7	
Через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій	5	
Через інформаційні запити	2	
Через зустрічі зі структурними підрозділами виконкому ради	1	
Через месенджер	1	
Через голову молодіжної ради	1	
Через офіційний сайт органу влади, через офіційне надсилання документів молодіжній раді	11	2 канали
Через офіційний сайт органу влади, через інформаційні запити	7	
Через офіційний сайт органу влади, через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій	7	
Через офіційне надсилання документів молодіжній раді, через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій	5	
Через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій, через інформаційні запити	5	
Через офіційний сайт органу влади, через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій, через інформаційні запити	8	3 канали
Через офіційний сайт органу влади, через офіційне надсилання документів молодіжній раді, через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій	7	
Через офіційне надсилання документів молодіжній раді, через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій, через інформаційні запити	1	
Через офіційний сайт органу влади, через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій, контакт із відповідальними особами	1	
Через офіційний сайт органу влади, через офіційне надсилання документів молодіжній раді, через участь у засіданнях ради/виконкому/комісій, через інформаційні запити	11	4 канали

** Серед тих, хто відповів «Так» на запитання «Чи має ваша молодіжна рада доступ до інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді?»*

Найбільш популярним каналом отримання інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді, за інформацією респондентів і респонденток, є офіційні сайти органів публічної влади (35 % згадувань у відповідях). З-поміж інших каналів отримання відповідної інформації, учасники і учасниці опитування виділили такі:

- офіційне надсилання документів молодіжній раді — 21 % згадувань у відповідях респондентів і респонденток;
- участь у засіданнях ради/виконкому/комісій — 25 % згадувань у відповідях респондентів і респонденток;
- інформаційні запити — 17 % згадувань у відповідях респондентів і респонденток.

Такі канали, як месенджери, контакти з відповідальними людьми, через голову молодіжної ради мають по 1 % згадувань у відповідях респондентів і респонденток.

Так само як в опитуванні щодо дослідження потреб і стану діяльності місцевих, обласних і національних органів влади у сфері молодіжної політики, а також місцевих і обласних молодіжних консультативно-дорадчих органів, зокрема з урахуванням потреб і реалій молодих людей у воєнний і повоєнний період 2023 року учасники й учасниці вказали на схожі канали комунікації з органами публічної влади, зокрема: офіційне листування, офіційні вебсайти, участь у різних заходах та ін.

Рис. 12. **Найбільш популярні канали отримання інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді, за кількістю згадувань респондентів і респонденток** (N = 101 респондент/респондентка; n = 199 згадувань)

Інструменти участі молодіжних рад

Найбільш поширеними інструментами участі молодіжних рад у процесі ухвалення публічно-управлінських рішень є проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, тренінгів, семінарів, форумів (87 % респондентів і респонденток), а також проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді (80 % респондентів і респонденток). Також учасники й учасниці опитування активно використовують такі інструменти:

- участь у розробці, обговоренні та внесенні пропозицій до програм, стратегій, планів розвитку тощо — вказали 62 % респондентів і респонденток;
- подання пропозицій органам влади — вказали 60 % респондентів і респонденток;
- ініціювання та організація публічних консультацій, громадських слухань, місцевих ініціатив — вказали 49 % респондентів і респонденток;
- участь у роботі органів влади (сесіях рад, засіданнях виконавчих комітетів, комісій тощо) — вказали 33 % респондентів і респонденток.

Найменш популярними є такі інструменти: використання партисипативного бюджетування (бюджету участі) (8 %); проведення громадської експертизи діяльності органів влади (7 %); подання та супровід електронних петицій (6 %).

З-поміж законодавчо визначених інструментів участі молоді респонденти і респондентки назвали ті, які найменш та/або зовсім не використовуються в діяльності їхніх молодіжних рад:

- подання та супровід електронних петицій — не використовують 94 % респондентів і респонденток;
- проведення громадської експертизи діяльності органів влади — не використовують 93 % респондентів і респонденток;
- використання партисипативного бюджетування (бюджет участі) — не використовують 92 % респондентів і респонденток.

На запитання «Чим обумовлена доцільність використання саме цих інструментів?» респонденти і респондентки надали відповіді, які розподілилися за такими основними критеріями:

- участь і залучення молоді — 20 % згадувань у відповідях;
- ефективність і результативність — 17 % згадувань у відповідях;
- комунікація та діалог — 17 % згадувань у відповідях;
- потреби та запити молоді — 13 % згадувань у відповідях;
- зручність, простота, доступність — 11 % згадувань у відповідях;
- поточні умови діяльності — 11 % згадувань у відповідях;
- законодавчі засади — 7 % згадувань у відповідях;
- апробація інструментів та вивчення можливостей — 5 % згадувань у відповідях.

17 респондентів і респонденток не зазначили чинники, що зумовлюють доцільність використання відповідних інструментів.

Рис. 13. **Інструменти залучення молоді, що використовуються та не використовуються** (N = 101)

Таблиця 5.

Розподіл відповідей на запитання «Чим зумовлена доцільність використання саме цих інструментів?» за категоріями чинників (N = 101 респондент/респондентка; n = 101 згадування)	
Участь і залучення молоді	20
Ефективність і результативність	17
Комунікація та діалог	17
Потреби та запити молоді	13
Зручність, простота, доступність	11
Поточні умови діяльності	11
Законодавчі засади	7
Апробація інструментів та вивчення можливостей	5

Участь та залучення молоді:

«Доцільність використання саме цих інструментів зумовлена тим, що вони сприяють активному залученню молоді до прийняття рішень...» [ЦО];

«Маємо можливість почути думку молоді та залучати її до обговорень важливих питань...» [ЦО];

«... вони забезпечують прямий вплив молоді на процеси ухвалення рішень у громаді...» [ЦО];

«... сприяють реалізації прав молоді на участь у місцевому самоврядуванні» [ЦО];

«Вони дають молоді змогу прямо брати участь у процесі ухвалення рішень на місцевому рівні...» [ЦО].

Ефективність та результативність:

«Зумовлена їх практичністю та ефективністю у залученні молоді до ухвалення рішень» [ЦО];

«Спираючись на досвід, ці інструменти показують результат протягом часу...» [ЦО];

«Ці інструменти є найефективнішими для залучення молоді до ухвалення рішень...» [ЦО].

Комунікація та діалог:

«Ми обрали ці інструменти, оскільки вони дозволяють активно залучати молодь ... забезпечувати прозору комунікацію з органами влади...» [ЦО];

«... формування ефективного діалогу між молоддю і владою...» [ЦО].

Потреби та запити молоді:

«Взаємозв'язки з молоддю, так краще знаємо, що потребує молодь» [ЦО];

«... це є актуальним для розвитку молодіжної політики в громаді» [ЦО];

«Отримати реальні дані про потреби молоді» [ЦО].

Зручність, простота, доступність:

«Зручність і швидкість результату» [ЦО];

«Простота й ефективність» [ЦО].

Поточні умови діяльності:

«Військовий стан» [ЦО];

«Оскільки місто наразі є тимчасово окупованим, безпосереднє впровадження багатьох традиційних механізмів молодіжної участі є неможливим або суттєво обмеженим...» [ЦО];

«Проведення досліджень і опитувань є необхідним для виявлення реальних потреб ... молоді в умовах війни, вимушеного переселення та соціальних викликів...» [ЦО].

Законодавчі засади:

«Доцільність використання саме цих інструментів зумовлена їх відповідністю вимогам Законів України ..., а також реалізацією Постанов Кабінету Міністрів України щодо залучення громадськості та молодіжних консультативно-дорадчих органів...» [ЦО];

«Вони відповідають чинному законодавству; забезпечують як інформування та залучення молоді, так і реальний вплив на політику...» [ЦО].

Апробація інструментів та вивчення можливостей:

«Ми — молода рада, тому поки що пробуємо різні методи» [ЦО];

«Ми націлені з'ясувати, де саме розташована молодь, щоб здійснювати комунікацію на нашу цільову аудиторію. Тому наразі формуємо стратегію пошуку нашої ЦА та операційний план з метою ефективної комунікації по роботі з молоддю...» [ЦО].

Таблиця 6.

**Чинники, що обмежують використання інструментів участі молоді
(N = 101 респондент/респондентка; n = 80 згадувань)**

Відсутність досвіду	17
Відсутність потреби, доцільності та актуальності	17
Відсутність або обмеженість можливостей	16
Непідготовленість молоді	12
Нестача ресурсів	9
Несприятлива безпекова ситуація, війна	6
Неготовність влади	2
Виїзд молоді	1

Відсутність досвіду:

«Потрібна спеціальна юридична підготовка або експертна підтримка для проведення якісної та обґрунтованої експертизи» [ЦО];

«... необхідність додаткового навчання для ефективного застосування цих інструментів. Проте ми плануємо поступово розширювати їхнє використання у майбутньому» [ЦО];

«Брак досвіду та кваліфікації у правових питаннях» [ЦО].

Відсутність потреби, доцільності та актуальності:

«Оскільки маємо гарну комунікацію з ОДА та ОМС і можемо адвокатувати рішення іншим способом, користуємося грантами та фінансуванням» [ЦО];

«... через непоширеність цих практик серед молоді та громади. Наша рада зосереджена на тих інструментах, які вже дозволяють нам активно залучати молодь і впливати на місцеві рішення...» [ЦО].

Відсутність або обмеженість можливостей:

«Потребують ... специфічних технічних можливостей» [ЦО];

«Громада ще не запровадила відповідний механізм [ЦО];

«Через обмежені ресурси, технічні можливості громади...» [ЦО];

«Оскільки ці механізми потребують значної юридичної та організаційної підтримки, а також активної інформаційної кампанії для залучення громади» [ЦО].

Непідготовленість молоді:

«Молодь не має достатньо знань чи навичок для подання якісних проєктів» [ЦО];

«Деякі інструменти не використовуються через брак обізнаності молоді з конкретного питання» [ЦО];

«Це пов'язано насамперед із відсутністю достатнього досвіду та фахової підготовки членів ради у цих напрямках, а також недостатньою поінформованістю молоді громади про ці механізми впливу на рішення влади...» [ЦО];

«Деякі з інструментів участі потребують додаткової підготовки молодих людей» [ЦО].

Нестача ресурсів:

«Подання електронних петицій вимагає значного інформаційного супроводу та мобілізації великої кількості підписів, що поки є складним з огляду на ресурси й рівень обізнаності молоді про цей інструмент...» [ЦО];

«Через нестачу ресурсів та задоволення потреб молодіжної ради, часткове ігнорування органами місцевої влади основних потреб та ініціатив» [ЦО].

Несприятлива безпекова ситуація:

«Через ... поточну безпекову ситуацію, яка обмежує проведення масових заходів і активну участь молоді» [ЦО].

Неготовність влади:

«... часткове ігнорування органами місцевої влади основних потреб та ініціатив» [ЦО];

«Несерйозне ставлення до виконання молодіжної політики у громаді ... Молодіжна рада зі свого боку ніяк не задіяна до співпраці з ОМС» [ЦО].

Виїзд молоді:

«... зумовлене тим, що більшість молоді виїхали за межі громади, і нам, молодіжній раді, важко зібрати потрібну аудиторію...» [ЦО].

Таблиця 7.

Розподіл відповідей на запитання «Які інструменти участі молоді, зважаючи на досвід діяльності молодіжної ради, яку представляєте, ви вважаєте найбільш ефективними (що реально вплинули на рішення / дали відчутний результат)?»

(N = 101 респондент/респондентка; n = 169 згадувань)

Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, тренінгів, семінарів, форумів	36
Проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді	25
Участь у розробці, обговоренні та внесенні пропозицій до програм, стратегій, планів розвитку тощо	20
Подання пропозицій органам влади	14
Ініціювання та організація публічних консультацій, громадських слухань, місцевих ініціатив	13
Участь у роботі органів влади (сесіях рад, засіданнях виконавчих комітетів, комісій тощо)	13
Використання партисипативного бюджетування (бюджет участі)	4
Подання та супровід електронних петицій	2
Проведення громадської експертизи діяльності органів влади	0
Інше*	26
Не зазначили	16

* Респонденти і респондентки на основі власного досвіду зазначили інші інструменти, що дозволяють найбільш ефективно забезпечити участь молоді в публічному управлінні.

Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, тренінгів, семінарів, форумів:

«Інформаційно-просвітницькі кампанії та тренінги — вони реально активізували молодь, показали, що кожен може впливати на процеси у громаді...» [ЦО];

«... Водночас найбільш ефективними вже зараз можна визначити: інформаційно-просвітницькі заходи — допомогли залучити молодь до діяльності ради та підвищити її впізнаваність» [ЦО];

«Найбільш ефективними є: ... інформаційно-просвітницькі заходи (тренінги, форуми, кампанії) — підвищують рівень обізнаності молоді й мотивують її до участі...» [ЦО].

Проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді:

«З досвіду діяльності молодіжної ради, яку я представляю, найбільш ефективним інструментом участі виявилось саме проведення опитувань молоді...» [ЦО];

«Найбільш ефективними виявилися: ... проведення досліджень і опитувань серед молоді, що дозволило врахувати їхні потреби в обласних програмах...» [ЦО];

«Найбільш ефективними залишається проведення опитувань, збір пропозицій, потреб та уніфікація цих даних в єдиний документ, готовий для подальшого використання» [ЦО].

Участь у розробці, обговоренні та внесенні пропозицій до програм, стратегій, планів розвитку тощо:

«Я думаю, долучення до творення стратегій, цільових програм, участь на засіданнях органів влади дійсно буде найбільш дієвим» [ЦО];

«... участь у розробці та поданні пропозицій до ЗУ «Про основні засади молодіжної політики», Державної програми «Молодь України — покоління стійкості 2030», а також участі у комісіях щодо календарного плану роботи за напрямками молодіжної політики та сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності» [ЦО].

Подання пропозицій органам влади:

«... подання пропозицій органам влади (практичний результат — врахування думки молоді в рішеннях)» [ЦО];

«Подання органам місцевої влади пропозицій, що стосуються молоді. Місцева влада майже завжди дає зелене світло на ті чи інші пропозиції» [ЦО].

Ініціювання та організація публічних консультацій, громадських слухань, місцевих ініціатив:

«Громадські обговорення та зустрічі з владою. Молодіжна рада виступала посередником між молоддю громади та місцевим самоврядуванням. Це дало можливість піднімати проблеми напряду й отримувати конкретні відповіді та рішення (наприклад, щодо облаштування молодіжного простору чи проведення заходів)...» [ЦО];

«Найбільш ефективними виявилися громадські консультації, молодіжні ініціативи ..., оскільки вони дозволяють молоді реально впливати на рішення, запускати проекти та підвищувати активність у громаді» [ЦО];

«... публічні консультації та громадські обговорення дозволяють реально впливати на зміст місцевих програм та рішень» [ЦО].

Участь у роботі органів влади (сесіях рад, засіданнях виконавчих комітетів, комісій тощо):

«... участь у засіданнях органів місцевого самоврядування дозволила донести позицію молоді безпосередньо до представників влади» [ЦО];

«... Безпосередня участь у засіданнях органів влади дає змогу представникам ради висловлювати позицію молоді під час ухвалення важливих рішень» [ЦО].

Використання партисипативного бюджетування (бюджет участі):

«... а також бюджет участі, завдяки якому молодь реалізувала власні проєкти» [ЦО];

«... Крім того, ініціювання проєктів у межах громадського бюджету також дало відчутний результат — кілька молодіжних ініціатив було профінансовано та реалізовано в громаді» [ЦО];

Подання та супровід електронних петицій:

«З досвіду діяльності нашої молодіжної ради, найбільш ефективними інструментами участі молоді є ... а також подання ... електронних петицій органам влади...» [ЦО].

Рис. 14. Запропоновані респондентами і респондентками ефективні інструменти участі молоді в категорії «інше» (N = 26)

«Волонтерські та молодіжні акції дали відчутний результат у розвитку локальних ініціатив (благоустрій, культурні події), а також підвищили зацікавленість молоді брати участь у житті громади» [ЦО];

«... Партнерство з іншими організаціями та громадами. Співпраця з ГО, закладами освіти, культурними установами та іншими молодіжними радами відкрила більше можливостей (обміни, спільні заходи, підтримка ініціатив) ...» [ЦО];

«Запуск молодіжного простору/хабу» [ЦО].

Учасники/учасниці ФГД згадували неформальне спілкування з керівництвом органів влади, організацію та проведення стажувань молоді в органах публічної влади.

«... саме неформальне спілкування допомагає налагодити довіру одне до одного. І тоді і влада бачить, що є компетентна молодь...»; «Молодь наша декілька разів збиралася ... їх голова збирав в себе, так називає ... ну, називали ми «Кава з головою». І він їх дослухався, що вони хочуть, вони різні ініціативи місцеві ініціювали і піднімали різні проблеми» [ЦФГД];

«Вважаю важливим стажування в структурних підрозділах міської ради» [ЦФГД].

Рис. 15. Розподіл відповідей на запитання «Які методи/інструменти реально працювали для залучення вказаних категорій молодих людей?»

(N = 101 респондент/респондентка; n = 185 згадувань)

«Для залучення різних категорій молоді ми використовували комплекс методів, які показали реальний результат. Найефективніше спрацювали інтерактивні заходи — тренінги, воркшопи, неформальні зустрічі та молодіжні форуми, де учасники могли висловлювати власну думку та бути почутими. Соціальні мережі стали дієвим інструментом комунікації та мотивації до участі, особливо серед активної та креативної молоді. Для сільської молоді ефективними виявилися виїзні ініціативи та партнерські заходи у школах і закладах освіти, які давали можливість залучити нових учасників...» [ЦО];

«Для працюючої молоді — онлайн-опитування та електронні петиції, адже у них обмежений час і вони охоче долучаються у цифровому форматі. Для молоді

з сільських територій — виїзні семінари, інформаційні кампанії у школах/клубах, створення локальних молодіжних ініціативних груп. Для вразливих груп молоді (молодь з інвалідністю, ВПО) — інклюзивні заходи, консультації в невеликих групах, індивідуальний супровід у підготовці до участі в програмах чи поданні проєктів» [ЦО];

«Наша молодіжна рада перебуває на початковому етапі діяльності, тому для залучення молоді ми використовували передусім: соцмережі та онлайн-спілкування (оголошення, пости, чати) — як найшвидший спосіб донести інформацію; зустрічі та презентації у ліцеї / закладах освіти — щоб безпосередньо зацікавити школярів; інформаційно-просвітницькі заходи (тематичні години, тренінги, інтерактиви) — щоб мотивувати молодь брати участь у житті громади» [ЦО];

«Для залучення молоді ефективно працювали онлайн-опитування та соціальні мережі (особливо для школярів і студентів), інтерактивні формати — тренінги, форум-театри (для молоді 14–22 років), а також волонтерські акції та співпраця з військовими, ветеранами та громадськими організаціями» [ЦО].

За результатами проведення фокус-групових дискусій вдалося підтвердити результати опитування про те, що найефективнішими інструментами залучення молоді в діяльності молодіжних рад є такі: проведення інформаційно-просвітних кампаній, тренінгів, семінарів, форумів; проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді; участь у розробці, обговоренні та внесенні пропозицій до програм, стратегій, планів розвитку тощо; участь у роботі органів влади (сесіях рад, засіданнях виконавчих комітетів, комісій тощо). Учасниці/учасники визначали їх у своїх виступах найбільш доступними для впровадження органами влади та використання молодіжними радами.

«Мені здається, що найкраще працюють у нас все-таки ... інформаційно-просвітницькі кампанії, подання пропозицій до влади, проведення певних досліджень» [ЦФГД]; «Найбільш ті, які популярні, які вдаються більшості молодіжним радам — це проведення інформаційно-просвітницьких заходів ... Проведення досліджень» [ЦФГД]; «... найефективніше — це проведення тренінгів, кампаній, різних інформаційних форумів і семінарів...» [ЦФГД]; «Проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді — в принципі, от в мене нещодавно я проводив фокус-групу з молодих людей ... Це дуже круто працює, вони говорять те, що їх турбує» [ЦФГД].

До інструментів залучення молоді, що працюють погано або не працюють зовсім учасники/учасниці ФГД віднесли: використання партисипативного бюджетування (бюджету участі); подання та супровід електронних петицій; проведення громадської експертизи діяльності органів влади.

Під час проведення ФГД було наведено пояснення обмеженого поширення цих інструментів обставинами, що викликані умовами війни та обмеженістю ресурсів. Так партисипативний бюджет став менше застосовуватися після початку повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України через зміну пріоритетів у здійсненні фінансування молодіжної сфери на користь подолання соціально-гуманітарних і безпекових питань. Водночас учасники/учасниці визначили дуже високу важливість цього інструменту, намагання зберегти його

під час війни та широко застосовувати його у післявоєнний період для реалізації молодіжних проєктів у територіальних громадах.

Найбільш складною проблемою учасники/учасниці ФГД назвали застосування подання та супроводу електронних петицій та проведення громадської експертизи діяльності органів влади. На їхній погляд, використання молодіжними радами електронних петицій зумовлюється наявністю складних механізмів і відсутністю запиту від молодіжних рад. А проведення громадської експертизи діяльності органів влади стикається з великими вимогами до наявності широкого кола компетентностей членів/членкинь молодіжних рад, які важко забезпечити в сучасних умовах. Зазначена обставина свідчить про потребу навчання молодих людей не тільки основам діяльності органів публічної влади та реалізації молодіжної політики, а й набуття поглибленого рівня знань у різних сферах, що можуть бути співставними з рівнем публічних службовців, чия діяльність підлягає моніторингу.

«Що не працює точно, ... бюджет участі, на жаль ... також про подання та супровід електронних петицій, бо там і механізми, і ... складно для розуміння»; «... і проведення експертизи, ми просто не кваліфіковані в цьому. Це моя думка. Ось, тому не проводимо»; «Стосовно подання та супроводу електронних петицій — це інструмент новий в діяльності не тільки молодіжних рад ... інструмент, який треба ще навчати використовувати і користуватися, — це використання партисипативного бюджету»; «... Бюджету участі взагалі зараз не діє в нас у громаді. Він припинив свою роботу з часу повномасштабного вторгнення» [ЦФГД].

При обговоренні такого широко застосованого інструменту, як участь у роботі органів влади (сесіях рад, засіданнях виконавчих комітетів, комісій тощо), було визначено такі проблемні аспекти, як ускладненість його застосування в умовах війни, недостатню підготовку молоді, що призводить до обмеження активної участі та набуття ролі спостерігача. При цьому у будь-якому випадку усяка участь підвищує рівень довіри молоді до влади, надає розуміння завдань і можливостей молодіжних рад. Водночас під час ФГД з'ясувалося, що молодіжні ради не мали можливості використовувати цей інструмент систематично, не було можливості потрапити на сесію ради або засідання виконавчого комітету певної ради. Зазначене явище може пояснюватися порушенням належної комунікації в екосистемі «керівництво ради (структурних підрозділів виконавчих органів) — молодіжна рада як орган при раді».

«Найбільша, наприклад, у нас наразі проблема — це з тим, щоб брати реальну участь у роботі органів влади. Тобто у нас було декілька намагань взяти участь у місцевих сесіях, але, на жаль, наразі жодного разу ми туди так і не потрапили» [ЦФГД];

«Ми брали участь у засіданнях виконкому, це один раз на рік ... І так само, щосесії ми домовлялися, писали листи в сільську раду з проханням, щоб ми на кожній сесії делегували представника або представницю від нашої молодіжної ради як слухача або слухачки»; «нас запрошують на якісь внутрішні засідання, сесії, з'являється більша довіра і мотивація якось працювати, коли ти бачиш, як зсередини відбувається робота» [ЦФГД];

«У нас є оці публічні консультації і громадські слухання, вони так, іноді відбуваються. Просто, чи питання в тому, чи на них приходять, це вже інакше» [ЦФГД].

Результати та досягнення роботи молодіжних рад

На запитання «Які основні результати чи досягнення були отримані завдяки роботі вашої молодіжної ради за останні 3 роки?» респонденти і респондентки згадували:

- організацію заходів, подій, реалізацію проєктів та інших ініціатив — 22 % згадувань у відповідях, визначаючи це як ключовий результат діяльності молодіжних рад;
- освіту та розвиток навичок — 13 % згадувань у відповідях;
- комунікацію, співпрацю та партнерство — 14 % згадувань у відповідях;
- вплив молоді на ухвалення рішень, розробку проєктів, програм тощо — 12 % згадувань у відповідях;
- залучення молоді — 8 % згадувань у відповідях;
- дослідження й опитування — 7 % згадувань у відповідях;
- створення молодіжних просторів і розвиток молодіжної інфраструктури — 7 % згадувань у відповідях;
- волонтерство — 6 % згадувань у відповідях;
- інші досягнення — 3 % згадувань у відповідях (зокрема, дозвілля 1 %).

Водночас 8 % учасників і учасниць не зазначили жодних досягнень в результаті діяльності молодіжної ради.

Отримані результати свідчать, що основні досягнення діяльності молодіжних рад представлені у площині проведення організаційно-масової роботи, освіти, дозвілля, налагодження комунікаційних зв'язків і партнерства з іншими установами та організаціями тощо.

Таблиця 8.

Розподіл відповідей на запитання «Які основні результати чи досягнення були отримані завдяки роботі вашої молодіжної ради за останні 3 роки?» (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 176 згадувань)

Організація заходів і подій, реалізація проєктів та інших ініціатив	39
Освіта та розвиток навичок	23
Комунікація, співпраця та партнерство	24
Вплив молоді на ухвалення рішень, розробку проєктів, програм тощо	21
Залучення молоді	14
Дослідження й опитування	13
Створення молодіжних просторів і розвиток молодіжної інфраструктури	13
Волонтерство	10
Дозвілля	2
Інші досягнення	4
Не зазначили*	13

** 8 респондентів і респонденток зазначили, що їхні молодіжні ради є новоствореними, через що відсутні вагомі результати та досягнення діяльності.*

Організація заходів і подій, реалізація проєктів та інших ініціатив:

«проведення понад 30 інформаційно-просвітницьких заходів» [ЦО];

«Реалізація молодіжних проєктів «Антикафе», «Відкриття молодіжного простору», «Створення зони відпочинку / парків» [ЦО];

«За останні три роки молодіжна рада реалізувала локальні ініціативи, екоініціативи, ... організувала дозвілля молоді та форуми для підвищення активності, а також залучила нових учасників до громадського життя» [ЦО];

«Налагоджена міжнародна комунікація з МР інших країн, проведено декілька форумів чисельністю понад 130 учасників кожен, 2 адвокаційні кампанії...» [ЦО].

Волонтерство:

«Волонтерські ініціативи: організовано акції з прибирання центральних вулиць, озеленення парків, збори допомоги для ЗСУ та людей, які потребують підтримки» [ЦО];

«Проведено благодійно ярмарку на підтримку ЗСУ...» [ЦО];

За весь час наша Молодіжна рада ... ініціювала численну кількість успішних волонтерських і благодійних проєктів...» [ЦО].

Дослідження та опитування:

«Запроваджено систему регулярного збору думки молоді через опитування» [ЦО];

«Проведення серії онлайн-опитувань і досліджень потреб молоді з-поміж ВПО» [ЦО];

«Було проведено дослідження потреб молоді в громаді» [ЦО];

«Провели опитування серед молоді громади, результати якого стали основою для формування нових напрямів роботи» [ЦО].

Вплив молоді на ухвалення рішень, розробку проєктів, програм тощо:

«Створення та реалізація програми одноразової фінансової допомоги молодих людей, які обирають критичні професії в регіоні» [ЦО];

«Затвердили програму молодіжної політики» [ЦО];

«Внесено пропозиції до програм розвитку громади (освітніх, культурних, спортивних)» [ЦО];

«Участь у розробці пропозицій до планів відновлення ... після деокупації» [ЦО];

«Подали понад 10 пропозицій до місцевих програм, частина з яких була врахована у стратегіях розвитку молоді» [ЦО];

«Врахування наших пропозицій щодо змін до ЗУ «Про основні засади молодіжної політики» та державної програми «Молодь України 2030», Пропозиції щодо адаптації молодих спортсменів і спортсменок, які завершили спортивну кар'єру, пропозиції щодо адаптації молодих осіб з-поміж військовослужбовців і ветеранів» [ЦО].

Створення молодіжних просторів і розвиток молодіжної інфраструктури:

«... відремонтували та відкрили новий молодіжний простір за проєктом Віднова:UA» [ЦО];

«Відкриті три МП» [ЦО];

«Створення хабів у 3 регіонах України у співпраці з громадськими організаціями» [ЦО].

Комунікація, співпраця та партнерство:

«Посилення комунікації молоді з органами влади через регулярні консультації та круглі столи» [ЦО];

«Налагоджено партнерські відносини з активною молоддю по області (частково) та з ЗВО регіону» [ЦО];

«Налагоджено співпрацю з громадськими організаціями, освітніми закладами, партнерами...» [ЦО];

«Налагоджена міжнародна комунікація з МР інших країн...» [ЦО].

Освіта та розвиток навичок:

«Організовано тренінги, семінари, форуми та кампанії, що підвищили громадянську активність молоді та рівень її обізнаності щодо прав і можливостей участі в ухваленні рішень...» [ЦО];

«Проведено низку тренінгів і семінарів з громадянської освіти й лідерства...» [ЦО];

«... більше 15 тренінгів з участі молоді та створенню МР у малих громадах тощо» [ЦО];

«... створення посібника з емоційної стабілізації для молоді» [ЦО].

Залучення молоді:

«Залучено більше 15 тис. молодих людей» [ЦО];

«Популяризація молодіжної активності: завдяки соцмережам зросла поінформованість молоді про можливості участі та волонтерства» [ЦО];

«Молодь активізувалася і почала сама давати ідеї для розвитку» [ЦО].

Дозвілля

«... організувала дозвілля молоді ..., а також залучила нових учасників до громадського життя» [ЦО];

«Ми існуємо лише рік, але вже зрушилося культурно-дозвілльє життя молоді громади...» [ЦО].

Інші досягнення:

«Увійшли у 10 міст фіналістів конкурсу Молодіжна столиця України 2023 року» [ЦО];

«Про наше місто стало чутно, молодь звертається за допомогою до Молодіжної ради, подає ідеї щодо заходів та сама цікавиться розвитком молодіжної політики» [ЦО].

Визначення ролі та мети діяльності молодіжних рад

Отримані результати свідчать про різноманітність бачення респондентами і респондентками ролі та мети діяльності молодіжних рад.

Найбільш поширеною є позиція, що основна мета діяльності молодіжної ради полягає у представництві інтересів молоді та врахуванні їхніх потреб — 21,5 % згадувань у відповідях респондентів і респонденток.

Значна кількість учасників і учасниць вважає, що метою діяльності молодіжних рад є залучення молоді до процесів ухвалення рішень та активна участь у житті громади — 17 % згадувань у відповідях.

Учасники і учасниці опитування також виділили такі аспекти розуміння мети діяльності молодіжних рад як :

- розвиток особистісних та громадянських компетентностей молоді — 14 % згадувань у відповідях;

- створення умов для розвитку ініціатив, проєктів, самореалізації молоді — 13 % згадувань у відповідях;
- участь у формуванні та реалізації молодіжної політики — 11,5 % згадувань у відповідях;
- механізм взаємодії молоді з органами публічної влади — 11 % згадувань у відповідях.

Менше уваги отримали такі напрями, як консультативно-дорадча роль і консолідація молоді — по 4 % згадувань у відповідях. До категорії «Інше» увійшло 1,5 % згадувань у відповідях респондентів і респонденток. Не надали відповіді на поставлене запитання 2,5 % учасників і учасниць опитування.

Узагальнюючи результати опитування, можна зробити висновок, що переважна більшість респондентів і респонденток розглядає молодіжні ради як механізм представництва інтересів молоді та її залучення до процесу підготовки й ухвалення публічно-управлінських рішень, посилення їх впливу на життя громади.

Таблиця 9.

Розподіл відповідей на запитання «Як ви розумієте основну мету діяльності молодіжної ради, яку ви представляєте?» (відкрите питання)
(N = 101 респондент/респондентка; n = 200 згадувань)

Представництво інтересів молоді, врахування інтересів	43
Залучення молоді до ухвалення рішень та активна участь у житті громади	34
Розвиток особистісних та громадянських компетентностей молоді	28
Створення умов для розвитку ініціатив, проєктів, самореалізації молоді	26
Участь у формуванні та реалізації молодіжної політики	23
Механізм взаємодії молоді з органами публічної влади	22
Консультативно-дорадча роль	8
Консолідація молоді	8
Інше	3
Не відповіли	5

Представництво інтересів молоді, врахування інтересів:

«Основна мета діяльності молодіжної ради — представляти інтереси молоді громади...» [ЦО];

«Адвокація запитів молоді регіону» [ЦО];

«Ніяких рішень про молодь без молоді» [ЦО].

Залучення молоді до ухвалення рішень та активна участь у житті громади:

«Основна мета діяльності нашої молодіжної ради — створити можливості для активної участі молоді у житті громади, дати їй голос у процесі ухвалення рішень і сприяти розвитку молодіжних ініціатив...» [ЦО];

«Основна мета діяльності молодіжної ради, яку я представляю, полягає у залученні молоді до процесів ухвалення рішень на місцевому рівні та створенні умов для її всебічного розвитку, самореалізації й участі в житті громади...» [ЦО].

Розвиток особистісних і громадянських компетентностей молоді:

«Мета молодіжних рад полягає у створенні умов для активної участі молоді в житті громади, розвитку громадянської свідомості, лідерських якостей та відповідальності за майбутнє суспільства» [ЦО];

«... створювати можливості для розвитку, самореалізації та активної громадянської позиції молоді» [ЦО].

Створення умов для розвитку ініціатив, проєктів, самореалізації молоді:

«... Рада створює умови для самовираження молоді, реалізації проєктів та ініціатив, сприяє її участі у громадському житті...» [ЦО];

«... підтримці молодіжних ініціатив, реалізації проєктів соціального, культурного та освітнього спрямування, а також формуванню відповідального й свідомого молодого покоління» [ЦО].

Участь у формуванні та реалізації молодіжної політики:

«Надання пропозицій і рекомендацій, проведення фахових консультацій з представниками громадянського суспільства зі складу молоді щодо формування та реалізації державної політики у сферах молодіжної політики, фізичної культури і спорту, утвердження української національної та громадянської ідентичності» [ЦО];

«Допомога органам місцевої ради в сфері формування та реалізації молодіжної політики...» [ЦО];

«Забезпечення участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики на регіональному рівні...» [ЦО].

Механізм взаємодії молоді з органами публічної влади:

«Основна мета діяльності молодіжної ради ... налагоджувати діалог між молоддю та владою» [ЦО];

«Ми є мостом між місцевою владою та молоддю» [ЦО];

«Ми — це зв'язуюча ланка між молоддю та державою, яка допомагає почути запити та потреби молоді» [ЦО].

Консультативно-дорадча роль:

«Консультативно-дорадчий орган щодо питань молодіжної політики. Ми повинні вносити рекомендації, пропозиції та зауваження щодо всіх питань що стосуються молодіжної політики...» [ЦО];

«Консультування органу, при якому ми утворені, у питанні реалізації та розвитку молодіжної політики...» [ЦО].

Консолідація молоді:

«Лишити молодь в ... [місті], ту, що виїхала — заохотити до повернення» [ЦО];

«Основна мета діяльності молодіжної ради полягає в тому, щоб об'єднувати та залучати молодь до активної участі в житті громади...» [ЦО];

«... інтеграція ВПО» [ЦО].

Учасники/учасниці фокус-групових дискусій висловили власне бачення ролі молодіжних рад через призму основних завдань молодіжних рад, закріплених за ними у відповідних типових положеннях, що затверджено Урядом. Залежно від рівня діяльності молодіжних рад (національний/державний, регіональний, місцевий), відповіді учасників/учасниць ФГД стосовно розуміння основної мети діяльності молодіжних рад різнились за ступенем їхньої залученості у визначенні

на нормативно-правовому рівні форми взаємодії з органами публічної влади та мали чітко визначену точку відмінностей. Одні відповіді характеризувалися тим, що молодіжні ради визначалися як такі, що реально залучені до нормотворчої та консультативної діяльності, а інші оцінено як такі, що головно виконували функції організації дозвілля.

Зокрема, було наголошено на тому, що молодіжні ради мають широкі повноваження, однак практика їх діяльності на місцевому рівні свідчить про поширення втілення загрози перетворення підходу до молодіжних рад як до своєрідного декларативного/декораційного втілення, що часто зводиться до перетворення їх на групи з організації різних заходів, інформаційно-просвітницької діяльності та здійснення організаційно-масової роботи.

«... у нас наразі молодіжна рада виконує таку функцію ... як івент-агентство ... насправді дуже слабкий зв'язок з міською радою»; «Ми відверто не знаємо, що робити, як правильно їх консультувати ... І в такому випадку реально єдина зрозуміла річ, яка є для людей, які знаходяться в молодіжній раді — це робити івенти» [ЦФГД].

Під час ФГД йшлося також про поширення застосування на практиці подання пропозицій органам публічної влади.

«Стосовно того, що реалізується. Це надання пропозицій, рекомендацій...»; «Ми точно реалізуємо ... сприяння реалізації права молоді на участь у формуванні реалізації молодіжної політики на місцевому і регіональному рівні» [ЦФГД].

Учасники/учасниці ФГД звернули увагу на те, що завдання щодо здійснення моніторингу й оцінки ефективності реалізації молодіжної політики, розробки проєктів нормативно-правових актів, проведення безоплатної громадської експертизи та вивчення стану виконання законів, інших нормативно-правових актів реалізують здебільшого молодіжні ради, створені при органах публічної влади регіонального рівня (при місцевих державних адміністраціях, центральних органах виконавчої влади). Можливості щодо цього на місцевому рівні визначено обмеженими.

«... чим вищий рівень органу, при якому утворена молодіжна рада, і чим більше орган розуміє завдання, мету утворення молодіжної ради, тим молодіжна рада більше працює по своїм основним завданням» [ЦФГД].

Результати фокус-групових обговорень та онлайн-опитування демонструють наявність проблем із розуміння консультативно-дорадчої ролі молодіжних рад та її виконанням, що є особливо вираженим на місцевому рівні. Такі завдання, як проведення моніторингу й оцінки ефективності реалізації молодіжної політики, участь у розробленні проєктів нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію молодіжної політики, вивчення стану виконання законів, інших нормативно-правових актів, що стосуються молоді, здебільшого залишаються у багатьох випадках не реалізованими. Причинами цього учасники/учасниці ФГД вказали нестачу компетентностей і потрібного рівня експертності членів/членкинь молодіжних рад, складність бюрократичних аспектів, обмеженістю доступу до документів. Труднощі пов'язують також із правовим режимом воєнного стану.

Поряд із цим учасники/учасниці ФГД, що представляли органи публічної влади, зазначили, що молодь переважно подає пропозиції/ідеї стосовно бачення тих чи інших проєктів нормативно-правових актів, однак безпосередньою їх розробкою займаються здебільшого публічні службовці, що виключає залученість членів/членкинь молодіжних рад до відповідного процесу.

«... Стосовно того, що не реалізується — це розробка нормативно-правових документів»; «Вивчення стану виконання законів, інших нормативно-правових актів України, що стосуються молоді ... роблять вкрай одиниці ... Я не знаю, може людей 20 із представників молодіжних рад ... роблять на всю країну» [ЦФГД].

Учасники/учасниці ФГД, що представляли молодіжні ради регіонального рівня, засвідчили реалізацію такого свого завдання, як виконання менторської допомоги / всебічної підтримки у становленні та розвитку молодіжних рад місцевого рівня своєї області. Вони відзначили свій вплив на розширення мережі молодіжних рад при органах місцевого самоврядування.

«Обласна молодіжна рада ... ще на себе взяла таку функцію ... немає в Типовому положенні ... вона працює над розширенням молодіжних рад при органах місцевого самоврядування»; «Одним із завданням молодіжної ради на обласному рівні може бути ... розвиток або ініціювання створення молодіжних рад при міських, сільських, селищних радах» [ЦФГД].

Вплив молодіжних рад

Питання впливу молодіжних рад на процеси життєдіяльності територіальних громад, регіонів, усієї країни передбачає наявність таких аспектів, як рівень впливу, оцінка досягнення очікувань, залученість до ухвалення публічно-управлінських рішень, надання пропозицій органам влади тощо.

Серед тих учасників і учасниць опитування, хто зазначив ступінь впливу (97 респондентів і респонденток), відповіді розподілилися на такі нерівні групи: ті, що зазначили достатній або відчутний вплив, склали 85,6 % респондентів і респонденток; такі, що оцінили свій як вплив низький або відсутній — 14,4 %. 4 респонденти і респондентка не змогли об'єктивно визначити рівень впливу свої молодіжних рад.

Серед тих, хто оцінив свій вплив як достатній або відчутний, відповіді розподілилися за різними формулюваннями та аспектами впливу. Найчастіше респонденти і респондентки згадували загальні оцінки («позитивний», «помітний», «середній» і «високий»), а також уточнювали динаміку («помітний і зростаючий», «поступово зростаючий», «відчутний, системний»).

Серед тих, хто оцінив свій вплив як недостатній, відповіді розподілилися за різними формулюваннями («не визначено вплив», «відсутній вплив», «низький»), вказано на труднощі оцінювання («важко сказати», «складно оцінити», «може бути кращим»).

Таблиця 10.

**Розподіл очікуваного та реального впливу молодіжних рад,
представлених респондентами і респондентками**

На що хочуть впливати	На що реально впливають
- ухвалення публічно-управлінських рішень безпосередньо; - здійснення впливу на інші сфери, а не тільки на молодіжну політику; - здійснення впливу на стратегічні рішення громади та вирішення відповідних питань; - повноцінне включення в процес публічного управління; - лобіювання рішень; - вплив на депутатський корпус.	- надання пропозицій органам публічної влади для ухвалення публічно-управлінських рішень; - участь в обговореннях, реалізація власних проєктів і пропозицій; - вплив на позицію влади та на процес ухвалення рішень, що стосуються молоді, зокрема через подання проєктів, участь у громадських слуханнях та організацію заходів, які привертають увагу громади й влади; - планування молодіжних заходів, розвитку громадських просторів та інформаційних кампаній; - покращення взаємовигідної роботи з органами публічної влади; - залучення до розробки й обговорення місцевих програм, стратегій і планів розвитку, подання пропозицій та електронних петицій, організація публічних консультацій і слухань; - надання пропозицій до обласних програм і стратегій, висловлювання чіткої позиції молоді щодо актуальних питань; - рекомендації молодіжних рад враховуються при ухваленні публічно-управлінських рішень.

Бар'єри/перешкоди/виклики для участі молодих людей та ідеї, пропозиції як їх подолати

Питання ефективності молодіжних рад, їх впливу на ухвалення рішень безпосередньо пов'язане з тим, які саме чинники посилюють або, навпаки, обмежують їхню участь у цих процесах. Розуміння бар'єрів, перешкод і викликів, з якими молодіжні ради та молоді люди стикаються у воєнний період, а також можливих шляхів їх подолання дозволить виокремити ключові проблемні зони та визначити напрями дій, необхідні для посилення спроможності молодіжних рад і створення більш сприятливих умов для участі молоді.

Учасники/учасниці опитування у своїх відповідях на відкрите запитання про бар'єри для діяльності молодіжних рад у воєнний період окреслили кілька великих блоків перешкод: внутрішні виклики самих молодіжних рад (92 згадування), бар'єри, пов'язані з участю молоді (демографічні та мотиваційні чинники) (70 згадувань), інституційні та організаційні обмеження з боку влади (13 згадувань).

Слід зауважити, що учасники/учасниці опитування посилаються на війну та безпекову ситуацію (54 згадування): воєнний стан, обстріли, небезпека для офлайн-заходів, вимушена евакуація та загальна нестабільність безпосередньо обмежують роботу рад і участь молоді.

Про перешкоди, викликані правовим режимом воєнного стану, повідомляли учасники й учасниці дослідження 2023 року. Схоже визначені й інші основні бар'єри. Тоді також надавалися відповіді щодо фінансових, інституційних, психологічних та мотиваційних бар'єрів, а також негативного впливу міграційних процесів в середовищі молоді.

Таблиця 11.

Бар'єри/перешкоди/виклики для діяльності молодіжних рад в Україні

Розподіл відповідей на запитання «Які, на вашу думку, існують найбільші бар'єри/перешкоди/виклики для діяльності молодіжних рад в Україні у контексті участі молоді в процесах ухвалення рішень, зокрема у воєнний період?» (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 242 згадування)

Молодіжні ради: внутрішні бар'єри/перешкоди/виклики	91
МР: обмежені ресурси та фінансування	46
МР: ставлення влади до МР та інституційна/організаційна слабкість МР	21
МР: низька спроможність, брак досвіду, навичок, потреба в навчанні	16
МР: недостатня інфраструктура, простір, логістика	8
Молодь: бар'єри, пов'язані з участю молоді (демографічні та мотиваційні чинники)	70
Молодь: мала чисельність, відтік, міграція	29
Молодь: низька обізнаність про МР	18
Молодь: низька мотивація, пасивність, психологічні бар'єри	23
Війна та безпекова ситуація	54

Низька якість комунікації між МР, владою та молоддю	15
Інституційні та організаційні обмеження з боку влади	13
Влада: бюрократія, процедури та нормативні обмеження	5
Влада: перевантаженість та зміщення пріоритетів влади	8

Найчастіше згадуються респондентами/респондентками бар'єри і перешкоди в роботі МР, які стосуються внутрішніх викликів самих молодіжних рад (91 згадування): проблема обмежених ресурсів і фінансування (46 згадувань) — бракує бюджету, фінансових і ресурсних можливостей; проблема ставлення влади та обмежений вплив МР (21 згадування) — формальний статус, «орган для галочки», слабкий реальний вплив на рішення, нечіткі ролі, невизначеність пріоритетів, низька суб'єктність; низька спроможність, брак досвіду та навичок членів/членкинь МР (16 згадувань) — потреба в навчанні, брак компетентностей у проєктному менеджменті й адвокації, недостатність інфраструктури, простору й логістики (8 згадувань) — відсутність офісу, сталого простору, доступного транспорту.

Окремо слід відмітити низьку якість комунікації між МР, владою та молоддю, на якій акцентували увагу 15 учасників/учасниць опитування: відсутність чи недостатність сталих каналів взаємодії та зворотного зв'язку можуть суттєво впливати на якість роботи молодіжних рад.

Частина учасників/учасниць опитування як бар'єри для діяльності МР в Україні відмітили інституційні та організаційні обмеження з боку влади (13 згадувань): бюрократія, процедури та нормативні обмеження (5 згадувань) і перевантаженість органів влади та зміщення їхніх пріоритетів на воєнні й гуманітарні потреби (8 згадувань), через що молодіжна політика часто відходить на другий план.

Окремо учасники/учасниці опитування відмічали виклики і перешкоди, пов'язані безпосередньо з молоддю як суб'єктом участі (70 згадувань). Важливими є демографічні чинники — мала чисельність, відтік і міграція молоді (29 згадувань), що особливо відчутно в сільських громадах; низька обізнаність про молодіжні ради та можливості участі (18 згадувань); а також низька мотивація, пасивність і психологічні бар'єри (23 згадування), пов'язані з утомою, стресом, емоційним вигоранням та зосередженістю на базових потребах у воєнний час.

«Формальний підхід влади до консультацій із молоддю» [ЦО].

«Молодіжні ради часто сприймаються як "органи для галочки"» [ЦО].

«Зниження активності молоді через міграцію, переміщення або залучення до волонтерства/служби» [ЦО].

«Суб'єктність МР — нульова» [ЦО].

«Невизначеність у пріоритетних напрямках діяльності молодіжної ради» [ЦО].

«Відсутність налагодженої системи комунікації між молодіжними радами та органами влади» [ЦО].

«Законодавчі та процедурні складнощі інколи ускладнюють швидку реакцію» [ЦО].

«Нестача досвіду та знань ... бракує практичних навичок у проєктному менеджменті, комунікації з владою...» [ЦО].

«Відсутність власного сталого простору для зустрічей і роботи» [ЦО].

«Відсутність місць збору ради, відсутність укриттів ... немає сполучення між всіма селами» [ЦО].

«Високе навантаження на органи місцевої влади у воєнний період, через що питання молодіжної політики часто відсуваються на другий план» [ЦО].

У відповідях учасників/учасниць опитування на відкрите запитання про джерела інформації щодо бар'єрів і викликів, з якими стикаються молодіжні ради у воєнний період, чітко простежується домінування практичного та особистого досвіду як основи для оцінки ситуації (81 згадування). Також важливим джерелом інформації про бар'єри і перешкоди в роботі МР є спілкування з молоддю, представниками інших молодіжних рад, органами місцевого самоврядування та колегами (45 згадувань). Учасники і учасниці часто спираються на колективний досвід, обмін інформацією в професійних і неформальних спільнотах, а також на зворотній зв'язок від молоді.

Таблиця 12.

Джерела інформації про бар'єри/перешкоди/виклики

Розподіл відповідей на запитання «Звідки ви дізналися про наявність цих бар'єрів/перешкод/викликів?» (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 202 згадування)	
Власний досвід і практика	81
Спілкування з молоддю, МР, ОМС, колегами	45
Опитування, консультації, фокус-групи	29
Соцмережі, публічні обговорення, медіа	7
Аналітика, дослідження, звіти, законодавство	18
Життєвий досвід у громаді, контекст війни	12
Немає відповіді	10

Майже третина учасників/учасниць опитування користуються консультаціями та фокус-груповими дискусіями (29 згадувань). Частина учасників/учасниць опитування орієнтується на структуровану інформацію, результати досліджень та офіційну аналітику — аналітичні джерела інформації, такі як дослідження, звіти, нормативні документи, аналіз діяльності інших рад, відмітили 18 респондентів/респонденток. Натомість соцмережі, публічні обговорення та медіа згадуються значно рідше (7 згадувань).

«З досвіду роботи з молоддю» [ЦО].

«Спілкування з іншими молодіжними радами» [ЦО].

«Обговорення з представниками ОМС» [ЦО].

«Форуми, тренінги, консультації» [ЦО].

«Під час спілкування із представниками МР різних рівнів» [ЦО].
 «Аналітичні матеріали, дослідження, звіти» [ЦО].
 «Законодавча база та її реалізація на практиці» [ЦО].
 «Моніторинг діяльності молодіжних рад у соцмережах» [ЦО].
 «Аналіз нормативних документів, звітів ГО» [ЦО].
 «Результати опитувань серед молоді громади» [ЦО].
 «Під час опитувань та обговорень із молоддю» [ЦО].
 «Опитувальники, фокус-групи» [ЦО].
 «Із публікацій у соціальних мережах» [ЦО].

Подолання бар'єрів діяльності молодіжних рад учасники/учасниці опитування розглядають як багатовимірний процес, який поєднує ресурсне забезпечення (30 згадувань), інституційні зміни (20 згадувань), партнерство з владою (30 згадувань), роботу з молоддю (30 згадувань), зміцнення організаційної спроможності МР через навчання та розвиток компетентностей усіх суб'єктів взаємодії (28 згадувань), адаптацію діяльності до умов війни.

Порівнюючи результати цього дослідження з основними результатами дослідження 2023 року, можна стверджувати, що учасники й учасниці цього дослідження демонструють подібні з попереднім опитуванням погляди щодо шляхів подолання перешкод для участі молоді. Такі шляхи полягають у фінансовій та інституційній підтримці молодіжних рад від органів публічної влади, розвитку молодіжної інфраструктури, підвищенні рівня компетентностей членів і членкинь молодіжних рад, подоланні негативного впливу міграційних процесів на молодь. Водночас, зараз менше згадувалися аспекти безпекового виміру.

Таблиця 13.

Основні напрями для подолання бар'єрів, перешкод і викликів

Розподіл відповідей на запитання «Що, на вашу думку, потрібно зробити для подолання цих бар'єрів/перешкод/викликів?» (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 232 згадування)	
Фінансова та ресурсна підтримка молодіжних рад	30
Підтримка з боку влади та співпраця МР і ОМС, реальний вплив	30
Залучення, мотивація та психологічна підтримка молоді	30
Навчання та розвиток компетентностей (МР, молоді, ОМС)	28
Інформаційно-просвітницька робота та інформування про участь	26
Онлайн- та гнучкі формати участі, безпечні простори та технічна інфраструктура	23
Мережування та партнерства	18
Інституційне посилення роботи МР	20
Закінчення війни і безпековий вимір	10
Немає відповіді	17

«Необхідно, щоб органи влади, донори та міжнародні партнери продовжували фінансувати молодіжні ініціативи, навіть в умовах війни. Фінансування має бути гнучким, враховувати специфіку воєнного часу та покривати не лише проєктні, але й інституційні витрати, щоб молодіжні ради могли стабільно працювати. Молодіжні ради мають бути не просто консультативними органами, а повноцінними партнерами, чиї пропозиції та експертиза дійсно враховуються владою. У зв'язку з міграцією та безпековими ризиками молодіжним радам варто активно використовувати онлайн-інструменти для зустрічей, тренінгів та реалізації проєктів» [ЦО].

«Закінчити війну» [ЦО].

«Проводити навчання для робітників ОМС, залучати та давати більше коштів для молодіжних рад, проводити навчання для новостворених і давати їм інструменти мотивації молоді» [ЦО].

«Підвищувати мотивацію молоді через видимі результати її ініціатив» [ЦО].

«Важливо не лише навчати членів молодіжних рад, а й проводити навчання для представників органів місцевого самоврядування, які працюють у сфері молодіжної політики. Часто саме вони неправильно розуміють функції молодіжних рад і зводять їхню діяльність лише до організації заходів» [ЦО].

«Розвивати онлайн-інструменти участі — опитування, вебіари, інтерактивні платформи, щоб молодь могла брати участь навіть за обмежених умов» [ЦО].

«На рівні держави та місцевої влади: закріпити реальні механізми впливу молодіжних рад на ухвалення рішень (обов'язкові консультації, дорадчий голос); забезпечити стабільне фінансування та доступ до ресурсів; проводити навчання для представників влади, аби вони розуміли роль молоді та сприймали її як партнерів.

На рівні молодіжних рад: підвищувати компетентність членів через тренінги, навчання, обміни; будувати сталі команди та планувати довготривалі проєкти, а не лише разові акції; посилювати комунікацію з молоддю громади (онлайн і офлайн), щоб молодь бачила результат їхньої роботи.

На рівні громади: розвивати довіру до молодіжних рад через відкритість, прозорість і звітування; створювати молодіжні простори, де можна не лише відпочивати, а й реалізовувати ідеї» [ЦО].

При розгляді питання про те, хто є тими акторами, що покращать ситуацію, найбільша кількість респондентів/респонденток (46 %) зазначила, що, на їх погляд, подолати вказані бар'єри/перешкоди/виклики можуть та мають це зробити органи публічної влади. Загальний показник складається з відповідей, що називають різні органи державної влади, зокрема державного рівня (уряд, парламент), центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

При цьому 17 % учасників/учасниць опитування зазначили власну роль молодіжних рад та роль ініціативної молоді у подоланні відповідних бар'єрів. На необхідність допомоги зі сторони громадських організацій, а також інших інститутів громадянського суспільства вказали 12 % респондентів/респонденток. Серед інших акторів учасники/учасниці опитування виокремили роль закладів освіти, культури, педагогічних працівників, молодіжних центрів різного рівня у

подоланні основних бар'єрів діяльності представлених молодіжних рад (разом 6 % згадувань).

У сукупності роль недержавних акторів у подоланні бар'єрів/перешкод/викликів у діяльності молодіжних рад визначили 35 % згадувань у відповідях респондентів/респонденток.

Інші відкриті відповіді учасників/учасниць опитування відображали суб'єктами подолання бар'єрів таких акторів, як міжнародні партнери (5 %), підприємці, стейкхолдери національного та регіонального рівнів тощо (сукупно 4 %).

Рис. 16. **Хто на вашу думку, має/може вжити заходи, щоб подолати ці бар'єри/перешкоди/виклики?** (N = 101 респондент/респондентка, n = 200 згадувань)

«Заходи для подолання цих бар'єрів мають вживати як органи державної та місцевої влади, так і самі молодіжні ради. Важливу роль можуть відігравати міжнародні організації та громадські ініціативи, які здатні підтримати молоді ресурсами, навчанням і можливостями для участі в ухваленні рішень» [ЦО].

«На мою думку, подолання цих бар'єрів потребує спільних дій кількох сторін. Передусім це органи місцевого самоврядування та державні структури, які мають забезпечити необхідні умови для діяльності молодіжних рад: фінансування, доступ до інформації, включення представників молоді у робочі групи та процеси ухвалення рішень. Важливу роль відіграють обласні та місцеві молодіжні центри, які можуть надавати методичну й навчальну підтримку,

проводити тренінги, консультації, менторські програми для розвитку спроможності рад. Також вагомим партнером є громадські організації та міжнародні інституції, які мають досвід у сфері молодіжної політики, адвокації та можуть допомагати у проведенні навчань, комунікаційних кампаній і створенні мереж підтримки. І, безумовно, сама молодь та члени молодіжних рад повинні проявляти ініціативу, бути активними у налагодженні діалогу, пропонувати рішення та демонструвати результати, які переконують владу у важливості молодіжної участі» [ЦО].

«Місцева влада (підтримка й умови), центральні органи (програми й кампанії), громадські та міжнародні організації (гранти, тренінги), освітні заклади (поширення інформації), сама молодь (ініціативність, залучення однолітків)» [ЦО].

Підвищення змістовної участі молоді

Питання підвищення змістовної участі молоді у відповідях учасників і учасниць дослідження постає як багатовимірне завдання, що потребує узгоджених дій із боку кількох акторів. Йдеться не лише про ширше залучення молодих людей до процесів ухвалення рішень, а й про створення умов, за яких така участь стає реальною, підтриманою та видимою.

Учасники/учасниці опитування бачать підвищення змістовної участі молоді як спільну відповідальність кількох сторін, а не одного актора. Спираючись на відповіді респондентів і респонденток, можна виділити шість основних акторів: органи державної та місцевої влади, які можуть або створюють умови, нормативну базу, можуть надавати або надають фінансування (62 згадування), власне молодіжні ради (32 згадування), молодь чи ініціативні групи (18 згадувань), які забезпечують представництво, комунікацію або участь, молодь загалом, громадські організації молодіжні центри і освітні заклади (38 згадувань), бізнес (1 згадування в цій категорії) і міжнародні партнери — як можливість ресурсного підтримання, партнерства.

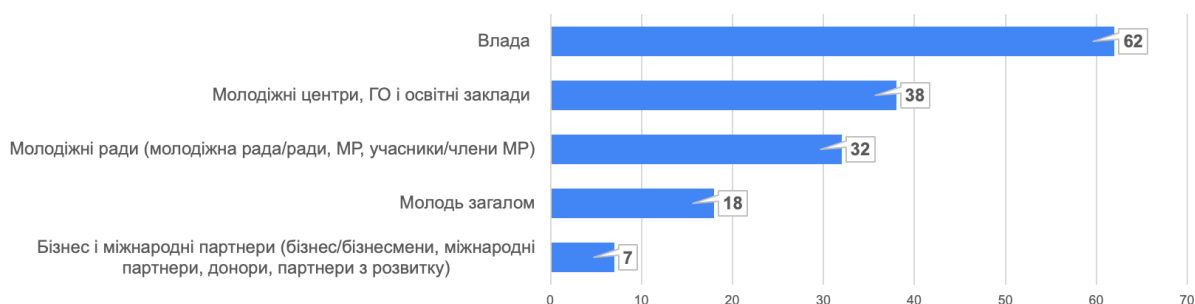

Рис. 17. Хто, на вашу думку, має/може вжити заходи, щоб підвищити змістовну участь молоді? (N = 101 респондент/респондентка; n = 157 згадувань)

Отримані результати демонструють, що підвищення змістовної участі молоді сприймається як колективна відповідальність влади, молодіжних рад і громадянського суспільства. Найчастіше респонденти і респондентки називають владу — місцеву і центральну — як основного ініціатора та гаранта змін. Загалом 62 згадування цієї категорії охоплюють різні рівні — від місцевого самоврядування до центральних державних інституцій. Найчастіше згадуються органи місцевого

самоврядування (29 згадувань), що підкреслює очікування активної ролі громад у створенні умов для участі молоді. Водночас респонденти/респондентки також відзначають значення державних органів влади (13 згадувань), міністерств та управлінь (9 згадування), а також парламенту, уряду та інших державних структур (6 згадувань), також згадуються місцеві лідери — мери, голови рад, виконавчі органи.

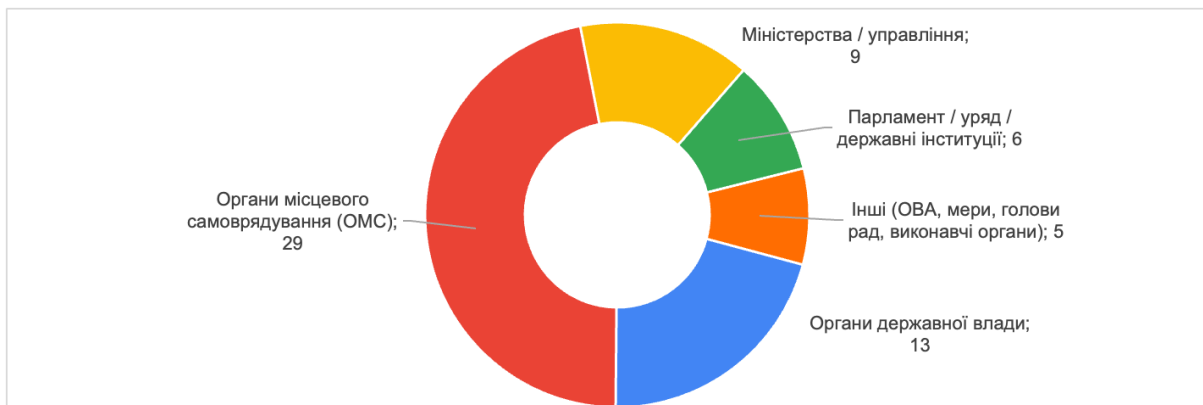

Рис. 18. Хто, на вашу думку, має/може вжити заходи, щоб підвищити змістовну участь молоді? «Категорія "влада"» (N = 62 згадування)

Молодіжні ради як основного актора, який має/може вжити заходи для підвищення змістовної участі молоді, згадали 32 респонденти/респондентки — у більшості відповідей «молодіжні ради» згадуються разом із владою — «ОМС і молодіжні ради», «влада та молодіжні ради спільно», або ж як підтвердження (визнання) власного потенціалу учасників і учасниць опитування: «Ми як Молодіжна рада і ми це робимо», «Молодіжна рада має бути рушієм залучення молоді».

Також з відповідей учасників і учасниць дослідження можна виділити необхідні дії одразу в кількох взаємопов'язаних напрямках (сферах прикладання зусиль) для підвищення змістовної участі молоді.

Таблиця 14.

Напрями діяльності у підвищенні змістовної участі молоді

Розподіл відповідей на запитання «Хто, на вашу думку, має/може вжити заходи, щоб підвищити змістовну участь молоді?» (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 157 згадувань)	
Залучення молоді до рішень (консультації, участь у сесіях/комісіях/робочих групах, зворотний зв'язок)	28
Навчання, наставництво, розвиток компетенцій	18
Створення умов, середовища, мотивації (сприятливе середовище, простори, підтримка, довіра/повага)	17
Розвиток комунікаційних інструментів, зокрема онлайн (опитування, вебінари, інтерактивні платформи, соцмережі, відкритість інформації)	14
Партнерство, взаємодія (спільні проєкти/ініціативи, «діяти разом»)	16
Розробка політик, нормативна база (програми, нормативні акти, регламенти, процедури)	11
Ресурси, фінансування, підтримка (гранти, бюджет, матеріальна підтримка)	9
Підвищення престижу, видимості результатів (видимий результат, історії успіху, престижність участі)	7

Найбільше згадувань має напрям, що стосується залучення молоді до ухвалення рішень (28 згадувань) — створення умов, за яких молоді люди можуть брати участь у консультаціях, сесіях, засіданнях комісій і робочих груп, а також отримувати прозорий зворотний зв'язок щодо своїх пропозицій.

Інший напрям для підвищення змістовної участі молоді, з погляду учасників/учасниць опитування, стосується умов для молоді, за яких молоді люди можуть діяти і відчують себе як повноправні партнери позитивних змін у суспільстві. Частина респондентів/респонденток акцентує увагу на необхідності створення сприятливих умов і середовища (17 згадувань), за яких будуть забезпечені доступність процесів ухвалення рішень, помітність результатів молодіжної участі, а також ресурсне підтримання. Також важливими є дії, пов'язані з розробкою політик і нормативної бази (11 згадувань), що включає удосконалення програм підтримки молоді, створення сталих механізмів консультацій, оновлення регламентів і процедур, що дозволяють молоді брати участь у підготовці рішень на всіх рівнях.

Для змістовної участі молоді, з точки зору учасників/учасниць опитування, важливою умовою є розвиток комунікації, інформаційних каналів і онлайн-інструментів (14 згадувань), які забезпечують відкритість інформації про рішення, бюджети та програми. Окремо згадуються партнерства та спільні ініціативи між владою, молодіжними радами, громадським сектором і міжнародними організаціями (16 згадувань).

Важливим напрямом є також навчання, наставництво та розвиток компетентностей молоді (18 згадувань). На думку учасників/учасниць опитування, посилення спроможності молоді потребує системних тренінгів з лідерства, комунікацій, проєктного менеджменту, адвокації, участі у місцевому самоврядуванні, а також розвитку критичного мислення і громадянської

свідомості. Значна роль у цьому процесі належить освітнім закладам, молодіжним центрам і громадським організаціям.

Меншою мірою, але також значущою, є потреба у ресурсному забезпеченні та фінансовій підтримці молодіжних ініціатив (9 згадувань). Йдеться про доступ до бюджетних коштів, грантів, матеріальної та логістичної підтримки, що дозволяє молоді реалізовувати власні ідеї та брати участь у розвитку громади.

«Залучати молодь на всіх етапах ухвалення рішень — від планування до оцінки результатів, щоб їхні думки реально враховувалися» [ЦО].

«Забезпечити видимий результат участі — молодь має бачити, що їхні пропозиції реалізуються на практиці» [ЦО].

«Інституційно закріпити участь молоді в ухваленні рішень — включати представників молоді до робочих груп, комісій і консультативних органів при місцевих радах» [ЦО].

«Органи державної та місцевої влади мають забезпечити ресурсну підтримку, прозорість і зворотний зв'язок» [ЦО].

«Держава — шляхом підтримки політик і програм розвитку молодіжного лідерства» [ЦО].

«Створювати сприятливе середовище та мотивацію — підтримка, гранти, волонтерські програми, відкриті простори для зустрічей і обговорень» [ЦО].

«Розвивати комунікаційні канали та онлайн-інструмент — опитування, вебінари, інтерактивні платформи, соціальні мережі» [ЦО].

«Надавати навчання та наставництво» [ЦО].

Покращення взаємодії молодіжної ради з органами влади

Після визначення основних суб'єктів і напрямів підвищення змістовної участі молоді важливо деталізувати, які саме практичні кроки, на думку представників і представниць молодіжних рад, можуть сприяти кращій взаємодії з органами влади. Відкриті відповіді респондентів і респонденток показують, що йдеться не лише про розширення контактів, а й про підвищення якості співпраці — через регулярну комунікацію, спільне планування, прозорі механізми участі, взаємну довіру та зрозумілі правила взаємодії. Це дає змогу виокремити як найбільш запитувані формати співпраці, так і системні умови, за яких взаємодія молодіжних рад з органами влади може ставати більш сталою та результативною.

Таблиця 15.

Напрями діяльності покращення взаємодії МР з органами влади

Розподіл відповідей на запитання «Що, на вашу думку, можна зробити, щоб покращити взаємодію молодіжної ради з органами влади?» (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 243 згадування)	
Регулярна комунікація (постійні зустрічі, діалог, консультації, обмін інформацією, більше живих/неформальних зустрічей)	6
	6
	6
Спільні проекти, партнерства, спільні ініціативи	1
	3
Прозорість, зворотний зв'язок, підзвітність	1
Інституалізація участі (робочі групи, комісії, участь у сесіях, регламенти, чіткі процедури/механізми)	3
	0
	1
Довіра та повага, партнерське ставлення	9
Навчання, підвищення компетенцій, менторство для обох сторін (призначити «куратора», відповідального за взаємодію)	1
	3
Інформаційна відкритість (онлайн-платформи, медіа, оперативна інформація)	1
	0
Раннє залучення до ухвалення рішень, на стадії планування	5
Зменшення бюрократії, цифровізація, спрощення процедур	4
Фінансування і бюджетні ресурси	4

Переважає більшість рекомендацій учасників/учасниць опитування стосується посилення горизонтальної взаємодії, діалогу та спільних ініціатив — 66 респондентів/респонденток згадували постійні зустрічі, діалог, консультації, обмін інформацією, збільшення живих/неформальних зустрічей, 61 респондент/респондентка згадували також спільні проекти й ініціативи. Учасники/учасниці опитування бачать якісну співпрацю в постійному обміні інформацією, спільному плануванні та партнерському ставленні з боку влади на противагу формальним процедурам.

І хоча респонденти/респондентки акцентують увагу на комунікації та спільних ініціативах як найпоширеніших формах, частина учасників/учасниць опитування звертають увагу на якісні параметри взаємодії молодіжних рад і влади — актуальними є прозорість взаємодії, зворотний зв'язок, підзвітність (31 згадування), інституалізація участі (робочі групи, комісії, участь у сесіях, регламенти, чіткі процедури/механізми) тобто взаємодія МР і влади стає закріпленою у правилах, процедурах і щоденній практиці роботи органів влади (30 згадувань). Частина учасників/учасниць наголошували на необхідності довіри та поваги, партнерського ставлення (19 згадувань).

Зменшення бюрократії та нестача фінансування, хоча і менш згадувані, але все ж актуальні проблеми (відповідно по 4 згадування).

Незначна кількість респондентів/респонденток оцінили співпрацю з органами влади загалом добре: «У нас вона не потребує покращення. Влада до нас відкрита», «У нас хороша взаємодія», «Взаємодія на достатньому рівні» [ЦО].

«Забезпечити чіткі механізми участі (дорадчі голоси, участь у сесіях, робочих групах)» [ЦО].

«Закріпити в регламентах міської ради обов'язкову участь молодіжної ради у робочих групах, комісіях і сесіях» [ЦО].

«Залучати молодіжну раду на ранніх етапах ухвалення рішень — щоб пропозиції молоді враховувалися ще на стадії планування» [ЦО].

«Формувати довірчі відносини, де молодь відчуває, що її думка важлива, а влада — що молодіжна рада є надійним партнером» [ЦО].

«Забезпечити прозорість і зворотний зв'язок — влада має інформувати про те, які пропозиції реалізовані» [ЦО].

«Слід ... використовувати прозорі механізми контролю та оцінки результатів ... і медіа-інструменти, включно з онлайн-платформами» [ЦО].

«Встановити регулярні комунікаційні формати — постійні зустрічі, робочі групи, онлайн-консультації» [ЦО].

«Розвивати партнерські проєкти спільно з владою та НУО» [ЦО].

Посилення спроможності молодіжних рад в Україні

Виявлені в попередньому розділі запити для ефективнішої взаємодії молодіжних рад з органами влади — на регулярну комунікацію, спільне планування, прозорість і партнерську взаємодію з органами влади — безпосередньо підводять до питання про внутрішню та зовнішню спроможність самих молодіжних рад реалізовувати ці функції у воєнний і повоєнний період.

За результатами опитування, посилення спроможності молодіжних рад пов'язується з двома взаємопов'язаними напрямками: з одного боку, із забезпеченням ресурсів, розвитком компетентностей, партнерств і комунікаційних можливостей, а з іншого — із ширшим залученням молоді до участі в ухваленні рішень, волонтерських ініціативах, проєктній діяльності та процесах відновлення громад. Таким чином, ідеться не лише про підтримку діяльності молодіжних рад як інституцій, а й про створення умов для розширення їхньої ролі як дієвих механізмів молодіжної участі.

Сфери прикладання зусиль для посилення спроможності молодіжних рад

Розподіл відповідей на запитання «Які кроки потрібно зробити для посилення спроможності молодіжних рад в Україні у воєнний та в повоєнний період?» (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 252 згадування)	
Забезпечення ресурсами МР	51
Залучення молоді (участь в ухваленні рішень, проєктах, відбудові, волонтерстві, мотивація молоді)	51
Партнерства, мережування, співпраця МР	35
Навчання (компетентності, менторство, обмін досвідом як учасників і учасниць молодіжних рад, так і молоді)	33
Цифрові та онлайн-інструменти, дистанційні формати діяльності МР	21
Покращення комунікації МР з іншими акторами (інформування, публічність, видимість результатів)	20
Гуманітарні та соціальні ініціативи (реінтеграція, ветерани, підприємництво, молодіжна інфраструктура)	19
Ментальне здоров'я (психологічна безпека, безпечні простори для МР і молоді)	10
Інституційне підтримання МР (оновлення нормативної бази, механізми участі, розробка національної програми підтримання)	12

У воєнний і повоєнний період молодіжні ради для посилення своєї спроможності потребують насамперед ресурсного (51 згадування), що включає фінансування, доступ до приміщень, матеріальної бази та технічних засобів. На рівні громад очікується також інституційне підтримання (12 згадувань) — від оновлення нормативної бази до офіційного визнання молодіжних рад як постійно діючих консультативно-дорадчих органів із чітко визначеною роллю у локальних процесах ухвалення рішень.

Ще одне важливе коло питань стосується розширення залучення молоді (51 згадування): респонденти і респондентки підкреслюють потребу збільшувати кількість молодих людей, які долучаються до обговорення й ухвалення рішень, підсилювати їхню мотивацію, створювати можливості для участі у проєктах, волонтерських ініціативах і процесах відновлення громад.

Учасники/учасниці опитування вважають необхідними умовами підсилення МР розвиток партнерств і мережування (35 згадувань), що передбачає активізацію співпраці з органами влади, громадськими організаціями, міжнародними структурами, сусідніми громадами та бізнесом. Таке партнерство має спиратися на системний обмін досвідом, взаємопідтримку та залучення зовнішніх ресурсів для реалізації молодіжних ініціатив.

Окремо підкреслюється потреба в навчанні, розвитку компетентностей, менторській підтримці та обміні досвідом (33 згадування). Йдеться як про базове підвищення кваліфікації у питаннях молодіжної політики, адвокації, кризового менеджменту, так і про навчання цифровим інструментам участі, управлінню проєктами, комунікації з владою. У відповідях часто підкреслюється значення менторського супроводу, особливо для молодих людей з деокупованих чи постраждалих територій, яким потрібна додаткова підтримка для включення у

процеси відновлення. З огляду на умови війни важливим є запит на психологічну безпеку, підтримку ментального здоров'я (10 згадувань), що також може включати відповідні навчання. Йдеться про потребу підтримувати психологічну стійкість активістів, створювати умови і розвивати навички для взаємопідтримки та адаптації, особливо в громадах, що пережили бойові дії.

У воєнних умовах, коли просторові та безпекові обмеження впливають на можливість зустрічей, зростає потреба у цифрових та онлайн-інструментах участі (21 згадування). Респонденти і респондентки відзначають необхідність створення дистанційних платформ для консультацій, опитувань, обміну досвідом, проведення тренінгів і зустрічей, що дозволяє забезпечити участь молоді незалежно від місця проживання. Окремо респонденти і респондентки наголошують на ролі молодіжних рад у відбудові, соціальній підтримці та гуманітарних ініціативах (19 згадувань): молодь розглядається як важливий ресурс для відновлення громад, розвитку молодіжного підприємництва та підтримки ветеранів, що потребує підтримання її соціальних та гуманітарних проєктів.

Також простежується запит на посилення комунікації та публічності діяльності молодіжних рад (20 згадувань). Йдеться про чіткі канали взаємодії з органами влади, доступну інформацію про рішення, пропозиції та результати, регулярну публічну звітність і поширення успішних практик, а також про прозорість і видимість діяльності, що в свою чергу може допомагати підвищенню довіри й мотивації молоді.

На системному рівні респонденти і респондентки виокремлюють потребу в інституційному укріпленні молодіжних рад. Це включає оновлення положень відповідно до законодавства, закріплення їх статусу, стабільні механізми участі в ухваленні рішень, впровадження стандартів прозорості та відкритості, а також створення національної програми підтримки молодіжних рад у воєнний і післявоєнний період.

«Інституційна підтримка з боку держави та місцевого самоврядування. Забезпечення правової визначеності статусу молодіжних рад, стабільного фінансування, доступу до приміщень і ресурсів, а також залучення рад до консультацій і рішень місцевої влади» [ЦО].

«Забезпечити ресурси та підтримку від органів влади — фінанси, приміщення, технічні засоби» [ЦО].

«Розвивати партнерство з владою, громадськими організаціями та міжнародними донорами, формуючи мережу підтримки» [ЦО].

«Покращити комунікацію з органами влади та партнерами — створити чіткі механізми внесення пропозицій і консультацій» [ЦО].

«Мотивувати молодь через видимі результати участі, волонтерські програми, підтримку соціальних ініціатив» [ЦО].

«Підвищувати компетентності членів рад через тренінги, навчальні програми та обміни досвідом» [ЦО]

«Фокусуватися на менторстві та підтримці молоді з окупованих і переселених територій, щоб вони могли активно включатися у процеси ухвалення рішень і відновлення громад після деокупації» [ЦО].

На думку учасників/учасниць опитування, основними акторами посилення спроможності молодіжних рад в Україні у воєнний і повоєнний період є кілька груп суб'єктів. Найчастіше респонденти і респондентки вказують на молодіжні ради та саму молодь (45 згадувань). На їхню думку, саме вони мають проявляти ініціативність, самоорганізовувати діяльність, формувати середовище для участі, залучати однолітків, комунікувати з владою та ініціювати молодіжні проекти, участь і волонтерські програми.

Таблиця 17.

Суб'єкти посилення спроможності молодіжних рад в Україні

Розподіл відповідей на запитання «Хто має/може зробити зазначені кроки для посилення спроможності молодіжних рад в Україні у воєнний і повоєнний період?» (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 252 згадування)	
Молодіжні ради і молодь	45
ОМС, місцева влада	37
ГО і міжнародні партнери, донори	32
Держава, центральні органи	28
Освітні заклади, зокрема МЦ/МП	10
Усі (загалом)	6
Бізнес	3

Більше третини учасників/учасниць опитування (37 згадувань) вважають ОМС важливими для посилення спроможності МР. Від місцевої влади очікують ресурсної, організаційної та політичної підтримки молодіжних рад, створення умов для їхньої роботи, запровадження ефективних механізмів взаємодії та залучення молоді до процесів ухвалення рішень. Респонденти і респондентки підкреслюють, що співпраця між ОМС і МР є ключовою для розвитку молодіжної політики на локальному рівні. Також респонденти/респондентки очікують від держави і центральних органів влади (28 згадувань) розроблення відповідних політик і нормативних актів, створення програм підтримки молодіжних рад, а також фінансової та методичної допомоги — на рівні міністерств та агенцій має формуватися рамка, яка забезпечить сталість роботи молодіжних рад та інтегрованість молодіжних рад у процеси ухвалення рішень.

Важливу роль також відводять громадським організаціям, міжнародним партнерам та донорам (32 згадування). Саме ці організації можуть забезпечити чи забезпечують навчальні програми, консультаційну підтримку, грантові ресурси й експертизу, що необхідне для розвитку компетентностей МР.

Роль освітніх закладів, молодіжних центрів і просторів (10 згадувань), на думку учасників/учасниць опитування, полягає у формуванні компетентностей молоді, розвитку критичного мислення, громадянської активності, організації навчальних програм і підтримці молодіжної участі.

Хоча роль бізнесу згадується рідше (3 згадування), респонденти і респондентки підкреслюють його потенціал.

«Молодіжні ради та активісти — для організації участі молоді, ініціації проєктів і волонтерських програм» [ЦО].

«ОМС спільно з молодіжними радами — забезпечують ресурсну та організаційну підтримку, створюють механізми взаємодії та залучають молодь до ухвалення рішень» [ЦО].

«Міжнародні партнери — навчальні програми, гранти, експертна допомога» [ЦО].

«Держава — шляхом розробки політик, програм та нормативної бази для розвитку молодіжних рад» [ЦО].

«Громадські організації та освітні заклади — для навчання, наставництва та популяризації молодіжної участі» [ЦО].

«Всі — від міністерств до лідерів самоврядування» [ЦО].

«Бізнес і місцева спільнота — через ресурсну підтримку, експертні консультації та створення платформ для реалізації молодіжних ініціатив» [ЦО].

Інклюзивність діяльності молодіжних рад та врахування реалій і потреб різних категорій молодих людей, зокрема в умовах воєнного та повоєнного періоду

Питання посилення спроможності молодіжних рад, розглянуте в попередньому розділі, безпосередньо пов'язане з тим, наскільки їхня діяльність і внутрішній склад є інклюзивними та чутливими до різних досвідів і потреб молоді. Адже спроможність молодіжної ради визначається не лише наявністю ресурсів, партнерств чи компетентностей, а й тим, кого саме вона представляє, наскільки відкритою є для різних категорій молодих людей і чи здатна враховувати інтереси молоді, яку представляє. Відповіді респондентів і респонденток, а також думки учасників і учасниць фокус-групових дискусій, дають змогу простежити як фактичний склад молодіжних рад, так і ті групи молоді, які залишаються менш представленими, а відтак потребують більшої уваги, адаптованих форматів залучення та спеціальних механізмів підтримки участі.

За відповідями респондентів і респонденток склад МР найчастіше включає студентів ЗВО (61 згадування) та учнів ЗЗСО 14+ (60 згадувань), учнів/студентів ПТО (26 згадувань), а також молодь, що працює (58 згадувань). Доволі помітна частка — представники/представниці молодіжних центрів / просторів (41 згадування) і внутрішньо переміщені особи (35 згадувань); молоді батьки/матері (32 згадування), молоді підприємці (29 згадувань). Громадянське середовище також представлене у складі МР: представники інститутів громадянського суспільства (23 згадування). Дещо рідше учасники/учасниці опитування називали безробітну молодь (22 згадування), молодих науковців і військовослужбовців (по 21 згадуванню відповідно), ветеранів і молодь з інвалідністю (по 18 згадувань відповідно), національні спільноти (14 згадувань). Найменше згадувань мають репатріанти та релігійні спільноти (по 9 згадувань відповідно).

Склад молодіжних рад

Розподіл відповідей на запитання «Хто є членами і членкинями молодіжної ради, яку ви представляєте?» (можливі кілька варіантів відповідей) (N = 101 респондент/респондентка; n = 497 згадувань)	
Молоді люди, які навчаються в закладах вищої освіти	61
Молоді люди, які навчаються в закладах загальної середньої освіти (14+)	60
Молоді люди, які працюють	58
Представники/представниці молодіжних центрів чи просторів	41
Внутрішньо переміщені особи	35
Молоді батьки/матері	32
Молоді підприємці/підприємці	29
Молоді люди, які навчаються в закладах професійно-технічної освіти	26
Представники/представниці інститутів громадянського суспільства	23
Безробітні молоді люди	22
Молоді науковці/науковиці	21
Військовослужбовці/військовослужбовиці	21
Ветерани/ветеранки	18
Молоді люди з інвалідністю	18
Представники/представниці національних спільнот	14
Репатріанти/репатріантки	9
Представники/представниці релігійних спільнот	9

Загалом у складі молодіжних рад, як відзначили учасники і учасниці опитування, переважають молоді люди, які навчаються або працюють, тоді як вразливі категорії молоді — молодь з інвалідністю, ветерани, представники національних меншин, релігійних спільнот та репатріанти — залишаються менш представленими. Представництво цих груп молодих людей потребує спеціальних механізмів інклюзивності та залучення, особливо на локальному рівні.

Суголосні думки щодо обмеженого представництва молодих людей з інвалідністю, ВПО чи представників вразливих груп у складі МР продемонстрували учасники/учасниці ФГД. На їхню думку, інклюзивність молодіжних рад є однією з слабких ланок у роботі більшості молодіжних рад, хоча окремі позитивні приклади існують в МР (зокрема є у складі люди з інвалідністю, ВПО, молоді батьки, представники національних спільнот (зокрема, ромської) чи представники вразливих груп), але певною мірою більш інклюзивне представництво молоді демонструють молодіжні ради вищого рівня — рівня області. Менш представленими є молоді люди з інвалідністю, представники національних спільнот, ЛГБТК+ молодь, а також молодь із віддалених населених пунктів, для якої участь у засіданнях ускладнюється через транспортні та логістичні бар'єри.

Учасники/учасниці ФГД акцентували увагу на специфіці залучення молоді до молодіжних рад: основний актив формує молодь, що навчається — школярі та студенти, які мають в першу чергу ресурс часу. Натомість молоді батьки, а також працююча молодь віком 25–35 років, молодь промислових підприємств

представлені значно слабше — через зайнятість, логістичні бар'єри або відсутність адаптованих форматів участі. Також називається проблема відтоку молоді 17–18 років у великі міста, що знижує сталість каденцій МР.

«У нас є в громаді молоді люди з інвалідністю, ... але вони не долучені до молодіжної ради ... хоча кожен із них має великий інтелектуальний потенціал» [ЦФГД].

«Я ні разу не бачила людину з інвалідністю в молодіжній раді ... можливо, десь в одній раді бачила когось з ромської спільноти» [ЦФГД].

«Наша молодіжна рада більш для привілейованих людей, які мають таку розкіш, як час і можливість бути там» [ЦФГД].

«У нас є проблема через низьку зацікавленість молоді загалом ... стосовно людей, які працюють, 25–35 років, — у них немає можливості долучатися через постійну зайнятість» [ЦФГД].

Актуальні потреби молодих людей і джерела отримання інформації про потреби молодих людей

Питання інклюзивності молодіжних рад і врахування потреб різних категорій молоді тісно пов'язане з тим, наскільки добре самі молодіжні ради розуміють актуальні запити молодих людей у своїх громадах. В умовах війни та повоєнного відновлення це стосується не лише потреб у безпеці, освіті, дозвіллі, працевлаштуванні чи психологічній підтримці, а й способів, у які ці потреби виявляються та артикулюються. Тому важливо розглянути як основні блоки потреб молоді, які фіксують учасники й учасниці опитування, так і джерела інформації, на які спираються молодіжні ради у визначенні цих потреб.

На думку учасників/учасниць опитування, молоді люди сьогодні потребують передусім безпечного, стабільного та підтримувального середовища для проведення дозвілля (42 згадування) та потреби (42 згадування).

Рис. 19. Які, на вашу думку, зараз актуальні потреби молодих людей, інтереси яких представляє ваша молодіжна рада? (відкриті відповіді) (N = 101 респондент/респондентка; n = 217 згадувань)

Одним із найбільш згадуваних напрямів актуальних потреб молодих людей, інтереси яких представляє МР, серед учасників/учасниць опитування є освіта та професійний розвиток (42 згадування). Молодь потребує можливостей для навчання, розвитку «м'яких» навичок, перекваліфікації, доступу до тренінгів, стажувань, обмінів та програм, що сприяють самореалізації та набуттю актуальних компетентностей — від цифрових до підприємницьких. Потреба в

освіті тісно пов'язана з іншим колом запитів — працевлаштування, кар'єрні перспективи та розвиток молодіжного підприємництва (21 згадування). Молодь прагне отримати перше робоче місце, стажування, можливості для започаткування власних ініціатив та інструменти для зростання економічної незалежності.

Залишається актуальним запит на молодіжні простори та можливості для дозвілля (42 згадування) — місця, де молодь може спілкуватися, працювати над проєктами, займатися творчістю, спортом чи культурними активностями.

Водночас зростає запит на психологічну підтримку та послуги в сфері ментального здоров'я (24 згадування) — учасники/учасниці опитування підкреслюють, що молоді люди потребують доступних і якісних послуг психологічної допомоги, простору для безпечного спілкування, емоційної стабільності та підтримки в умовах невизначеності та наслідків війни.

Молодь також прагне впливати на рішення у громадах та брати участь у громадському житті (24 згадування). Йдеться про участь у консультаціях, ініціювання проєктів, долучення до локальних процесів ухвалення рішень, а також активність у волонтерських і громадських ініціативах, включно з підтримкою Збройних сил України. Природним є запит молоді на доступ до інформації та ресурсів (9 згадувань) — молоді люди потребують прозорої інформації про можливості, програми, підтримку, гранти, а також зрозумілих каналів комунікації, які дозволяють орієнтуватися у можливостях для власного розвитку.

Деякі учасники/учасниці опитування наголошують, що молодь потребує відчуття перспективи та можливості будувати своє майбутнє в Україні (4 згадування) — бачення розвитку, доступу до можливостей і впевненості, що зусилля, вкладені в освіту чи громадську активність, матимуть сенс у довгостроковій перспективі.

Менш поширені, але важливі потреби стосуються інклюзії та соціальної інтеграції (3 згадування), зокрема молоді з інвалідністю, ВПО та національних меншин; можливостей міжнародної мобільності (2 згадування) і доступу до фінансування для реалізації власних ініціатив (2 згадування). У контексті майбутньої відбудови країни окремо декларується потреба у навичках, необхідних для повоєнного відновлення (2 згадування): від технічних компетентностей до участі в проєктах, спрямованих на відновлення громад і локальної інфраструктури.

«Актуальні потреби молоді включають можливості для самореалізації та розвитку через проєкти, тренінги та освітні програми» [ЦО].

«Місця для спілкування та творчості — молодіжні центри, коворкінги, простори для заходів і гуртків» [ЦО].

«Залучення до ухвалення рішень та участь у проєктах громади» [ЦО].

«Психологічна підтримка та ментальне здоров'я» [ЦО].

«Безпека, стабільність, відчуття захищеності...» [ЦО].

«Працевлаштування та кар'єрні можливості — стажування, перше робоче місце, підтримка молодіжного підприємництва...» [ЦО].

«Допомога у сфері бізнесу, розвиток молодіжних ініціатив...» [ЦО].

«Волонтерські та громадські ініціативи — участь у проєктах, які приносять реальні зміни для громади» [ЦО].

«Інформаційна прозорість щодо молодіжних програм і ресурсів» [ЦО].

«Якісне проживання у рідній місцевості, розвиток доступної інфраструктури... закриття медичних потреб» [ЦО].

«Потреби в кращому розумінні щодо свого майбутнього» [ЦО].

«Інклюзивність і рівні можливості — особлива увага до молоді з інвалідністю, ВПО, національних меншин» [ЦО].

«Перекваліфікація для відбудови: ... навички ... затребувані під час повоєнного відновлення країни» [ЦО].

Щодо джерел отримання інформації про потреби молодих людей, респонденти/респондентки насамперед відмітили, що орієнтуються на пряме спілкування з молоддю — це найпоширеніше джерело інформації (97 згадувань), що свідчить про високу роль неформального контакту й живого діалогу. Важливу частку складає взаємодія з тими, хто професійно працює з молоддю — молодіжними лідерами, представниками влади та громадськими організаціями (76 згадувань), а також аналіз результатів досліджень і опитувань (70 згадувань). Досить часто використовуються форми зворотного зв'язку (67 згадувань) і інформація із ЗМІ, інтернет-ресурсів та соцмереж (58 згадувань), що доповнює картину потреб.

Таблиця 19.

Джерела інформації про потреби молоді

Розподіл відповідей на запитання «Звідки ви отримуєте інформацію про реалії і потреби молодих людей, інтереси яких представляє ваша молодіжна рада?» (можливі декілька варіантів) (N = 101 респондент/респондентка; n = 217 згадувань)	
Зі спілкування з молоддю	97
Через форми зворотного зв'язку	67
Від тих, хто працює з молоддю (молодіжних лідерів/лідерок, представників/представниць влади, які відповідають за молодіжну політику, інститутів громадянського суспільства, що працюють з молоддю тощо)	76
З досліджень/опитувань, зокрема власних	70
Зі ЗМІ, інтернет-ресурсів, соціальних мереж	58
Інше	1

Більшість респондентів/респонденток (85 згадувань) зазначили, що в їхніх громадах або регіонах протягом останніх двох років проводилися дослідження потреб молоді. Водночас поодинокі відповіді «ні» та «не знаю» (разом 16 випадків) можуть вказувати на недостатню поінформованість про такі ініціативи (дослідження могли проводитися, але про них не поінформували членів/членкинь молодіжних рад, або ж результати не були належно представлені і молодь не була включена в обговорення чи реалізацію цих досліджень). Негативні відповіді можуть свідчити про обмеженість ресурсів чи фахівців. Загалом це підтверджує, що основний масив інформації про потреби молоді формується через поєднання дослідницьких підходів, прямої комунікації та взаємодії зі стейкхолдерами.

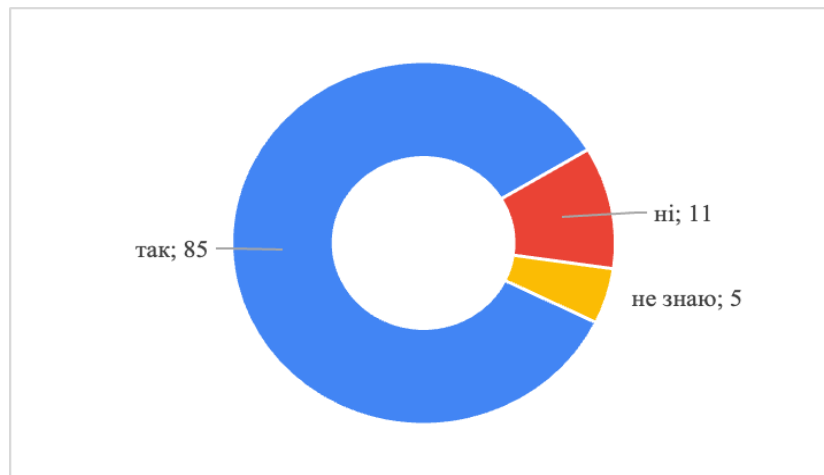

Рис. 20. Чи проводилися дослідження потреб молодих людей у вашій громаді/регіоні за останні 2 роки?» (N = 101 респондент/респондентка)

Найчастіше ініціаторами досліджень виступали молодіжні ради (73 згадування), що свідчить про їхню активну роль у вивченні потреб молоді на місцевому рівні. Досить помітною є участь органів влади (43 згадування) та громадських організацій (32 згадування). Значно рідше до таких процесів долучалися міжнародні партнери (10 згадувань) та молодіжні центри (1 згадування).

Таблиця 20.

Ініціатори досліджень

Розподіл відповідей на запитання «Якщо так, то хто його проводив?» (N = 101 респондент/респондентка; n = 170 згадувань)	
Молодіжна рада	73
Орган влади	43
Громадські організації	32
Міжнародні партнери	10
Молодіжний центр	1
немає відповіді	11

Більшість учасників/учасниць опитування, відповідаючи на запитання про те, як саме вони враховують реалії та потреби різних молодих людей, зазначили, що спираються на результати досліджень (62 згадування). Йдеться про використання опитувань, анкетування, фокус-груп, моніторингу та аналізу даних, які допомагають систематизувати потреби різних категорій молоді та формувати діяльність молодіжних рад на основі зібраної інформації та фактичних інсайтів.

Водночас значна частина респондентів/респонденток наголосила на важливості прямого спілкування з молоддю (34 згадування), оскільки для МР місцевого рівня саме зустрічі, консультації та живі обговорення є доступнішим і швидшим способом виявити потреби, ніж повноцінні дослідження.

Одним зі способів урахування потреб молодих людей, на думку учасників/учасниць опитування, є також проведення заходів і реалізація проєктів,

орієнтованих на конкретні потреби молоді (27 згадувань). Залучення представників і представниць різних груп молодих людей до обговорень і рішень (22 згадування) існує в практиках МР, але не домінує. Для розв'язання актуальних проблем представники і представниці молодіжних рад також співпрацюють із громадськими організаціями (21 згадування), зокрема тими, що працюють із вразливими категоріями молоді.

Таблиця 21.

Варіанти урахування потреб молоді у діяльності МР

Розподіл відповідей на запитання «Яким чином у своїй діяльності урахуєте реалії і потреби різних молодих людей?» (N = 101 респондент/респондентка; n = 170 згадувань)	
Дослідження (опитування, анкетування, фокус-групи, моніторинг, «кабінетні» дослідження)	62
Пряме спілкування (зустрічі, консультації, обговорення)	34
Проведення заходів, планування проєктів (під конкретні запити)	27
Залучення представників різних груп молоді	22
Співпраця та партнерства (ОМС, НУО, ЗВО, МЦ тощо) для урахування потреб різних груп молоді	21
Планування й аналіз результатів, коригування діяльності	37
Адаптація форматів (онлайн/офлайн, безбар'єрність, гнучкі формати)	15
Адвокація, звернення до влади, подання пропозицій	9
Немає відповіді	4

Більше третини учасників/учасниць опитування (37 згадувань) зазначили, що в своїй діяльності враховують потреби молоді при плануванні, розробці програм і стратегій. Коригування діяльності свідчить, що молодіжні ради поступово вибудовують більш системний та циклічний підхід до роботи.

Водночас лише чотири респонденти/респондентки надали комплексні відповіді, у яких описали повний цикл роботи: від вивчення потреб молоді через опитування чи дослідження, до адвокації цих потреб перед органами влади та залучення молоді до планування й реалізації проєктів, спрямованих на їх задоволення:

«Потреби молоді враховуються через регулярні опитування ... формуємо пропозиції й подаємо їх до органів місцевого самоврядування. Крім того, залучаємо молодь до розробки програм...» [ЦО].

«Регулярні опитування та консультації ... залучення до планування та реалізації проєктів ... Виходячи з опитувань формуємо актуальні рекомендації структурним підрозділам ОДА...» [ЦО].

Частина учасників/учасниць дослідження (13 згадувань) зазначили, що враховують реалії і потреби різних молодих людей через збір актуальної інформації та залучення їх до реалізації проєктів, які мають на меті задоволення запитів молоді:

«Ми проводимо опитування та на основі результатів будуємо свою діяльність, залучаючи молодь до заходів» [ЦО].

«Регулярні опитування та консультації, залучення представників різних груп до планування заходів» [ЦО].

Ще частина учасників/учасниць дослідження (7 згадувань) зазначили, що на пряму контактують з молоддю або громадою і передають пропозиції чи взаємодіють з владою:

«Ми аналізуємо запити молоді зі спілкування й подаємо їх до органів місцевого самоврядування» [ЦО].

«Через зустрічі й консультації визначаємо потреби, формуємо пропозиції для ухвалення рішень» [ЦО].

Загалом, відповіді респондентів і респонденток свідчать про прагнення молодіжних рад у більшості громад враховувати потреби різних груп молоді. Водночас, за наявними відповідями, не завжди можна говорити про системність цього процесу, зокрема щодо регулярного аналізу, моніторингу, залучення молоді до обговорень чи проєктів, і адвокатування потреб молоді. Отримані результати радше вказують на потенціал для подальшого розвитку таких підходів.

Відповіді учасників і учасниць свідчать, що молодіжні ради прагнуть діяти комплексно, залучаючи представників різних груп молоді, зокрема студентів, працюючу молодь, внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю та молодь із сільських територій. Активно налагоджується співпраця з місцевими органами влади, навчальними закладами, громадськими організаціями та соціальними службами. Частина рад працює у межах затверджених програм, стратегій і календарних планів, що дозволяє більш системно враховувати молодіжні потреби. У діяльності застосовуються різні формати участі — онлайн і офлайн, з акцентом на безбар'єрність і доступність. Водночас молодіжні ради намагаються підтримувати зворотний зв'язок і подавати пропозиції або рекомендації до місцевих органів влади, щоб їхні ініціативи мали практичне продовження.

«Представництво різних груп — ... студенти, працююча молодь, ВПО, люди з інвалідністю...» [ЦО].

«Співпрацю з НУО та закладами освіти...» [ЦО].

«Створено програму розвитку та підтримки молоді» [ЦО].

«План діяльності МР / календарний план програми...» [ЦО].

«Аналіз результатів реалізованих ініціатив, щоб коригувати подальшу діяльність» [ЦО].

«Ми підтримуємо зворотний зв'язок і системно аналізуємо пропозиції молоді» [ЦО].

«Адаптуємо формати заходів під різні аудиторії (онлайн/офлайн, інклюзивність)» [ЦО].

Для ефективного врахування потреб молоді молодіжні ради активно налагоджують партнерства з різними структурами — від органів влади до міжнародних організацій.

В той же час учасники/учасниці дослідження у відповідях на питання «Які методи ви вважаєте найбільш результативними для залучення більшої кількості молодих людей, зокрема різних спільнот, до участі в молодіжних консультативно-дорадчих органах?» продемонстрували, що найбільш ефективною є комбінації інструментів — від онлайн охоплення через інтерактивні офлайн/онлайн взаємодії до реальних проєктів з видимим ефектом, що підсилюється менторством та навчаннями для молоді для її утримання в проактивній позиції. Критично важливими є інклюзивний доступ (формати, локації, безпека), партнерства з освітніми закладами, громадськими організаціями чи спільнотами та прозорий вплив МР на рішення і влади (партисипативні інструменти).

Учасники/учасниці опитування вважають ефективними різні інструменти залучення молодих людей, які можна умовно поділити на чотири групи — від початкового інформування до утримання вже активної молоді. Така структура показує, що ефективне залучення молоді — це багаторівневий процес, який вимагає одночасної роботи з різними «точками входу» та траєкторіями участі.

Таблиця 22.
Інструменти залучення

Розподіл відповідей на запитання «Які методи ви вважаєте найбільш результативними для залучення більшої кількості молодих людей, зокрема різних спільнот, до участі в молодіжних консультативно-дорадчих органах?» (N = 101 респондент/респондентка; n = 360 згадувань)	
1 РІВЕНЬ: Інформування та первинний контакт	83
Соцмережі та цифрові інструменти	62
Просвітництво / підвищення обізнаності	11
Локальні медіа та публічні простори	10
2 РІВЕНЬ: Інтерактивна офлайн/онлайн взаємодія	101
Партнерства з освітніми закладами, молодіжними центрами, ГО	43
Особисті запрошення і «сарафанне радіо»	26
Партисипативні формати (опитування, консультації)	32
3 РІВЕНЬ: Реальні проєкти / ролі з видимим ефектом	127
Інтерактивні проєкти та неформальні формати взаємодії	55
Волонтерство та проєкти з результатом	28
Інклюзивність	18
Молодіжні простори та хаби	14
Організаційні механізми входу	12
4 РІВЕНЬ: Утримання активної молоді	49
Мотивація та заохочення	23
Менторство, амбасадори, лідерські програми	21
Ціннісна мотивація, приклад лідерів	5

Інформування та первинний контакт (83 згадування) — це «початковий» рівень включення молоді, коли основним завданням є донесення інформації та зацікавлення. Домінують соцмережі та цифрові інструменти (62 згадування), що відображає реалії молодіжної комунікації та необхідність широкого охоплення. Додатковими каналами виступають просвітницькі активності (11 згадувань) і локальні медіа й публічні простори (10 згадувань), що допомагає охопити молодь поза цифровим середовищем. Це видимість МР, доступність інформації та зрозумілий «вхід» у молодіжну політику.

Друга група відповідей — інтерактивна офлайн/онлайн взаємодія (101 згадування) демонструє, що для багатьох молодіжних рад одним з механізмів залучення молоді є активне представлення себе та своєї діяльності молодим людям, зокрема через інтерактивні онлайн- та офлайн-формати. Йдеться не лише про комунікацію, а про створення видимих точок контакту — партнерські зустрічі,

участь у заходах у навчальних закладах, персональні запрошення, залучення молодих людей у обговорення та консультації.

Партнерства з освітніми закладами, ГО та молодіжними центрами (43 згадування) дозволяють молодіжним радам «виходити в поле» та працювати безпосередньо з конкретними аудиторіями. Партисипативні формати (32 згадування) та особисті запрошення (26 згадувань), а також особисті запрошення та «сарафанне радіо» (26 згадувань), які особливо ефективні в малих громадах, виконують роль інструментів встановлення довіри та впізнаваності. Загалом ця група відображає спроби молодіжних рад бути помітними, доступними та присутніми у тих середовищах, де перебуває молодь.

Третя найбільша група — реальні проекти і реальні ролі молодих людей з видимим ефектом (127 згадувань) — відображає роботу з молоддю через середовище та різні формати взаємодії. Інтерактивні події й неформальні активності (55 згадувань), волонтерство з видимими результатами (28 згадувань) та молодіжні простори (14 згадувань) допомагають утримувати увагу молодих людей, залучати молодь і до планування і реалізації проектів, і таким чином створювати постійний контакт.

Для утримання активної молоді та розвитку лідерства (49 згадувань) учасники/учасниці опитування фокусуються на тому, щоб молодь не лише прийшла, а й залишилася активною. Тут важливі і менторство, амбасадорські та лідерські програми (21 згадування), і мотивація та заохочення (23 згадування), і ціннісне лідерство та приклад активних молодіжних лідерів (5 згадувань).

«Соціальні мережі та онлайн-платформи — швидко інформують різні категорії молоді та дозволяють брати участь навіть дистанційно» [ЦО].

«Інформаційні кампанії через ті канали, які реально використовує молодь (Instagram, TikTok, Telegram)» [ЦО].

«Мотивація, призи, винагороди, розвиток навичок» [ЦО].

«Найбільш результативними є неформальні заходи (тренінги, волонтерські акції, культурні події)» [ЦО].

«Волонтерські та спільні проекти — залучають тих, хто хоче робити реальні зміни у громаді» [ЦО].

«Залучення молоді через цікаві та соціально значущі проекти, де вони бачать конкретні результати своєї участі» [ЦО].

«Прямий контакт із навчальними закладами та НУО, щоб охопити різні групи молоді» [ЦО].

«Система наставництва — коли активні члени ради залучають нових через особистий приклад».

«Особисте спілкування, "сарафанне радіо"» [ЦО].

«Інклюзивність у відборі — залучення представників різних соціальних груп (ВПО, молодь із сіл, молоді люди з інвалідністю)» [ЦО].

«Короткострокові проектні групи або мікро-ролі замість повноцінного членства» [ЦО].

«Добір у склад, залучення під час роботи» [ЦО].

Співпраця

Розуміння актуальних потреб молоді та джерел інформації про них безпосередньо пов'язане з тим, наскільки молодіжні ради здатні вибудовувати співпрацю з різними партнерами. Саме через таку взаємодію вони отримують додаткові ресурси, розширюють можливості для участі молоді, реалізують спільні ініціативи та налагоджують комунікацію з органами влади й іншими акторами. Питання співпраці молодіжних рад, питання форматів співпраці, оцінки ефективності такої співпраці — важливі з огляду на можливість підвищення ефективності роботи молодіжних рад.

Майже всі учасники/учасниці опитування відмітили, що вони працюють не ізольовано, а в широкій мережі партнерств. Найчастіше вони співпрацюють з молодіжною та освітньою інфраструктурою — молодіжними центрами і просторами (77 згадувань), закладами освіти (72 згадування), профільними молодіжними підрозділами органів влади (71 згадування), а також з іншими молодіжними радами того ж рівня (76 згадувань) чи інших рівнів (63 згадування). Важливими партнерами є також громадські об'єднання (61 згадування), центри культури, спорту та позашкільної освіти (53 згадування), благодійні організації (39 згадувань), міжнародні організації (30) і бізнес-сектор (29), що свідчить про досить розгалужене коло стейкхолдерів.

Таблиця 23.

Організації і служби з якими співпрацюють МР

Розподіл відповідей на запитання «З якими організаціями молодіжна рада, яку ви представляєте, співпрацює?» (N = 101 респондент/респондентка; n = 739 згадувань)

Молодіжні центри, молодіжні простори	77
Молодіжні ради того ж рівня, що і молодіжна рада, яку ви представляєте	76
Заклади освіти (загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти)	72
Профільні (молодіжні) структурні підрозділи органу влади	71
Молодіжні ради інших рівнів (місцевий, регіональний, національний)	63
Громадські об'єднання	61
Центри позашкільної освіти, культури, спорту	53
Органи влади інших рівнів	47
Благодійні організації	39
Міжнародні організації	30
Приватні підприємці чи бізнесові організації	29
Непрофільні структурні підрозділи органу влади	26
Правоохоронні органи, зокрема поліція, Державна служба з надзвичайних ситуацій, ювенальна поліція, муніципальна охорона	26
Центри зайнятості	24
Соціальні служби	19
Партнери з інших країн	15
Релігійні організації	7
Політичні партії	2
Не співпрацює з жодною організацією	2

Водночас співпраця з соціальними службами (19 згадувань), центрами зайнятості (24 згадування), правоохоронними органами (26 згадувань) та релігійними організаціями (7 згадувань) фіксується значно рідше, а з політичними партіями — майже поодинокі (2 згадування). Невелика частина учасників/учасниць опитування (2 згадування) вказала, що взагалі не співпрацює з жодною організацією, що може бути індикатором ізольованості або раннього етапу їхнього розвитку.

Як відзначили учасники/учасниці опитування, співпраця молодіжних рад з органами влади, освітніми установами, громадськими організаціями, бізнесом та міжнародними партнерами має переважно практично-операційний характер, тоді як більш стратегічні формати, такі як адвокація, політики, стратегічні документи, трапляються рідше, але мають важливу роль у впливі на рішення.

Таблиця 24.

Форми співпраці

Розподіл відповідей на запитання «У чому саме полягає ця співпраця? Наскільки вона є ефективною?» (N = 101 респондент/респондентка; n = 188 згадувань)	
Спільні заходи, проекти, ініціативи, програми	51
Обмін досвідом, навчання, тренінги, форуми	32
Залучення молоді / волонтерство / підтримка молоді	29
Ресурсна підтримка (кошти, гранти, приміщення, апаратура, подарунки тощо)	21
Інформаційна взаємодія (поширення інформації, комунікація, інформаційні кампанії)	17
Консультації, участь у засіданнях, робочих групах, подання пропозицій (адвокація)	15
Посередництво, зворотний зв'язок між владою та молоддю	8
Мережування та партнерства (локальні й міжнародні)	9
Розробка стратегічних документів і політик	6
Не знаю / немає відповіді	15

Співпраця з різними організаціями дозволяє зміцнювати ресурсну базу, розширювати можливості для молоді, прискорювати комунікацію з владою та підсилювати результативність МР.

Наймасовішою формою співпраці є проведення спільних подій і реалізація проєктів (освітніх, культурних, соціальних, волонтерських) — 51 учасник/учасниця опитування відмітили цей варіант взаємодії, який забезпечує видимі результати, охоплення молоді та практичну користь для громади. Друга за поширеністю форма — навчальна співпраця (32 згадування), що включає тренінги, форуми, участь у навчальних програмах, обмін знаннями та контактами. Такі формати зміцнюють спроможність молодіжних рад і створюють відчуття професійної спільноти. Партнерство також сприяє тому, що молодіжні ради можуть охоплювати більше молоді, залучати волонтерів і проводити значущі акції (29 згадувань). Це свідчить про те, що співпраця не лише про події, а й про мобілізацію молодіжної активності та підтримку їхніх ідей.

Партнери МР забезпечують фінансову, матеріальну та технічну підтримку (21 згадування) — від приміщень до грантів та дарунків, що підсилює спроможність МР та робить ініціативи реально здійсненими.

Участь у засіданнях, подання пропозицій до програм, робочих груп і стратегій (15 згадувань) — менш поширена у відповідях учасників і учасниць опитування, як і розробка стратегічних документів і політик (6 згадувань), але дає молоді можливість реально впливати на політики. Посередництво та зворотний зв'язок між владою і молоддю згадали 8 учасників і учасниць дослідження — молодіжні ради виступають як комунікаційний міст.

«Співпраця полягає у спільній реалізації проєктів, заходів та ініціатив, спрямованих на підтримку молоді, розвиток громадянських компетентностей, волонтерства» [ЦО].

«Обмін досвідом і координація дій між молодіжними радами різних рівнів для посилення ефективності та впливу» [ЦО].

«Ми підсилюємо одне одного — обмінюємося ресурсами, контактами, експертною підтримкою» [ЦО].

«Завдяки спільним акціям та волонтерству молодь отримує можливість реалізувати свої ідеї та бути корисною громаді» [ЦО].

«Бізнес допомагає ресурсами для проєктів, міжнародні донори — грантами, партнери — експертами» [ЦО].

«Молодіжна рада виступає посередником між владою та молоддю громади, збираючи думки й потреби та транслуючи їх у форматі пропозицій чи ініціатив» [ЦО].

«Підвищення авторитету та впливу, мережування та міжнародна інтеграція, розвиток навичок і компетенцій молоді» [ЦО].

Більшість респондентів/респонденток схильні оцінювати співпрацю як ефективну або результативну, при цьому невелика частина вказує на обмежене охоплення чи несистемність. Серед усіх відповідей учасників/учасниць опитування на питання «В чому саме полягає ця співпраця? Наскільки вона є ефективною?» зафіксовано приблизно 38 позитивних оцінок ефективності — тверджень із формулюваннями на кшталт «є ефективною», «дуже ефективна», «на всі 100 %», «достатньо ефективна», «результативна», «сприяє розвитку», «має позитивний ефект» тощо. Негативних чи критичних («малоефективна», «низьке охоплення», «поки не системна») лише 3 згадування.

Для посилення співпраці з метою забезпечення участі молоді в ухваленні рішень найчастіше учасники/учасниці опитування наголошували на потребі регулярного діалогу між владою та молоддю та стратегічного планування спільних дій, зустрічах, консультаціях, робочих групах (32 згадування), що вказує на запит на системність і сталість взаємодії. Важливими напрямками також визначені спільні проєкти, заходи, акції та форуми (18 згадувань) і розширення участі та представництва молоді в ухваленні рішень (17 згадувань), які сприяють реальній участі молодих людей у розвитку громад. Значну роль респонденти і респондентки відводять комунікації, інформуванню, розширенню партнерств і мережуванню (зокрема, міжнародному), використанню онлайн-платформ (24 згадування), підкреслюючи важливість прозорості комунікації та сучасних інструментів взаємодії.

Крім того, відзначено потребу у навчанні та розвитку компетенцій (11 згадувань) і ресурсній та фінансовій підтримці молодіжних ініціатив (9 згадувань), що відображає прагнення зміцнювати спроможність молодіжних рад. Порівняно рідко згадувалися формалізація партнерств через меморандуми та дорадчі механізми (10 згадувань) і мотивація, зміна ставлення, відкритість влади (2 згадування), однак ці напрями є важливими для підвищення довіри та сталості співпраці.

Рис. 21. На вашу думку, як можна посилити цю співпрацю для забезпечення участі молоді в ухваленні рішень, що їх стосуються?» (N=101 респондент/респондентка; n=188 згадувань)

Частина учасників/учасниць опитування (27 згадувань) не знає або не бачить, як посилювати співпрацю для забезпечення участі молоді в ухваленні рішень, або вважає, що в цьому немає потреби.

«Щоб посилити цю співпрацю, необхідно налагодити системний діалог між молоддю та владою ... перетворити співпрацю з формальної на реальне партнерство» [ЦО].

«Залучати молодь до обговорень і планування рішень» [ЦО].

«Системне залучення молодіжної ради до підготовки стратегій, програм і місцевих планів розвитку» [ЦО].

«Впровадження меморандумів про співпрацю з органами влади, освітніми закладами, молодіжними центрами» [ЦО].

«Планувати спільні проєкти з чіткими результатами, де молодь бачить конкретний вплив своєї участі» [ЦО].

«Залучення міжнародних партнерів і донорських організацій для навчання, обміну досвідом та фінансової підтримки ініціатив» [ЦО].

«Навчальні програми для представників влади і молоді щодо ефективних методів участі» [ЦО].

У більшості молодіжних рад (понад дві третини — 72 відповіді) немає представників/представниць зі статусом радника або радниці при органі влади чи

посадовій особі. 18 респондентів і респонденток зазначили, що така практика існує, а 11 — не мають інформації про це.

Таблиця 25.

Наявність радника/радниці при органі влади чи посадовій особі зі складу МР

Розподіл відповідей на запитання «Чи голова, член або членкиня вашої молодіжної ради має статус радника/радниці при органі влади чи посадовій особі?» (N = 101 респондент/респондентка)	
Так	18
Ні	72
Не знаю	11

Такий формальний механізм молодіжної участі через офіційні дорадчі статуси використовується обмежено, хоча він підсилює вплив молодіжної ради, дозволяє їй мати прямий канал комунікації з владою та перетворює молодіжну участь із формальної на реальну. Молодіжні ради переважно функціонують без формалізованих каналів впливу на рішення органів влади.

Учасники й учасниці опитування найбільше говорять про регулярний структурований діалог, спільні проекти та реальне залучення молоді до процесів ухвалення рішень, доповнені комунікаційними інструментами, навчанням і ресурсною підтримкою. Формалізація (меморандуми, правила участі) розглядається як спосіб зробити цю співпрацю не епізодичною, а стабільною та передбачуваною.

Потреби в посиленні компетентностей для посилення змістовної участі молодих людей у процесах ухвалення рішень

У дослідженні учасники й учасниці опитування неодноразово пов'язують потребу в навчанні та розвитку компетентностей із різними проблемними аспектами діяльності молодіжних рад, розглядаючи такі запити як один із важливих способів посилення взаємодії з владою, залучення молоді, адвокації її потреб та організації більш спроможної та послідовної роботи самих молодіжних рад.

Для посилення змістовної участі молодих людей у процесах ухвалення рішень найбільше учасники/учасниці опитування потребують поєднання «м'яких» навичок (soft skills) і «твердих» інструментів управління та участі. Найбільше згадувань (22) мали комунікаційні компетентності, що охоплюють уміння вести публічні виступи, переговори, фасилітувати зустрічі та працювати з медіа. Ця група навичок сприймається як базова для ефективної взаємодії з молоддю, владою та громадою. На другому місці — проєктний менеджмент (21 згадування) і лідерство з командною роботою (19 згадувань), що допомагає ініціювати, планувати й реалізовувати проєкти, діючи злагоджено всередині команд. Далі йдуть правові знання (20 згадувань) і аналітичні навички (16 згадувань), що підкреслює запит на розуміння механізмів ухвалення рішень, оцінку ефективності і вміння аргументовано відстоювати позицію. Помітний інтерес спостерігається також до цифрової грамотності (12 згадувань) та партисипаційних практик (12 згадувань), тобто до сучасних інструментів онлайн-участі, модерації консультацій, цифрових платформ і соціальних мереж. Адвокація та побудова партнерств (10 згадувань) відображають розуміння важливості співпраці з владою, громадськими організаціями та бізнесом. Водночас фінансова грамотність (4 згадування), документообіг (2 згадування) та мобільна молодіжна робота (1 згадування) поки не сприймаються як пріоритетні.

Порівнюючи результати цього дослідження з результатами 2023 року, можна стверджувати про збереження актуальності розвитку базових компетентностей молоді щодо розуміння основних положень і механізмів реалізації державної молодіжної політики та взаємодії молодіжних рад з органами публічної влади. Також відповіді 2025 року відображають необхідність опанування молоддю навичок із комунікації, побудови партнерств та інших «м'яких» навичок. Напрямок удосконалення цифрових компетентностей також залишається актуальним для молоді.

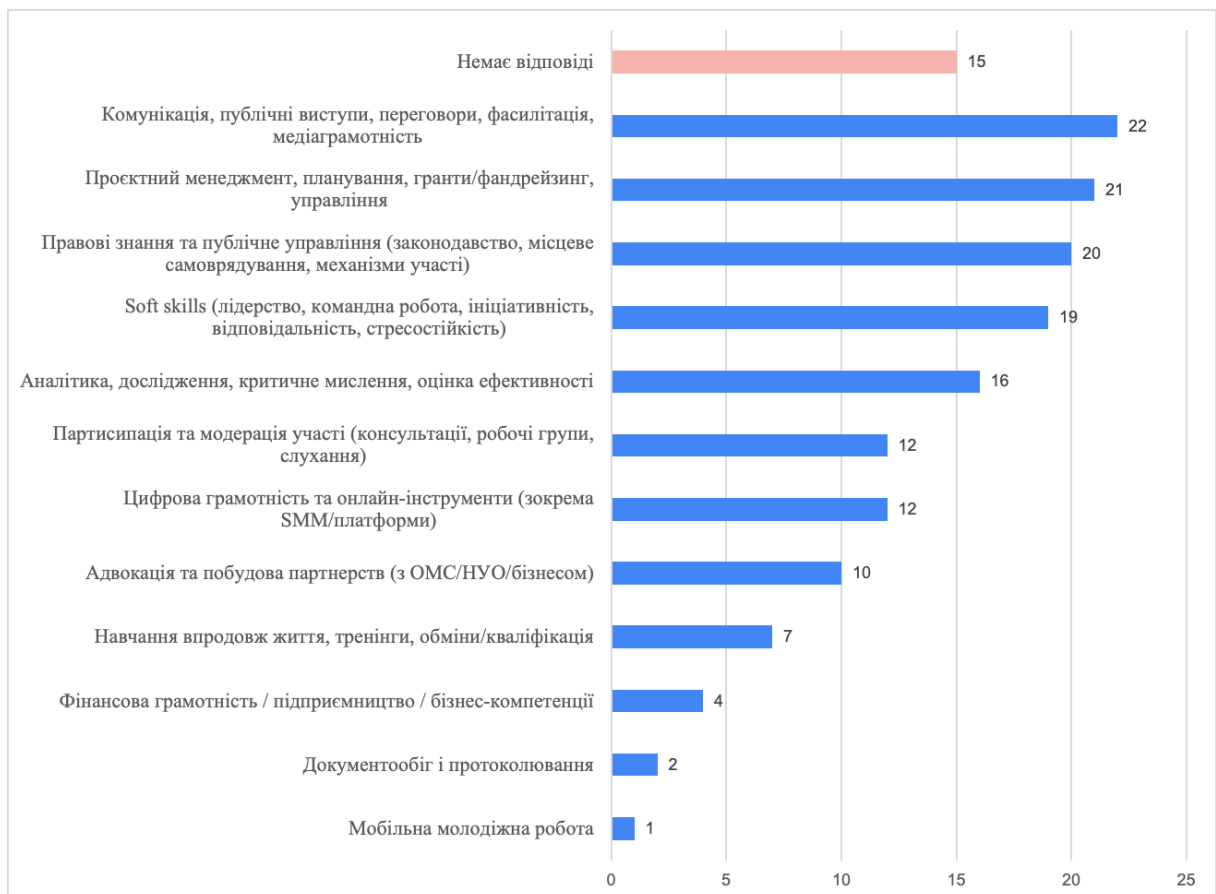

Рис. 22. Які компетентності (знання, уміння, навички), на ваш погляд, членам і членкиням вашої молодіжної ради потрібно здобути, щоб посилити змістовну участь молодих людей у процесах ухвалення рішень? (N = 101 респондент/респондентка; n = 146 згадувань)

Незначна кількість учасників і учасниць опитування (15 згадувань) відзначили, що членам і членкиням молодіжних рад не потрібно здобувати додаткові компетентності. З одного боку, це може означати, що в окремих радах вже є досвідчені та підготовлені учасники і учасниці, які мають достатній рівень знань і навичок для виконання своїх функцій. З іншого боку, така позиція може вказувати на недостатнє усвідомлення потреби у розвитку компетентностей.

Рекомендації органам влади, молодіжним структурам та/або міжнародним партнерам від учасників і учасниць опитування

Серед рекомендацій, які надали учасники й учасниці опитування органам влади, молодіжним структурам та/або міжнародним партнерам, з метою посилення ролі молодіжних рад у контексті участі молоді в процесах ухвалення рішень з урахуванням реалій і потреб молодих людей у воєнний та повоєнний період, досить часто згадується інституційне закріплення ролі та повноважень молодіжних рад (14 згадувань), зокрема через оновлення нормативно-правових актів, визначення чітких механізмів залучення молоді, розширення можливостей для участі у робочих групах, дорадчих структурах та підготовці рішень органів влади.

Таблиця 26.

Рекомендації органам влади, молодіжним структурам та/або міжнародним партнерам щодо посилення ролі молодіжних рад у контексті участі молоді в процесах ухвалення рішень

Розподіл відповідей на запитання «Які рекомендації ви б надали органам влади, молодіжним структурам та/або міжнародним партнерам щодо посилення ролі молодіжних рад у контексті участі молоді в процесах ухвалення рішень з урахуванням реалій і потреб молодих людей у воєнний та повоєнний період?» (N = 101 респондент/респондентка; n = 161 згадування)	
Регулярний діалог і спільні майданчики	19
Навчання, менторство, розвиток компетентностей	19
Ресурсна/фінансова й організаційна підтримка	17
Реальні механізми впливу молоді, залучення на всіх етапах і прозорий зворотний зв'язок	15
Інституціоналізація роботи МР та повноваження МР	14
Розширення комунікаційних механізмів	12
Інклюзивність і чутливість до контексту війни	12
Онлайн-участь і цифрові платформи	11
Комунікація й інформування молоді	10
Інше	5

Не менш вагомим напрямом посилення МР є розвиток регулярного діалогу та спільних майданчиків для взаємодії (19 згадувань). Респонденти і респондентки наголошують на необхідності інституційних форматів, таких як консультації, круглі столи, форуми та робочі групи, які забезпечують стабільність комунікації між владою та молоддю і дозволяють молодіжним радам бути включеними у процеси на всіх етапах. Загалом якісна комунікація та інформування молоді (10 згадувань), також виділена респондентами/респондентками, може позитивно впливати на посилення ролі молодіжних рад — через зрозумілість можливостей участі, прозорість процедур участі молоді в процесах ухвалення рішень, демонстрацію результатів спільної роботи та створення зрозумілих каналів для зворотного зв'язку.

Важливе місце також приділяється учасниками/учасницями опитування стабільним ресурсам (17 згадувань). Йдеться про стабільне фінансування,

наявність приміщень, доступ до технічних засобів, забезпечення безпечних просторів, що, в свою чергу, може розглядатися як базова умова для ефективної роботи молодіжних рад у кризових умовах воєнного часу.

Окремий блок рекомендацій стосується навчання, менторської підтримки та розвитку компетентностей молодіжних рад і молоді (19 згадувань): респонденти/респондентки акцентують увагу на потребі системного підвищення кваліфікації у сферах лідерства, комунікацій, проєктного менеджменту, адвокації, цифрової взаємодії та кризового реагування, підкріплені програмами менторства, обмінами досвідом і міжрегіональними навчальними візитами. У рекомендаціях учасників/учасниць дослідження також артикулюється розширення партнерств і комунікаційних механізмів (12 згадувань), що передбачає мережування між молодіжними радами різних рівнів, співпрацю з громадськими організаціями, участь у міжнародних програмах, обміни та залучення експертної підтримки ззовні. У цьому контексті міжнародні партнери розглядаються і як джерело навчальних програм, а також грантів і ресурсів.

Невід'ємною складовою рекомендацій є інклюзивність і чутливість до контексту воєнного часу (12 згадувань): на думку учасників/учасниць опитування, потреби молоді з інвалідністю, ВПО, мешканців прифронтових територій, молодих ветеранів та інших уразливих груп мають бути враховані у процесах участі.

Поодинокі згадування учасників/учасниць дослідження про потреби у системному моніторингу взаємодії ОМС з МР і можливості апеляції, дерегуляції процесів МР, а також вирішення питань з житлом для молоді/ВПО та розвиток військової підготовки ввійшли до «Іншого» (5 згадувань).

«Закріпити у нормативних актах механізми залучення молоді ... право дорадчого голосу, участь у робочих групах, обов'язкові консультації» [ЦО].

«Регулярно проводити консультації та робочі групи з молодіжними радами» [ЦО].

«Підтримувати навчальні програми, менторство, обміни та візити» [ЦО].

«Розвивати онлайн-інструменти та платформи для залучення широкого кола молоді» [ЦО].

«Забезпечити реальні механізми участі молоді та ресурси для роботи ... прозорий зворотний зв'язок щодо пропозицій» [ЦО].

«Створювати умови для інклюзивної участі ... враховуючи потреби ВПО, молоді з інвалідністю, прифронтових регіонів; розвивати навички роботи з ветеранами» [ЦО].

Учасники/учасниці фокус-групових дискусій загалом підтримали згадувані вище рекомендації учасників/учасниць опитування щодо посилення потенціалу молодіжних рад:

1. Інституційне посилення ролі молодіжних рад, яке учасники й учасниці фокус-груп визначають одним із ключових напрямів, передбачає одночасно і законодавче врегулювання статусу молодіжних рад, і розвиток інституційної спроможності органів влади у сфері молодіжної політики. Учасники/учасниці ФГД підкреслюють потребу у чіткішому нормативному закріпленні обов'язковості створення молодіжних рад при органах місцевого самоврядування, формальному закріпленні механізмів участі членів/членкинь МР в процесі ухвалення рішень, впровадженні механізмів оскарження в структурах

вищого рівня у випадках, якщо місцева влада ігнорує ініціативи МР. Водночас учасники/учасниці ФГД наголошують, що ефективність цих механізмів залежить також від спроможності самих структур влади, важливим є підсилення владних структур, що опікуються питаннями молодіжної політики, необхідний також і подальший розвиток молодіжної інфраструктури. Серед згаданих учасниками/учасницями ФГД варіантів підвищення інституційної спроможності влади є створення інституту молодіжних радників та профільних заступників у виконавчих органах, а також залучення «амбасадорів» молодіжної політики в громадах з-поміж активних молодих людей для посилення постійної комунікації між владою і молоддю.

«Мені здається, що має бути обов'язковість створення молодіжних рад при ОМС. ... Тому потрібно переглядати питання щодо структури управління з питань молоді в межах влади» [ЦФГД].

«Якщо ми звертаємося до органів місцевої влади, і не можемо нічого добитися ... то щоб у нас була безпосередня можливість звернутися, наприклад, до органів обласної влади, щоб вони вже посприяли у вирішенні ситуації» [ЦФГД].

2. Результати фокус-групових дискусій підтвердили думки учасників/учасниць опитування, що підвищення спроможності молодіжних рад неможливе без системного навчання для членів/членкинь МР. Члени/членкині МР потребують знань з різних напрямів: формування чіткого розуміння функцій МР, аналітичні навички, адвокація, грантрайтинг, партисипація та інших «м'яких» навичок. Водночас учасники/учасниці ФГД зробили також акцент на створенні можливостей практичного занурення в роботу органів влади: акцент зроблено на необхідності набуття практичного досвіду членами/членкинями МР роботи в органах влади через стажування, короткострокові програми і залучення до підготовки рішень. Учасники/учасниці ФГД підкреслюють, що освітні заходи мають бути спрямовані не лише на членів/членкинь МР, а й на представників/представниць органів місцевого самоврядування — через спільні навчальні програми (для МР і ОМС). У таких змішаних навчаннях для членів/членкинь МР важливим є набуття знань про функціонування органів влади, тоді як для посадовців необхідним є розуміння принципів молодіжної участі та чіткого розмежування ролей МР і виконавчих структур. Навчання, які члени/членкині МР і представники ОМС проходять разом, сприятиме формуванню партнерської взаємодії. Такі формати дозволяють молодим людям краще розуміти логіку управлінських процесів, підвищують їхню компетентність і сприяють формуванню довіри між молоддю та владою. У комплексі представники/представниці МР отримують не лише знання, але й реальний досвід участі, що підсилює їхній вплив і здатність якісно виконувати свої функції — дорадчу та представницьку.

«Потрібне навчання для молодіжних рад і органів місцевого самоврядування щодо роботи молодіжної ради ... щоб і органи місцевого самоврядування знали, що просити від молодіжної ради, і молодіжна рада знала, що їм пропонувати» [ЦФГД].

3. Учасники/учасниці ФГ, так само як і учасники/учасниці опитування, піднімали питання фінансування діяльності молодіжних рад і ресурсних можливостей проводити заходи. Учасники/учасниці ФГ, наголошуючи, що без фінансової підтримки неможливо забезпечувати сталість роботи і планувати проєкти, пропонують «квотувати» мінімальний бюджет, створити механізми системного фінансування поданих проєктів.

«На законодавчому рівні зробити квоту, скільки має бути коштів не менше на реалізацію молодіжної політики» [ЦФГД].

«Єдині ініціативи, які у нас успішно пройшли, це ті, які не потребували жодного залучення бюджетних коштів» [ЦФГД].

4. Окремо слід відмітити зауваження учасників і учасниць ФГ щодо розвитку мотивації для сталості та впливовості МР:

«Коли молодіжну раду запрошують на внутрішні засідання, сесії, з'являється більша довіра і мотивація працювати, коли ти бачиш, як зсередини відбувається робота» [ЦФГД].

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Рекомендації базуються на аналізі документів, узагальненні вражень дослідницької команди, думках представників і представниць органів публічної влади, членів і членкинь молодіжних рад в Україні та молоді, що взяла участь у дослідженні.

Діяльність молодіжних рад в Україні залежить від якості інституційних умов, рівня ресурсного забезпечення, спроможності членів і членкинь МР, ступеня співпраці з владою та залучення молоді. Недостатня забезпеченість одним із цих елементів призводить до гальмування роботи МР, зниження якості рішень, обмеженості можливостей залучати молодь, зменшення довіри до стейкхолдерів та відсутності розвитку, що в кінцевому підсумку негативно впливає на змістовну участь молоді в процесах ухвалення рішень з урахуванням потреб та реалій молодих людей.

Покращення діяльності молодіжних рад усіх рівнів потребує узгодженої спільної роботи як самих рад, так і представників і представниць органів влади молодіжного та інших секторів. До основних напрямів належать такі складові, як удосконалення нормативно-правової бази, проведення навчання, підсилення організаційної, методичної, інформаційної та інших форм інституціональної підтримки молодіжних рад, аналіз та розповсюдження кращих практик діяльності.

Удосконалення нормативно-правової бази та молодіжних програм

- Запровадити моніторинг відповідності законів та підзаконних нормативно-правових актів щодо забезпечення реальних прав молодіжних рад щодо участі в суспільному житті.
- Забезпечити своєчасні зміни до Типових положень про молодіжні ради різного рівня на основі вивчення потреб і досвіду діяльності рад державного, регіонального та місцевого рівня.
- Досліджувати досвід застосування нормативно-правових актів з метою виявлення проблем і формування пропозицій до внесення своєчасних змін у цільові документи.
- Забезпечити включення до молодіжних цільових програм різних рівнів завдань та заходів, що спрямовані на підсилення спроможності молодіжних рад.
- Забезпечити пріоритети розвитку молодіжних рад в процесі оновлення стратегічного планування у молодіжній сфері.
- Удосконалити процеси ухвалення регіональних і місцевих документів органів публічної влади щодо діяльності молодіжних рад, врахування потреб і думок молоді як в молодіжній, так й в інших сферах.
- Опрацювати питання внесення змін до відповідних актів щодо забезпечення впливу молодіжних рад на органи публічної влади (зокрема, щодо процедури реагування у випадках ігнорування пропозицій молоді, стандартизованих механізмів участі молоді в ухваленні рішень — право дорадчого голосу, участь у комісіях, закріплення участі молодіжних рад у регламентних документах та актах з діловодства).

Забезпечення навчання для молодіжних рад та органів влади

Для членів і членкинь молодіжних рад:

- розробити та запровадити цикл навчань з питань, пов'язаних із роботою молодіжних рад (інструменти участі, робота з нормативними актами й регламентами ОМС, з акцентом на проблемних питаннях, виявлених під час дослідження: обмеженість застосування бюджету участі, проведення громадської експертизи діяльності органів влади, подання та супровід електронних петицій);
- організувати тренінги з тем, пов'язаних із залученням молоді та поширенням інклюзивних практик;
- налагодити постійні тренінги з «м'яких» навичок: проєктний менеджмент, цифрові навички (онлайн-консультації, соціальні мережі, цифрові опитування), лідерство та комунікація, самопрезентація, модерація та публічні виступи;
- запровадити тренінги з психологічної стійкості та ментального здоров'я.

Для представників і представниць органів влади:

- проводити навчання щодо особливостей молодіжної політики та механізмів участі молоді;
- розвивати навички представників і представниць влади партнерської комунікації з молоддю та молодіжними радами;
- розвивати цифрові навички організації консультацій і зворотного зв'язку.

Для молодих людей як кандидатів і кандидаток до складу молодіжних рад:

- розробити цикл навчань з питань, пов'язаних із роботою молодіжних рад (зокрема, інструментів участі);
- упровадити тренінги з психологічної стійкості та ментального здоров'я;
- провести інформаційно-просвітницьку кампанію про можливості впливу молоді на рішення громади.

Інституційна підтримка молодіжних рад і зміцнення механізмів комунікації

- Забезпечити постійну організаційну, інформаційну та матеріально-технічну підтримку діяльності молодіжних рад різного рівня.
- Розширювати коло партнерів молодіжних рад за допомогою долучення публічних структур, зокрема з-поза меж молодіжного сектору.
- Запровадити прямі механізми комунікації молодіжних рад із керівниками органів публічної влади, державних і комунальних структур, участь представників і представниць молодіжних рад у діяльності представницьких і виконавчих органів влади.
- Забезпечити системний моніторинг виконання органами публічної влади, іншими представниками публічного сектору рекомендацій молодіжних рад.
- Забезпечити своєчасне інформування молодіжних рад про проведення сесій місцевої ради та/або засідань виконавчого комітету ради, комісій з метою сприяння їхньому представництву та залученню до діяльності органів публічної влади.
- Запровадити й активізувати проходження програм стажування молоді в органах публічної влади.
- Створити належні умови для розвитку молодіжної інфраструктури та розширення мережі молодіжних просторів у територіальних громадах.

- Контролювати питання щодо належного кадрового забезпечення профільних структурних підрозділів (секторів, відділів, управлінь, департаментів), що здійснюють реалізацію державної молодіжної політики та координують діяльність молодіжних рад відповідно до напрямів роботи.

Вивчення кращих практик та поширення досвіду

- Забезпечити проведення досліджень діяльності молодіжних рад для визначення досягнень і виявлення проблем і бар'єрів як основи для удосконалення нормативно-правової бази та своєчасного реагування на поточні виклики.
- Сприяти розвитку мережевих зв'язків між молодіжними радами, розвитку інститутів громадянського суспільства, що сприяють розвитку молодіжної, менторської та інших форм підтримки та співпраці молодіжних рад різного рівня.
- Організувати збір даних і розповсюдження інформації щодо кращих практик діяльності молодіжних рад, використання наявних і створення нових цифрових платформ, інших сучасних інструментів поширення позитивного досвіду.

Усі напрями рекомендацій тісно пов'язані між собою та взаємно підсилюють один одного: інституційні зміни не будуть ефективними без належного ресурсного забезпечення, а фінансування не дасть результату без розвитку компетентностей і налагодженої співпраці. Тому підсилення молодіжних рад потребує комплексного, системного підходу, що охоплює одночасно нормативні, організаційні, фінансові, освітні та комунікаційні рішення. Інтегроване впровадження цих напрямів може забезпечити стале функціонування МР та їхній реальний вплив на ухвалення рішень.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Опитувальник для представників і представниць молодіжних консультативно-дорадчих органів (молодіжних рад) різних рівнів

Загальні відомості:

1. Який рівень молодіжної ради, яку ви представляєте?
 - національний рівень
 - регіональний рівень
 - місцевий рівень
 - інше: _____
2. При якому органі влади чи посадовій особі створена молодіжна рада, яку ви представляєте?
3. Чи зазнала змін територія, на якій діє молодіжна рада, яку ви представляєте?
 - так, після 2014 року
 - так, після 2022 року
 - ні
 - інше: _____
4. Де молодіжна рада, яку ви представляєте, здійснює свою діяльність зараз? (можливі кілька варіантів відповідей)
 - Вінницька область
 - Волинська область
 - Дніпропетровська область
 - Донецька область
 - Житомирська область
 - Закарпатська область
 - Запорізька область
 - Івано-Франківська область
 - Київська область
 - Кіровоградська область
 - Луганська область
 - Львівська область
 - Миколаївська область
 - Одеська область
 - Полтавська область
 - Рівненська область
 - Сумська область
 - Тернопільська область
 - Харківська область
 - Херсонська область
 - Хмельницька область
 - Черкаська область
 - Чернівецька область
 - Чернігівська область
 - місто Київ
 - уся Україна
 - за кордоном
 - інше: _____

5. В якому році була створена молодіжна рада, яку ви представляєте?
6. Яка загальна кількість членів/членкинь у молодіжній раді, яку ви представляєте?
7. Скільки дівчат/жінок у молодіжній раді, яку ви представляєте?
8. Яка ваша посада/роль у молодіжній раді, яку ви представляєте?
9. Ваш вік
10. Ваша стать
 - чоловіча
 - жіноча
 - інше: _____

Стан та діяльність молодіжних рад

11. Чи має ваша молодіжна рада доступ до інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді?
 - Так, доступ є достатнім
 - Так, але доступ є недостатнім
 - Ні
 - Інше: _____
12. Якщо так, то яким чином ваша молодіжна рада отримує доступ до інформації про проекти рішень органів влади, що стосуються молоді? (можливі кілька варіантів відповідей)
 - Через офіційний сайт органу влади
 - Через офіційне надсилання документів молодіжній раді
 - Через участь у засіданнях ради/виконкому/комісії
 - Через інформаційні запити
 - Інше: _____
13. У діяльності молодіжної ради, яку ви представляєте, які інструменти участі ви використовуєте (відповідно до Законів України «Про основні засади молодіжної політики», «Про звернення громадян», «Про місцеве самоврядування», Постанов КМУ «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи» та «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»)? (можливі кілька варіантів відповідей)
 - Ініціювання та організація публічних консультацій, громадських слухань, місцевих ініціатив
 - Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, тренінгів, семінарів, форумів
 - Проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді
 - Участь у розробці, обговоренні та внесенні пропозицій до програм, стратегій, планів розвитку тощо
 - Подання пропозицій органам влади
 - Подання та супровід електронних петицій
 - Участь у роботі органів влади (сесіях рад, засіданнях виконавчих комітетів, комісій тощо)
 - Використання партисипативного бюджетування (бюджет участі)
 - Проведення громадської експертизи діяльності органів влади
 - Інше: _____
14. Чим зумовлена доцільність використання саме цих інструментів?

15. Які інструменти участі ваша молодіжна рада не використовує та чому?
16. Які інструменти участі молоді, зважаючи на досвід діяльності молодіжної ради, яку представляєте, ви вважаєте найбільш ефективними (що реально вплинули на рішення / дали відчутний результат)?
17. Які методи/інструменти реально працювали для залучення вказаних категорій молодих людей?
18. Які основні результати чи досягнення були отримані завдяки роботі вашої молодіжної ради за останні 3 роки?
19. Як ви розумієте основну мету діяльності молодіжної ради, яку ви представляєте?
20. Як ви оцінюєте вплив молодіжної ради, яку представляєте, на ухвалення рішень?

Бар'єри/перешкоди/виклики для участі молодих людей та ідей, пропозиції як їх подолати

21. Які, на вашу думку, існують найбільші бар'єри/перешкоди/виклики для діяльності молодіжних рад в Україні у контексті участі молоді в процесах ухвалення рішень, зокрема у воєнний період?
22. Звідки ви дізнались про наявність цих бар'єрів/перешкод/викликів?
23. Що, на вашу думку, потрібно зробити для подолання цих бар'єрів/перешкод/викликів?
24. Хто на вашу думку, має/може вжити заходи, щоб подолати ці бар'єри/перешкоди/виклики?
25. Що, на вашу думку, потрібно зробити, щоб підвищити змістовну участь молоді (яка дає молодим людям реальний вплив на рішення, враховує їхні потреби та залучає їх на всіх етапах)?
26. Хто, на вашу думку, має/може вжити заходи, щоб підвищити змістовну участь молоді?
27. Що, на вашу думку, можна зробити, щоб покращити взаємодію молодіжної ради з органами влади?
28. Які кроки потрібно зробити для посилення спроможності молодіжних рад в Україні у воєнний та повоєнний період?
29. Хто має/може зробити зазначені кроки для посилення спроможності молодіжних рад в Україні у воєнний та повоєнний період?

Інклюзивність діяльності молодіжних рад та врахування реалій та потреб різних категорій молодих людей, зокрема в умовах воєнного та повоєнного періоду

30. Хто є членами і членкинями молодіжної ради, яку ви представляєте? (можливі кілька варіантів відповідей)
 - молоді люди, які навчаються в закладах загальної середньої освіти (14 років і старше);
 - молоді люди, які навчаються в закладах професійно-технічної освіти;
 - молоді люди, які навчаються в закладах вищої освіти;
 - молоді науковці/науковиці;
 - молоді люди, які працюють;
 - молоді підприємці/підприємщиці;
 - безробітні молоді люди;

- внутрішньо переміщені особи;
- репатріанти/репатріантки (ті, хто повернулися в місце свого постійного проживання);
- ветерани/ветеранки;
- військовослужбовці/військовослужбовиці;
- молоді люди з інвалідністю;
- молоді батьки/матері;
- представники/представниці національних спільнот;
- представники/представниці релігійних спільнот;
- представники/представниці молодіжних центрів чи просторів;
- представники/представниці інститутів громадянського суспільства;
- інше: _____

31. Які, на вашу думку, зараз актуальні потреби молодих людей, інтереси яких представляє ваша молодіжна рада?

32. Звідки ви отримуєте інформацію про реалії і потреби молодих людей, інтереси яких представляє ваша молодіжна рада? (можливі декілька варіантів).

- зі спілкування з молоддю;
- через форми зворотного зв'язку;
- від тих, хто працює з молоддю (молодіжних лідерів/лідерок, представників/представниць влади, які відповідають за молодіжну політику, інститутів громадянського суспільства, що працюють з молоддю тощо);
- з досліджень/опитувань, зокрема власних;
- зі ЗМІ, інтернет-ресурсів, соціальних мереж;
- інше: _____

33. Чи проводилися дослідження потреб молодих людей у вашій громаді/регіоні за останні 2 роки?

- Так
- Ні
- Не знаю
- Інше: _____

34. Якщо так, то хто дослідження проводив? (можливі декілька варіантів).

- Молодіжна рада
- Орган влади
- Громадські організації
- Міжнародні партнери
- Інше: _____

35. Як у своїй діяльності враховуєте реалії і потреби різних молодих людей?

36. Які методи ви вважаєте найбільш результативними для залучення більшої кількості молодих людей з різних спільнот до участі в молодіжних консультативно-дорадчих органах?

Співпраця

37. З якими організаціями молодіжна рада, яку ви представляєте, співпрацює?*(можливі кілька варіантів відповідей)

- Профільні (молодіжні) структурні підрозділи органу влади
- Непрофільні структурні підрозділи органу влади
- Органи влади інших рівнів
- Правоохоронні органи, зокрема поліція, Державна служба з надзвичайних ситуацій, ювенальна поліція, муніципальна охорона
- Молодіжні ради того ж рівня, що і молодіжна рада, яку ви представляєте
- Молодіжні ради інших рівнів (місцевий, регіональний, національний)
- Молодіжні центри, молодіжні простори
- Центри позашкільної освіти, культури, спорту
- Заклади освіти (загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти)
- Центри зайнятості
- Соціальні служби
- Громадські об'єднання
- Благодійні організації
- Релігійні організації
- Політичні партії
- Приватні підприємці чи бізнесові організації
- Міжнародні організації
- Партнери з інших країн
- Не співпрацює з жодною організацією
- Інше: _____

38. В чому саме полягає ця співпраця? Наскільки вона є ефективною?

39. На вашу думку, як можна посилити цю співпрацю для забезпечення участі молоді в ухваленні рішень, що їх стосуються?

40. Чи голова, члени або членкиня вашої молодіжної ради має статус радника/радниці при органі влади чи посадовій особі?

- Так
- Ні
- Інше: _____

Рекомендації

41. Які компетентності (знання, уміння, навички), на ваш погляд, членам і членкиням вашої молодіжної ради потрібно здобути, щоб посилити змістовну участь молодих людей у процесах ухвалення рішень?

42. Які рекомендації ви б надали органам влади, молодіжним структурам та/або міжнародним партнерам щодо посилення ролі молодіжних рад у контексті участі молоді в процесах ухвалення рішень з урахуванням реалій та потреб молодих людей у воєнний та повоєнний період?

Завершення

43. Що залишилося поза увагою опитування, що важливо врахувати дослідницькій команді?

44. Якщо для вас є цікавою можливість взяти участь у подальших обговореннях, будь ласка, залиште вашу контактну інформацію ім'я, телефон, електронну пошту (за бажанням).

45. Якщо ви можете порекомендувати молодих людей, яким би було цікаво взяти участь у подальших обговореннях в межах цього дослідження, то, будь-ласка, залиште їхні контакти: ім'я, телефон, електронну пошту (за бажанням).

46. Якщо ви можете порекомендувати представників/представниць органу влади, яким би було цікаво взяти участь у подальших обговореннях в межах даного дослідження то, будь-ласка, залиште їхні контакти: ім'я, телефон, електронну пошту (за бажанням).

47. Повідомлення про конфіденційність

Додаток 2. Питання для фокус-групових обговорень

1. Завдання молодіжних рад

1) Які завдання та функції молодіжна рада громади/регіону відповідно до Типового положення реально виконує сьогодні? (Якщо порівняти поточний стан із тим, що передбачено Типовим положенням, які функції МР реально реалізуються, а які поки залишаються «на папері»?)

- Сприяння реалізації права молоді на участь у формуванні та реалізації молодіжної політики на місцевому/регіональному рівні;
- Внесення до органу, при якому її утворено, пропозицій щодо організації консультацій з молоддю;
- Надання пропозицій, висновків, рекомендацій щодо формування та реалізації молодіжної політики на регіональному рівні, обов'язкових до розгляду органом, при якому її утворено;
- Розроблення за участю молодіжних та дитячих громадських об'єднань, інших суб'єктів молодіжної роботи пропозицій щодо пріоритетів молодіжної політики на місцевому/регіональному рівні;
- Проведення моніторингу та оцінки ефективності реалізації молодіжної політики на місцевому/регіональному рівні;
- Участь у розробленні проєктів нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію молодіжної політики;
- Вивчення стану виконання законів, інших нормативно-правових актів, що стосуються молоді, на регіональному рівні;
- Проведення безоплатної громадської експертизи фінансування заходів з реалізації молодіжної політики, що проводяться органом, при якому її утворено.

2) Які інструменти участі молоді ви вважаєте найбільш ефективними (*відповідно до Законів України «Про основні засади молодіжної політики», «Про звернення громадян», «Про місцеве самоврядування», Постанов КМУ «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи» та «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»*)?

- Ініціювання та організація публічних консультацій, громадських слухань, місцевих ініціатив;
- Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, тренінгів, семінарів, форумів;
- Проведення досліджень, опитувань, збору даних про потреби молоді
- Участь у розробці, обговоренні та внесенні пропозицій до програм, стратегій, планів розвитку тощо;
- Подання пропозицій органам влади;
- Подання та супровід електронних петицій;
- Участь у роботі органів влади (сесіях рад, засіданнях виконавчих комітетів, комісій тощо);
- Використання партисипативного бюджетування (бюджет участі);
- Проведення громадської експертизи діяльності органів влади.

(Чи потрібно щось змінити у переліку функцій/завдань молодіжних рад, щоб зробити їх більш дієвими? (*Наприклад, чи потрібна офіційна роль МР у розробці*

місцевих стратегій, контролі реалізації програм, комунікації з різними департаментами влади.))

2. Сфери політики

Відповідно до Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей, участь означає, що молодь має право, засоби, простір і структури, можливості та інструменти, а також повну підтримку для участі й впливу на ухвалення рішень на місцевому та регіональному рівнях.

3) У яких сферах політик у вашій громаді/регіоні молоді люди беруть участь в процесі ухвалення рішень?

Сфери політики:

- Молодіжна політика
- Освіта і неформальне навчання
- Зайнятість, підприємництво та економічний розвиток
- Громадянська участь та демократія
- Соціальний захист та інклюзія
- Охорона здоров'я та психічне здоров'я
- Безпека та правопорядок
- Культура та креативні індустрії
- Спорт і молодіжна мобільність
- Навколишнє середовище та клімат
- Транспорт та міська мобільність
- Інформаційна політика та цифровізація
- Житлова політика
- Гендерна рівність та права людини
- Містобудування, просторовий розвиток та інфраструктура

4) У яких сферах політики, на вашу думку, потреби молодих людей найменше враховуються?

5) Що, на вашу думку, можна зробити і хто це має зробити, щоб потреби молодих людей враховувалися системно у всіх сферах політики, що їх стосуються? І яку роль у цьому може відігравати молодіжна рада громади/регіону (далі — МР)?

3. Інклюзивність та представництво в діяльності молодіжних рад

6) Які групи молодих людей не беруть участь в процесі ухвалення рішень, зокрема у діяльності МР? Кого ми не бачимо серед активної молоді громади чи складу МР? Чому ці групи не залучені?

7) Що, на вашу думку, можна зробити і хто це має зробити, щоб забезпечити врахування потреб різних молодих людей? І яку роль у цьому може відігравати МР)?

4. На завершення

8) Що, на вашу думку, можна зробити і хто це має зробити, щоб посилити потенціал МР, зокрема задля виконання своїх завдань? Що, на вашу думку, можна зробити і хто це має зробити, щоб посилити участь молоді, зокрема задля посилення впливу на ухвалення рішень на місцевому та регіональному рівнях? Які конкретні дії чи форми підтримки з боку місцевої влади, міжнародних партнерів або громадських організацій можуть реально посилити потенціал МР?

Додаток 3. Перелік молодіжних рад, представники/представниці яких взяли участь у дослідженні

Молодіжні ради національного рівня

(2 молодіжні ради — 3 респонденти/респондентки):

- Молодіжна рада при Міністерства закордонних справ України;
- Молодіжна рада при Міністерстві молоді та спорту України;

Молодіжні ради регіонального рівня

(10 молодіжних рад — 30 респондентів/респонденток):

- Молодіжна рада при Херсонській ОДА (ОВА);
- Обласна молодіжна рада при Запорізькій обласній державній адміністрації*;
- Молодіжна рада при Вінницькій ОДА (ОВА);
- Молодіжна рада при Харківській ОДА (ОВА);
- Молодіжна рада при Житомирській ОДА (ОВА);
- Луганська обласна молодіжна рада;
- Молодіжна рада при Чернівецькій ОДА (ОВА);
- Молодіжна рада при Рівненській ОДА (ОВА);
- Молодіжна рада при Чернігівській ОДА (ОВА);
- Молодіжна рада при Волинській ОДА (ОВА);

Молодіжні ради місцевого рівня

(54 молодіжні ради — 69 респондентів/респонденток):

а) молодіжні ради, що вказали свою приналежність до конкретних органів публічної влади (37 молодіжних рад — 49 респондентів/респонденток):

- Молодіжна рада Михайло-Лукашівської сільської територіальної громади Запорізького району Запорізької області*;
- Молодіжна рада при Чоповицькій селищній раді Коростенського району Житомирської області;
- Молодіжна рада при Отинійській селищній раді Коломийського району Івано-Франківської області;
- Молодіжна рада при Нововоронцовській селищній раді Бериславського району Херсонської області;
- Молодіжна рада при Уманській міській раді Уманського району Черкаської області;
- Молодіжна рада при виконавчому комітеті Первомайської селищної ради Миколаївського району Миколаївської області;
- Молодіжна рада при Доброславській селищній раді Одеського району Одеської області;
- Молодіжна рада при Глобинській міській раді Кременчуцького району Полтавської області;
- Молодіжна рада при Великобичківській селищній раді Рахівського району Закарпатської області;
- Молодіжна рада при Виконавчому комітеті Первомайської міської ради Первомайського району Миколаївської області;

- Молодіжна рада при Миргородській міській раді Миргородського району Полтавської області;
- Молодіжна рада при відділі молоді і спорту виконавчого комітету Жовтоводської міської ради Кам'янського району Дніпропетровської області;
- Молодіжна рада при Доманівській селищній раді Вознесенського району Миколаївської області;
- Молодіжна рада при Нововодолазькій селищній раді Нововодолазького району Харківської області;
- Молодіжна рада при Лозівській міській раді Лозівського району Харківської області;
- Молодіжна рада при Балаклійській міській раді Ізюмського району Харківської області;
- Молодіжна рада при Томашпільській селищній раді Тульчинського району Вінницької області;
- Молодіжна рада при Кубейській сільській раді Болградського району Одеської області;
- Молодіжна рада при Донецькій селищній раді Ізюмського району Харківської області;
- Молодіжна рада при виконавчому комітеті Чугуївської міської ради Харківської області;
- Молодіжна рада при Бердичівському міському голові (Бердичівський район, Житомирська область);
- Молодіжна рада при Управлінні освіти, молоді та спорту Смілянської міської ради Черкаського району Черкаської області;
- Молодіжна рада при Білівській сільській раді Хустського району Закарпатської області;
- Молодіжна рада при Білицькій селищній раді Полтавського району Полтавської області;
- Молодіжна рада при Городницькій селищній раді Звягельського району Житомирської області;
- Молодіжна рада при Березівській сільській раді Шосткинського району Сумської області;
- Молодіжна рада при Савинській селищній раді Ізюмського району Харківської області;
- Молодіжна рада при Сутисківській селищній раді Вінницького району Вінницької області;
- Краснокутська молодіжна рада при виконавчому комітеті Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області;
- Молодіжна рада міста Маріуполя Маріупольського району Донецької області;
- Молодіжна рада при Покровській районній в місті Кривий Ріг раді Криворізького району Дніпропетровської області;
- Молодіжна рада при Кам'янець-Подільському міському голові (Кам'янець-Подільський район, Хмельницька область);
- Молодіжна рада при Боратинській сільській раді Луцького району Волинської області;

- Молодіжна рада при Новопсковській селищній раді Старобільського району Луганської області;
- Молодіжна рада при Колківській селищній раді Луцького району Волинської області;
- Молодіжна рада при Радомишльській міській раді Житомирського району Житомирської області;
- Молодіжна рада при Андріївській сільській раді Краматорського району Донецької області.

б) молодіжні ради, що не вказали свою належність до конкретного органу публічної влади (17 молодіжних рад — 20 респондентів/респонденток):

- при сільській раді — 4 молодіжні ради;
- при селищній раді — 3 молодіжні ради;
- при селищній військовій адміністрації — 1 молодіжна рада;
- при міській раді — 4 молодіжні ради;
- при виконавчому комітеті сільської, селищної, міської ради — 3 молодіжні ради;
- жодної інформації для визначення приналежності — 2 молодіжні ради.

**Загальна кількість молодіжних рад — 66.
Загальна кількість респондентів — 101 особа.**

** 1 респондент зазначив, що представляє молодіжну раду як регіонального, так і місцевого рівня.*

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, спрямованому на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

